

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Godina XIII Broj 126 Listopad 2015. ISSN 1800-5179

*Kotor, nezaobilazna
svjetska destinacija*

Sadržaj:

Poštovani čitatelji!

3	Dan neovisnosti Republike Hrvatske
5	Izbori za zastupnike u Hrvatski sabor
6	Predstavnik Hrvata iz Crne Gore na listi kandidata za Hrvatski sabor
7	Lučindanski susreti 2015.
11	Pjesme Like i Slavonije na pjenu od mora
15	Veličina uklesana u vječnost
19	Glazbeni izraz istarskog podneblja
21	Sjećanje na one koji su stazu života završili prije nas
24	Prije 24 godine počeo je napad na Dubrovnik
26	Kotorani i Peraštani u bici kod Lepanta
32	Ana Šarčević – profesorica Hrvatske nastave u Crnoj Gori
36	Glazbena snaga države
39	Aktualnosti
51	Kronika Društva
56	Novosti iz HNV-a
59	Izložba Crna Gora 1914. - 1918. iz albuma fotografija Bele Maćašovskog
62	Fotografi amateri : Anto Baković
66	Čovjek koji je gradio Sueski kanal
72	Povijest brodskih kružnih putovanja u Boki kotorskoj: Empress of Canada I
75	Franz Thiard Laforest: Legenda o Gospinom otoku
78	Natpisi na crkvi sv. Sergija i Baha na Bojani kod Skadra
80	Hrvatski vladari

Za razliku od mjeseca rujna, listopad je bio bogat kulturnim događajima.

Ono što nas najviše veseli su sve češća gostovanja našega mandolinskog orkestra u čiji kvalitetan rad, kao i u nabavu instrumenata, Društvo ulaže velike napore. Očekuje se da će nastupa i gostovanja do kraja godine biti još više pa tako naši vrijedni i talentirani dječaci i djevojčice s pravom nose naziv ambasadora Hrvatskoga građanskog društva.

Ovoga puta izostali su prilozi na koje smo naviknuti: „Po bokeški“, „Vijek vaterpola u Kotoru“, a već dulje vrijeme nemamo ni zanimljive nastavke o Bokeškoj pjatanci. Iskreno se nadamo da ćemo to nadoknaditi već u sljedećem broju. Ovim brojem završava se serijal „Franc Thiard Laforest“ pa je ovo prilika da zahvalimo našem vrijednom suradniku Dariju Musiću koji nas je više godina oduševljavao serijalima. Naravno, to ne znači da Dario neće imati još zanimljivih ideja koje ćemo obraditi u Glasniku. S nestrpljenjem ih iščekujemo!

Od idućeg broja započet ćemo s novim serijalom o srednjovjekovnom Kotoru, autora Jovana Martinovića.

Želim vam objasniti zašto imamo ovakvu naslovnicu. Razlog je taj što je vodeći svjetski turistički vodič Lonely Planet dodijelio značajno priznanje crnogorskom turizmu uvrstivši Kotor na prvo mjesto liste deset najboljih gradova koje 2016. godine treba posjetiti. „S dramatičnim pejzažima, povijesnim gradskim zidinama i safirnim zaljevom, Kotor zaslužuje da bude prepoznat“, piše Lonely Planet. Čini nas osobito ponosnima činjenica da su drugi prepoznali, istaknuli i nagradili ljepotu i autentičnost Grada koji mi sami ponekad, nepravedno, zane-marujemo.

Vaša urednica
Tijana Petrović

Naslovnica: Klaudio Katelan

“Hrvatski glasnik”, Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u gornjem desnom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Adresa: **Zimski bazen “Nikša Bućin”, Škaljari, 85330 Kotor**
Telefon: +382 (0)32 304 232 · Faks: +382 (0)32 304 233
E-mail: hgd-kotor@t-com.me · WEB: www.hrvaticg.com
Žiro-računi: **520-361700-17** · **510-4741-76**
Osnivač i nakladnik: **Hrvatsko građansko društvo Crne Gore – Kotor**

Urednica: **Tijana Petrović**
Uređivački odbor: **Marija Mihaliček, Tripo Schubert, Vivijan Vuksanović, Danijela Vulović, Joško Katelan** · Lektorica: **Sandra Čudina** · Fotografije: **Foto Parteli, Radoje Milić, Milan Dobrilović, Dario Musić, Radio Dux, arhiva HGD CG, Boka News**
Grafička priprema i tisak: **Biro Konto, Igalo**
Naklada: 600 primjeraka

Za Hrvatsku je 8. listopada 1991. godine bio povijesni dan

Prije 24 godine Hrvatski je sabor donio odluku o samostalnosti i raskidu svih državno-pravnih veza s bivšom zajednicom.

**Priredio:
Dario Musić**

Dan neovisnosti je godišnja proslava koja se obilježava 8. listopada kada se građani Hrvatske prisjećaju na dan kad je država Hrvatska postala neovisna. Toga dana 1991. godine, u dramatičnim danima Domovinskoga rata, Sabor Republike Hrvatske je jednoglasno donio *Odluku a* na temelju volje građana, na referendumu i svoje lipanjske *Odluke o suverenosti i samostalnosti o raskidu državnopravnih sveza s ostalim republikama i pokrajinama SFRJ*. Sabor je pritom utvrdio da Republika Hrvatska više ne smatra legitimnim i legalnim ni jedno tijelo dotadašnje SFRJ, te da ne priznaje valjanim niti jedan pravni akt bilo kojeg tijela koje nastupa u ime

bivše federacije, koja više kao takva ne postoji. Naime, stupanje na snagu odluke o osamostaljenju odgođeno je za tri mjeseca na osnovi Brijunske deklaracije od 7. srpnja, odnosno na zahtjev Europske zajednice kako bi se jugosla-

venska kriza pokušala riješiti mirnim putem.

Istoga dana kada je istekao moratorij, zrakoplovi JNA bombardirali su povijesnu jezgru

Zagreba i Banske dvore, u kojima je bilo smješteno tadašnje državno vodstvo na

Povijesna sjednica Hrvatskog Sabora 8.10.1991. u Šubićevoj ulici u Zagrebu

čelu s predsjednikom Franjom Tuđmanom. Zbog tih okolnosti, te mogućih novih zračnih napada na Zagreb, povijesna je sjednica svih triju saborskih vijeća održana 8. listopada 1991. godine u podrumu Inine zgrade u Šubićevoj ulici u Zagrebu.

Povijesna sjednica Hrvatskog Sabora 8.10.1991. u Šubićevoj ulici u Zagrebu

Predsjednik Sabora Žarko Domljan tom prigodom je rekao da je Hrvatska poslije tromjesečnog moratorija dugo čekala i mnogo propatila te da je sloboda pitanje njezina opstanka. Povijesnu rezoluciju pročitao je Vladimir Šeks, potvrđujući da Jugoslavija kao zajednica država više ne postoji:

“Republika Hrvatska, od dana 8. listopada 1991. godine, raskida državnopravne sveze na temelju kojih je zajedno s ostalim republikama i pokrajinama tvorila dosadašnju SFRJ.”

Hrvatski je sabor u Rezoluciji i zasebnim zaključcima naglasio i sljedeće:

3. Republika Hrvatska ne priznaje valjanim niti jedan pravni akt bilo kojeg tijela koje nastupa u ime bivše federacije – SFRJ,

5. Republika Hrvatska kao suverena i samostalna država, jamčeći i osiguravajući temeljna prava čovjeka i nacionalnih manjina...

Iz zasebnih zaključaka:

“Na Republiku Hrvatsku izvršena je oružana agresija od strane Republike Srbije i tzv. JNA. Republika Hrvatska prisiljena je braniti se svim raspoloživim sredstvima. Tzv. JNA se proglašava agresorskom, okupatorskom vojskom i mora bez odgode napustiti hrvatski teritorij, koji je privremeno zaposjela. Pozvane su i sve države, posebno članice Europske zajednice i Ujedinjenih naroda na uspostavu diplomatskih odnosa s Republikom Hrvatskom.”

Tim državnim političko-pravnim aktima utemeljena je suvremena država Hrvatska i

započeo je postupak *razdruživanja* novonastale države Hrvatske od drugih jugoslavenskih federalnih jedinica (republika) i bivše zajedničke države Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ). Istodobno je pokrenut postupak za međunarodnopravno priznanje neovisne i samostalne države Hrvatske.

Obilježavajući ovaj značajni datum sa zahvalnošću i poštovanjem izražavamo zahvalnost našim poginulim domoljubima, i svim hrvatskim braniteljima i sudionicima Domovinskoga rata, koji su obranili neovisnost, suverenost i teritorijalnu cjelovitost Republike Hrvatske.

Svim hrvatskim državljanima i našim čitateljima upućujemo iskrene čestitke povodom obilježavanja Dana neovisnosti!

*Hrvatsko
građansko društvo
Crne Gore*

Izbori za zastupnike u hrvatski sabor 2015.

Obavijest biračima

Odlukom predsjednice Republike Hrvatske (na temelju odredbe članka 98. stavka 1. podstavka 1. Ustava Republike Hrvatske te članka 5., 6. i 80. stavka 2. Zakona o izborima zastupnika u Hrvatski sabor), Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Crnoj Gori oglašava da će se **izbori za zastupnike u Hrvatski sabor**

održati u subotu 7. studenoga i nedjelju 8. studenoga 2015. godine u Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Podgorici i Generalnome konzulatu Republike Hrvatske u Kotoru od 7 do 19 sati.

Pravo glasanja imaju svi hrvatski državljani s navršenih 18 godina života. Birači se za glasanje mogu registrirati do 28. listopada 2015. godine u Veleposlanstvu Republike

Hrvatske u Podgorici svakim radnim danom od 9.30 do 13.30 sati i u Generalnome konzulatu Republike Hrvatske u Kotoru od 9 do 13 sati.

Sve dodatne informacije možete potražiti na javnim stranicama Državnoga izbornog povjerenstva <http://www.izbori.hr/> ili na brojeve telefona Veleposlanstva 020/269 760 i Generalnoga konzulata 032/323 161.

Predstavnik Hrvata iz Crne Gore na listi kandidata za Hrvatski sabor

Na predstojećim izborima 7. i 8. studenoga u Republici Hrvatskoj birat će se zastupnici u osmom sazivu Sabora u 25 godina više-stranačja u RH.

Na parlamentarnim izborima sudjeluju dvije koalicije: **Hrvatska domoljubna koalicija** i koalicija **Hrvatska raste**. Ovom prigodom hrvatskoj zajednici Crne Gore ponuđeno je iz Hrvatske domoljubne koalicije da u njihovoj **XI. izbornoj jedinici** imaju svoga predstavnika na predstojećim izborima. Iz Predsjedništva HGI-ja istaknuli su da je iznimna čast biti pozvan i imati predstavnika Hrvata iz dijaspore.

„Sada smo svjesni da su u Republici Hrvatskoj prepoznali snagu Hrvata u Crnoj Gori i kome se ovdje mogu obratiti za pitanja i probleme hrvatskoga naroda. Republika Hrvatska ima ustavnu obvezu da se skrbi o Hrvatima izvan Hrvatske te ovo smatramo sasvim normalnim i očekivanim načinom da preko svog predstavnika u svojoj matičnoj državi Hrvati iz Crne Gore budu predstavljani u Saboru“, istaknuli su iz Predsjedništva HGI-ja.

Kandidat na listi XI. izborne jedinice Hrvatske domoljubne koalicije je Ilija Janović, predsjednik Organizacijskog odbora Hrvatske građanske inicijative i član Hrvatskoga nacionalnog vijeća. Hrvatsku domoljubnu koaliciju, čiji je moto **„Zajedno za jaku Hrvatsku“**, predvodi Hrvatska

demokratska zajednica (HDZ), a čine je također i HSS, HSP, BUZ, HSLs, HRAST, HDS i ZDS.

O programu i ciljevima Hrvatske domoljubne koalicije možete više saznati na službenoj stranici Koalicije: <http://domoljubna.hr/>

*MANDOLINSKI ORKESTAR HGD CG „TRIPO TOMAŠ“ POZVAN DA
SVIRA CRNOGORSKU I HRVATSKU HIMNU NA LUČINDANSKIM
SUSRETIMA 2015. GODINE U ZAGREBU*

LUČINDANSKI SUSRETI 2015.

Manifestacija je, tradicionalno, započela intoniranjem himni Republike Hrvatske i Crne Gore u izvođenju mandolinskog orkestra HGD CG „Tripo Tomas“ iz Kotora, uz ravnanje prof. Iva Brajaka. Svoje umijeće na mandolinama mladi članovi orkestra pokazali su svojom interpretacijom pjesme „Bokeljska noć“, za što su zaslužili veliki pljesak prisutnih u dvorani

Piše:
Danilo Ivezić

Oko tisuću uzvanika, gostiju, Crnogorki, Crnogoraca i prijatelja Crne Gore na sedamnaestim Lučin-

danskim susretima u Zagrebu pod pokroviteljstvom gradonačelnika Grada Zagreba, 24. 10. 2015. u kinodvorani Studentskoga centra, obilježili su jedan od najznačajnijih crnogorskih praznika - Lučindan.

Sedamnaesti put zaredom, u sklopu četvrt stoljeća postojanja, NZCH i Društvo „Montenegro“ organiziraju Lučindanske susrete, u povodu značajnog praznika crnogorskog naroda - Lučindana. Obilježavamo

Članovi mandolinskog orkestra s domaćinima

ga u spomen na čovjeka koji je govorio da nema druge sile u upravljanju narodom i državom OSIM MOĆI PERA I JEZIKA. Po tome se i razlikovao od onoga uobičajenoga, tipično crnogorskoga, prisutnog i ovih dana u svakodnevnicu Crne Gore - prednosti ARGUMENTA SNAGE nad SNAGOM ARGUMENATA. Čovjeka koji je pokušavao „privesti ih k poznanju prava“ kao najsvjetlijoj ljudskoj dužnosti - postavljajući temelje moderne crnogorske države. VI STE VOLJNI I SLOBODNI NAROD - govorio je Petar I. Petrović

Njegoš Crnogorcima, a slijedeći duh razumijevanja i otvorenosti, suradnje i zajedničkog života cetinjski svetac je izrekao neponovljivu maksimu: **„Naša vrata slobode neka su svakom slobodu ištućem otvorena!“** – (obraćanje predsjednika NZCH)

Prekrasna atmosfera, prepuna pozitivne energije, izvrsni sudionici programa - dječji mandolinski orkestar Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore „Tripo Tomas“ iz Kotora, Folklorni ansambl KIC-a „Budo Tomović“ iz Podgorice sa solistom Šukrijom Žutim Serhatlićem i Zbor „Montenegro“ iz Zagreba - učinili su da Lučindanski susreti 2015. prerastu u vrhunski kulturni događaj i najbrojniju crnogorsku manifestaciju u Republici Hrvatskoj u 2015. godini.

Ovogodišnji sedamnaesti Lučindanski susreti organizirani su u sklopu obilježavanja 70. godišnjice završetka II. svjetskog rata i pobjede nad fašizmom, u čemu je Crna Gora imala svoje značajno mjesto i ulogu, dala nebrojene žrtve, a njezini sinovi i kćeri učinili velika junaštva.

Na svečanosti su bili prisutni: veleposlanik Crne Gore u RH - Nj. E. Igor Građević; izaslanik gradonačelnika Grada Zagreba Slavko Kojić; predsjednik Skupštine Općine Podgorica Đorđe Suhij; potpredsjednik Gradske skupštine Grada Zagreba Davor Bernardić; predsjednik Savjeta za nacionalne manjine Aleksandar Tolnauer; predsjednik Matice crnogorske Dragan Radulović; direktor Uprave za dijasporu Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija Vlade CG Predrag Mitrović; tajnica Sekretarijata za kulturu Podgorice Nela Savković Vukčević; predstavnici Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava CG; predsjednici i predstavnici crnogorskih društava: Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore iz Kotora; Crnogorskog KPS Društva „Morača“ Kranj; Zavičajnog društva Plava i Gusinja „Izvor“ iz Kranja; Saveza crnogorskih udruženja Srbije i Udruženja Crnogoraca Beograda; Saveza crnogorskih društava Slovenije iz Ljubljane; Crnogorskog društva „Crna Gora“ iz Ljubljane; Kulturno-sportskog društva San-

Predsjednik NZCH Danilo Ivezić

džak u Sloveniji iz Kamnika, Kulturno- umjetničkog i sportskog Društva Bihor - Montenegro iz Jesenica, Društva slovensko-crnogorskog prijateljstva iz Ljubljane, crnogorskih udruga članica NZCH i Koordinacije crnogorske nacionalne manjine na području RH iz SPLITA, RIJEKE, PULE, ROVINJA, UMAGA, KARLOVCA, OSIJEKA i ZAGREBA, kao i mnogobrojni predstavnici nacionalnih manjina Grada Zagreba i Zagrebačke županije.

Obraćajući se prisutnima, u ime organizatora Lučindanskih susreta 2015. predsjednik Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske Danilo Ivezić rekao je, uz ostalo:

„Lučindanski susreti bili su svojevrsan pokazatelj statusa i ugleda crnogorske zajednice u Republici Hrvatskoj i Gradu Zagrebu, što se u sedamnaestogodišnjoj tradiciji iskazuje kroz činjenicu da su pokrovitelji Lučindana bili: predsjednik RH, Ministarstvo kulture RH u više navrata, Ministarstvo vanjskih poslova RH, a od 2008. kao trajni pokrovitelj gradonačelnik Grada Zagreba. Na njima smo i započeli jedan od najznačajnijih projekata pod nazivom Dani crnogorske kulture – program preko kojeg smo kulturne dosege, poznate i mlade neafirmirane stvaraoce iz Crne Gore, predstavili i približili sredini u kojoj živimo, i ona su postala sastavnim dijelom kulturnih događaja Grada Zagreba i Republike Hrvatske. Tako je manifestacija „HOMMAGE NJEGOŠU“, kojom smo u suradnji s Dimitrijem Popovićem obilježili 200. godišnjicu Njegoševa rođenja, proglašena NAJBOLJIM PROJEKTOM u Republici Hrvatskoj za 2013. godinu.

Prije devet godina Lučindanske susrete obojili smo ljepotama crnogorskih gradova koji su se kao GRADOVI GOSTI LUČINDANA predstavili ov-

Ispred Hrvatskog narodnog kazališta

dje u Zagrebu (u turističkom, kulturnom, gospodarskom i svakom drugom smislu), a na susretima s predstavnicima Grada Zagreba dogovarali smo nastavak i daljnju bilateralnu suradnju. Stotine sudionika kulturnog programa Lučindanskih susreta prenijeli su dio Crne Gore nama, našim prijateljima i gostima, našem Zagrebu. Danas će to biti dašak glavnoga grada Crne Gore, Podgorice, uz nastup nadaleko poznatoga Folklornog ansambla KIC-a „Budo Tomović“ i solista Šukrije Žutog Serhatlića.

Obogatili smo Lučindanske susrete i novim sadržajem, obilježavanjem značajnih godišnjica crnogorske povijesti – 100. godišnjice parlamentarizma i ustavnosti CG, 100. godišnjice proglašenja Crne Gore za kraljevinu, 200. godišnjice Sporazuma o priključivanju Boke CG, 100. godišnjice početka I. svjetskog rata. Nabrojili smo samo neke od njih. Ovogodišnjim Lučindanskim susretima obilježavamo 70. godišnjicu završetka II. svjetskog rata i pobjede nad fašizmom...

Prepoznati smo u svojim sredinama po kvaliteti i brojnosti programa, odmakli smo se od tzv. zavičajnih klubova u kojima se sastaju ‘zemljaci’ kako bi jedanput mjesečno utopili nostalgiju za zavičajem, do sljedećeg sastanka. Stvaramo programe i realiziramo projekte u suradnji s institucijama iz Crne Gore, ponajprije Ministarstvom kulture CG, Maticom crnogorskom, Udruženjem likovnih umjetnika Crne Gore, Centrom za očuvanje kulture i tradicije nacionalnih manjina Crne Gore, ali i s udruženjima hrvatske nacionalne manjine u CG – Hrvatskim građanskim društvom CG, čiji ste mandolinski orkestar imali priliku čuti na početku današnje manifestacije i Hrvatskim nacionalnim vije-

ćem CG, sve u cilju što kvalitetnije i cjelovitije prezentacije crnogorske kulture, tradicije i onoga što jesu obilježja nacionalnog identiteta.

Ugled u sredinama življenja mjeri se pojedinačnim ugledom, onime čime su Crnogorci i oni podrijetlom iz Crne Gore prepoznati u svojoj sredini. A prepoznati su kao umjetnici, znanstvenici, sportaši, gospodarstvenici, javni radnici. Spomenut ću samo neke, uz ispriku velikom broju ostalih: **Dušan Vukotić, Dimitrije Popović, Stevan Luketić, Mirko Kovač, Veselin Simović Aga, Veljko Bulajić, Dragutin Lalović, Ljubomir Kuljača, Milutin Drljević.** Smisao na-

ske integracije može biti dragocjena“, zaključio je te dodao:

„Hvala vam što ste danas ovdje s nama, DOBRO NAM DOŠLI i kako kažu u Crnoj Gori - DOBRO VAM SE DOBRIM VRAĆALO!“

Nastup Zbora „Montenegro“ i njihove vrsne interpretacije pjesama: „Čobanice lijepa djevojko“, „Djevojka je zelen bor sadila“ i „Odlazak“, skladbom Arsena Dedića na stihove Tina Ujevića iskazana je dobrodošlica svim sudionicima u ime domaćina Lučindana.

Prisutnima su se nakon pjesama dobrodošlice obratili: direktor Uprave za dijasporu Predrag Mitrović, predsjednik Skupštine Općine Podgorica

Bogata ponuda crnogorskih specijaliteta i pića

vođenja ovih imena nije hvaljenje, iako ima i toga jer se imamo i čime pohvaliti, već u činjenici da uspijevamo takve ljude okupiti na programima i projektima, što dovoljno govori o kvaliteti tih programa i nama samima.

Činjenica da smo otprije dvije godine, ulaskom Republike Hrvatske u EU, i građani Europe, otvara novi prostor i obvezu programskog djelovanja, čiji nositelji postaju pripadnici druge i treće generacije rođeni u RH, oni koji baštine i treći identitet i čija pomoć na putu Crne Gore u tzv. euroatlant-

Đorđe Suihiha, predsjednik Matice crnogorske Dragan Radulović, predsjednik Savjeta za nacionalne manjine Aleksandar Tolnauer i izaslanik gradonačelnika Grada Zagreba Slavko Kojić.

Nakon bogatog programa u izvedbi KUD-a „Budo Tomović“, prisutnima je ponuđena je autohtona crnogorska trpeza, uz crnogorsku rakiju, vrnac i krstać.

Gostima iz Kotora, članovima mandolinskog orkestra, prije povratka svojim kućama u sunčanu Boku organiziran je obilazak središta Zagreba.

GOSTOVANJEM LIČKOGA ZAVIČAJNOG DRUŠTVA „VILA VELEBITA“ IZ POŽEGE U KOTORU NASTAVILA SE SURADNJA S HRVATSKIM GRAĐANSKIM DRUŠTVOM CRNE GORE

Pjesme Like i Slavonije na pjenu od mora

Dijana Milošević otvara koncert

Priredila:

Dijana Milošević

Ličko zavičajno društvo „Vila Velebita“ predstavilo se kotorskoj publici mješovitim pjevačkim zborom, solistima i mladim tamburaškim orkestrom glazbene škole u Požegi.

Susreti s Ličkim zavičajnim društvom „Vila Velebita“ odr-

žavaju se već nekoliko godina s ciljem da postanu tradicionalni uz razmjenu glazbenih iskustava u interpretaciji glazbenih amatera.

Gostovanjima i programima *Boka u Požegi* i *Požega u Boki* duh tradicije i kulturne baštine Slavonije i Boke pronosi se kako Bokom tako i Slavonijom.

Članovi Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore

- Kotor prepuni emocija i prekrasnih dojmova odlazili su i uzvraćali gostovanja ovim susretljivim, veselim domaćinima. Iznimna čast iskazana je na gostovanjima Hrvatskoga građanskog društva u Požegi, proglašenjem takozvanoga „vinskog kuma“. Domaćin je sve prisutne uveselio lokalnim običajem u kojem je „vinski kardinal“ imenovao tijekom prvoga gostovanja Mira Franičevića, a prošle godine Ivicu Biskupovića, za „vinskog kuma“ i dodijelio im „Kumovnicu“.

Glazbeno društvo „Vila Velebita“ kao najistaknutija sekcija u sklopu Ličkoga zavičajnog društva „Vila Velebita“ u Požegi osnovano je prije 16 godina. Cilj je bio revitalizirati u Slavoniji zavičajnu kulturnu baštinu Like, izraženu u pučkome izvornom pjevanju uz autohtonu instrumentalnu pratnju tamburicom.

Zbor je nastupao na mnogobrojnim koncertima u više europskih zemalja, kao i diljem Hrvatske u mnogobrojnim gradovima. Nezaboravni su i naj-

Posjet kotorskom biskupu Iliji Janjiću

Nastup mandolinskog orkestra

posjećeniji tradicionalni bo-
žićni koncerti „Vile Velebita“ u
Požegi.

U svojem programu najče-
šće su na repertoaru narodne
slavonske, ličke, dalmatinske
i druge pjesme, zatim staro-
gradske pjesme, kao i poneki
evergrini.

Zbor i orkestar vode bračni
par glazbenih pedagoga, profe-
sora glazbene kulture, a to su
Saša Botički i Monika Sakač -
Botički.

Glazbeno društvo je najsnaž-
niji promotor tradicijske glaz-
bene kulture na prostorima
Požeštine i Slavonije, s ciljem
očuvanja identiteta Ličana na
tim prostorima.

Društvo je dobilo više prizna-
nja, uz ostalo Godišnju nagra-
da Grada Požege.

Predsjednik Društva „Vila
Velebita“ u Požegi od osniva-
nja do danas je prof. dr. sc.
Josip Fajdić.

U sklopu posjeta Kotoru čla-
novi LZD „Vila Velebita“ obi-
šli su katedralu svetoga Tri-

puna, crkvu Blažene Ozane,
Pomorski muzej i prošetali
se ulicama staroga grada Ko-
tora. U kratki pregled povije-
sti grada Kotora i kulturnih
znamenitosti goste je uputio
Ivica Biskupović, ispričavši li-
jepe priče i o davnim vreme-
nima i prohujalim epohama.
Delegacija od 12 članova, s
predsjednikom Društva Josi-
pom Fajdićem i tajnicom Mir-
janom Javorov, posjetila je
Kotorsku biskupiju. Kotorski
biskup Ilija Janjić dočekaio je
goste uz srdačnu dobrodošlicu
i čašćenje. Gosti su izvijestili
biskupa o dvogodišnjoj tra-
diciji uzvratnih posjeta Koto-
ru i Hrvatskome građanskom
društvu Crne Gore naglašava-
jući zadovoljstvo zbog postoje-
će suradnje, uz veliko pošto-
vanje prema samom Društvu
i svim njegovim članovima.
Mons. Ilija Janjić u ugodnome
ambijentu Biskupije pozdravio
je goste uz kratku priču o du-
hovnom bogatstvu i kvaliteti
ljudskog prijateljstva, znača-

ju očuvanja zdravih obitelji i
mladeži, snazi vjere i utjecaju
glazbe na duhovnost ljudskog
bića. Zajedničkim porukama o
moći glazbe koja spaja i gra-
di mostove poput najčvršćih
spona i uz razmjenu prigodnih
poklona te poklon-pjesmu bi-
skupa „Bokeljska noć“ kojom
je ispratio goste, nastavljen je
obilazak grada. Obilasku se
pridružio i sam biskup.

Delegacija u sastavu: prof.
dr. sc. Josip Fajdić - predsjed-
nik LZD „Vila Velebita“, Mirja-
na Javora - tajnica Društva,
Dijana Milošević - dopredsjed-
nica Hrvatskoga građanskog
društva Crne Gore i Miro Fra-
nović - bivši predsjednik Hr-
vatskoga nacionalnog Vijeća
Crne Gore, posjetila je Hrvat-
sko nacionalno vijeće.

U duljem razgovoru pred-
sjednik Vijeća Zvonimir De-
ković izvijestio je goste o kul-
turnom radu koji hrvatska
nacionalna manjina u Crnoj
Gori pokušava, u skladu s fi-
nancijskim mogućnostima,

Druženje nakon koncerta

što više održavati i animirati mlade, kao i o mnogobrojnim aktivnostima suradnje i nastojanjima za učvršćivanjem poveznica i mostova s Republikom Hrvatskom.

Predsjednik Društva „Vila Velebita“ prof. dr. sc. Josip Fajdić istaknuo je tijekom razgovora kako je ovo njihov drugi dolazak u Boku, dok je njihov prvi dolazak bio nastup u Donjoj Lastvi prije dvije godine. Fajdić je naglasio da želi slavonsku kulturu približiti Boki te da je vrlo važna „razmjena glazbene kulture između Požege i Kotora, odnosno Tivta“. On je istaknuo kako Društvo egzistira već punih 19 godina i nastoji čuvati kulturu, tradiciju, povijest i jezik svoga kraja.

Deković i Fajdić razmijenili su prigodne darove i dokazali kako glazba povezuje ljude ma gdje se oni nalazili.

U koncertnoj dvorani muzičke škole „Vida Matjan“ održan je koncert Ličkoga zavičajnog društva „Vila Velebita“ s bogatim repertoarom izvornih ličkih pjesama i napjeva, praćenih uz tambure, kao dio izvornoga tradicijskoga zavičajnog folklora.

Skladbom „Šjora Mare“ Tripa Tomasa dječji mandolinski orkestar HGD CG „Tripo To-

mas“ uputio je dobrodošlicu gostima iz Požege. Nakon poznatih nota bokeljske „Šjora Mare“ koncert je nastavljen u tradicijskome glazbenom duhu zbora sa solistima, ispunjavajući dvoranu prekrasnim zvucima Slavonije i Like. Redale su se narodne slavonske, ličke, dalmatinske i druge pjesme, zatim starogradske pjesme, kao i poneki evergrini: „Škripi đeram“, „Lipo ti je rano uraniti“, „Kako je lijepa moja dolina“, „Zaspale su tambure“, „Moja jube“, „Ne daj Slavonijo“. Predstavili su nam se i solisti Doris Devčić, Dario Adam Raguž, Martina Barišić i Blaž Galojlić.

U orkestralnome dijelu programa tamburaški orkestar izveo je hrvatsku narodnu obradu B. Potočnik: Rukavice, Todore, zatim J. Brahmsa, obrada G. Hlebec: Mađarski ples br. 1, W. A. Mozarta, obrada B. Potočnik: Alla turca, a zvuci Slavonije ponovno su ispunili dvoranu muzičke škole u izvedbi „Slavonijo moja, pjesmom me probudi“, solistice Martine Barišić i „Sve dok Dunav protječe“, solista Blaža Galojlića.

Oduševljenje prisutnih izazvali su i solist Dario Adam

Raguž poznatom pjesmom „Ružo moja crvena“ i solistica Doris Devčić pjesmom „Ti si moja ljubav stara“.

Izvedba „Ne daj Slavonijo“ u samoj završnici koncerta popraćena je, kao i mnoge druge, burnim pljeskom publike.

U znak zahvale prisutnima i gostima, a u domaćinskome duhu naše Boke, mandolinski orkestar HGDCG „Tripo Tomas“ s poznatom solisticom Nadom Baldić poklonili su prisutnima još jedan emocionalni ugođaj pjesmom „Bokeljska noć“.

Voditeljica programa Tea Grurović i dopredsjednica Društva Dijana Milošević uputili su završne riječi sa željom da se i dalje pronose zvuci Požege u Boki i Boke u Požegi.

Razmjenom prigodnih poklona završen je jedan prekrasan koncert Ličkoga zavičajnog društva „Vila Velebita“ iz Požege.

Koncert su uz mnogobrojnu publiku pratili i mons. biskup Ilija Janjić, Miro Franović - nekadašnji predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća, Ljiljana Velić - predsjednica Općinskog odbora Hrvatske građanske inicijative - Kotor, Zrinka Veljić - predsjednica HKD „Tomislav“, Ilija Radović - viceadmiral Bokeljske mornarice, Vlasta Mandić - voditeljica poznate kotorske klape „Bisernice Boke“ i novinarka dnevnoga lista *Dan* - Mirjana Popović.

Nakon koncerta uslijedilo je zajedničko druženje uz pjesmu i ples do dugo u noć uz zvuke gitare, harmonike i tamburica te muzičkog sastava „Lungo Mare“.

Još jedan lijepi susret kulture i tradicije obogatio je kulturnu scenu grada Kotora i programske sadržaje djelatnosti Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore i Ličkoga zavičajnog društva „Vila Velebita“.

*U KOTORU, U GALERIJI SOLIDARNOSTI, ODRŽAN SPOMEN
VELIKOME HRVATSKOM KIPARU ANDRIJI KRSTULOVIĆU*

Velicina uklesana u vječnost

**„Kad jednom istupi pred javnost čitavim svojim djelom, bit će to otkriće ne samo za našu malu sredinu, nego i za svijet. Hoće li se to igda dogoditi, ne znam. Svoju umjetnost doista je namijenio čovjeku, ali izgleda da se taj čovjek još nije rodio ili se barem još nije pojavio.“
(Andro Vid Mihičić, pjesnik)**

Andrija Krstulović promatra svoj relief

Priredio:
Tripo Schubert

U želji da se otrgne od zaborava jedan velikan hrvatskog kiparstva, koji je svojim djelima zadužio ne samo Hrvatsku, nego i Crnu Goru, Hrvatsko građansko društvo Crne Gore, Matica crnogorska - ogranak Kotor i Hrvatska matica iseljenika - ogranak Split organizirali su dana 30. listopada u Kotoru,

u Galeriji solidarnosti, 'Omaž Andriji Krstuloviću'.

Omažu je prisustvovala kiparova kći Tihomila Krstulović Becker, koja je govorila o njemu kao o ocu i čovjeku i onome čega se sve sjeća iz vremena klesanja Njegoša. Branka Bezić Filipović je napravila biografsko-dokumentarni film o kiparu koji je te večeri premijerno prikazan. Ona je zajedno sa Tihomilom pokrenula inicijativu da se Kr-

stuloviću otvori galerija u Splitu. Ovu inicijativu će podržati i HGD CG i Matica crnogorska.

Vesna Vičević govorila je o povijesti Njegoševa mauzoleja, o Meštroviću, autoru mauzoleja i o Krstuloviću, realizatoru Njegoševе biste i karijatida.

„Kipar Andrija Krstulović među najznačajnijim je Hrvatima koji su dali golem doprinos cjelokupnome crnogorskome kulturno-društvenom miljeu XIX. i XX. stoljeća. Dakle, po mome mišljenju, on ravnopravno stoji u društvu pjesnika Ivana Mažuranića, kojemu je nedavno postavljena bista ispred Centralne biblioteke 'Đurađ Crnojević' na Cetinju, u društvu pravника Baltazara Bogišića, čija statua je ispred Pravnoga fakulteta u Podgorici, u društvu kipara Ivana Meštrovića, u društvu inženjera Josipa Šilovića Slade. Djela svih njih opće su poznata, priznata i visoko valorizirana u Crnoj Gori, o čemu svjedoče mnogobrojne historiografske jedinice, postavljena bista i statua, naziv ulice, znanstveni skupovi, obilježavanje njihovih značajnih godišnjica i dr.“, istaknula je Vičević.

Vičević je kronološki prikazala kako je došlo do izgradnje mauzoleja.

„Njegoš je 1845. god. odlučio sagraditi malu kamenu kapele na Jezerskom vrhu Lovćena koju je posvetio sv. Petru Cetinjskom, svome stricu i prethodniku. U literaturi postoje dvije interpretacije Njegoševе želje da bude pokopan na Lovćenu: jedna tvrdi da je prije izgradnje kapele, dok je bio jednom prilikom na Lovćenu, izrazio želju da bude tu pokopan i druga koja tvrdi da je neposredno pred smrt rekao da to bude 'kod nove crkve', tj. pokraj kapele koju je izgradio.

Kapela je oštećena u Prvome svjetskom ratu. Poslije I. svjetskog rata nestala je i država Crna Gora i njezina samostal-

Vesna Vičević, Tihomila Krstulović Becker i Branka Bezić Filipović

Dizanje monolita, 1955.

nost. Duboko privrženi Lovčenu i Njegošu, Crnogorci su intenzivno razmišljali i planirali rekonstrukciju oštećene kapele, njezino vraćanje u prvobitno stanje i ponovni prijenos Njegoša. Međutim, tadašnji suveren Srba, Hrvata i Slovenaca, kralj Aleksandar, prvo je imao namjeru da tu izgradi mauzolej. Njegovu izradu 1924. god. ponudio je Ivanu Meštroviću, koji je to prihvatio i ubrzo je dokumentacija sa skicama za velební mauzolej bila izložena u njujorškome Brooklyn muzeju i dostavljena kralju Aleksandru. Navodno zbog velikih financijskih sredstava potrebnih za realizaciju te ideje, od toga se odustalo i Meštroviću je izražena zahvalnost.

Umjesto mauzoleja odlučuju da originalnu oštećenu Njegoševu kapelu ne rekonstruiraju, nego da je sruše i na njezinu mjestu podignu novu, čiji je kralj ktitor i posvećuju je obiteljskom svecu sv. Đorđu. Svečanost u povodu otvorenja nove kapele i Njegoševa prijenosa obavljena je 21. rujna 1925.

Poslije II. svjetskog rata, u novoj Jugoslaviji, 1952. god. crnogorska vlada razmišlja o izradi spomenika Njegošu

i obraća se Ivanu Meštroviću, koji živi u Americi, a on prijedlog rado prihvaća. Iz sačuvane korespondencije zaključuje se da su dogovori bili plodni i uspješni i iste 1952. godine Vlada donosi odluku o izgradnji mauzoleja na Lovčenu koji je trebalo završiti do 1963. godine.

Tehničku stranu projekta Meštrović povjerava poznatome hrvatskom arhitektu Haroldu Biliniću, a klesanje Njegoševе figure i figura dviju Crnogorki u formi karijatida Andriji Krstulovću. U literaturi je zabilježeno da su makete-modeli u gipsu, koji su stigli brodom iz Amerike, bili smješteni u improviziranim prostorijama na Cetinju gdje su, na žalost, s vremenom propali. Ostalo je zabilježeno da je bio pravi spektakl u Splitu 1954. kada je stigao golemi granitni monolit od 50 tona, o čemu su sačuvane i mnogobrojne fotografije maestra Krstulovića sa suradnicima, kao i o transportu.

U svom ateljeu u Splitu, koji je dobio na doživotno korištenje od Meštrovića, Krstulović je sa svojim suradnicima za četiri godine, od 1954. do 1958., isklesao u jablaničkomе granitu Njegoševu figuru i karijatide, rekla je Vičević.

Svečano otvorenje mauzoleja obavljeno je 28. srpnja 1974. godine, a impresivna Njegoševa figura i figure dviju Crnogorki - karijatide, nose u sebi i umjetnički žar i visoko klesarsko umijeće hrvatskoga kiparskog velikana Andrije Krstulovića, koji im je udahnuo život ra-

Klesanje, 1956.

deći na njima sa zanosom četiri duge godine svoga života. Tko želi, može čuti iz Njegoševе figure, ponekad kad lovčenski vjetrovi malo utihnu, odjek lovčenskim visinama bezbroj dodira maestrova dljetá na tvrdome granitu sve do njegova potpunog oblikovanja u lik našega Njegoša, u lik našega velikana.

Svoje izlaganja Vičević je zaključila konstatacijom i pre-

Klesanje Čobanice, 1962. ili 1963. godina

porukom: „Vrsni hrvatski historičari umjetnosti visoko su vrednovali Krstulovićevu kiparsku veličinu.“ Istaknula je, uz to, kako ipak njegov ukupni opus nije dovoljno prezentiran ni prisutan u umjetničkome miljeu Hrvatske. Pridružujući se tom stajalištu i

za našu sredinu, upravo ovim omažem umjetniku željelo se podsjetiti kotorsku i crnogorsku kulturnu javnost na velikog umjetnika koji je obogatio svojim radom i naš umjetnički milje, smatrajući da je ovo samo prvi, potreban korak u

izražavanju poštovanja velike umjetniku u našoj sredini.

Sljedeći korak, koji zasluži i umjetnik i umjetnička javnost Crne Gore, bila bi reprezentativna izložba njegova cjelokupnoga opusa koju će organizatori ovog omaža pokrenuti kao inicijativu.

ANDRIJA KRSTULOVIĆ (1912. – 1997.)

Rođen je 1912. godine u Splitu. Od 1948. godine do 1954. godine predaje na Umjetničkoj akademiji u Zagrebu, a od 1959. do 1983. na Višoj pedagoškoj školi u Splitu. Od 1970. godine posvetio se skulpturama malog formata u terakoti.

Još kao srednjoškolac upoznao je Ivana Meštrovića, koji ga je nakon završetka studija, kao rektor Akademije, odabrao za specijalizaciju. Krstulović je klesao neke od Meštrovićevih najpoznatijih monumentalnih skulptura: karijatide na beogradskoj Avali, Njegoša i karijatide na Lovčenu. Krstulovićeva „Djevojka s jaretom“ iz 1963. godine u vlasništvu je britanske kraljice Elizabete II.; skulpture „Majka i dijete“, reljef Krista (skulpture za crkvu sv. Marka) i druge, trajno su obogatile grad Split koji mu je 1982. dodijelio Nagradu za životno djelo. Pravi spektakl u Splitu bio je 1954. godine kad su iz jablaničkoga kamenoloma stigli golemi granitni monoliti iz kojih je Krstulović pune četiri godine klesao lik Petra Petrovića Njegoša, težak 28 tona, i dvije karijatide koje su više od četiri metra, prema zamisli Ivana Meštrovića za mauzolej na Lovčenu.

Andro Vid Mihičić, povjesničar umjetnosti i pjesnik, o Andriji Krstuloviću je zapisao: „Kad jednom istupi pred javnost čitavim svojim djelom, bit će to otkriće ne samo za našu malu sredinu, nego i za svijet.“

Tihomira, kćer Andrije Krstulovića, između ostalog je izpričala:

„Još mi je pred očima slika, kada su ručnom pilom za kamen dvoje meštara- klesara uklanjali veliku granitnu ploču s monolita, kako to ne bi trebali dlijetima raditi. Dok su pilali, treći je klesar odozgor lijevao vodu u procijep, kako se čelična pila ne bi pregrijala.

Sjećam se i kovačije i kovača Rađana. Posebno me fasciniralo, kako je nogom pokretao miješ da raspali vatru. U užarenom koksu vidim zabijene špice, kako su meštari nazivali dlijeta, koja su se tako brzo tupila, da je Radan stalno morao kovati. Tata mi je kazao da su s tim dlijetima, za prvu grubu obradu granita, mogli raditi ne dulje od 3 minute. Tatu sam pitala i on mi je točno objasnio, kako se obrađuje granit. Pokušat ću vam to sada, po sjećanju, ispričati:

Nakon što su otpilili dva velika komada s granitnog monolita, prvo već spomenutu veliku granitnu ploču i još jedan veliki blok, uslijedila je prva, gruba obrada dlijetima-špicama, koje je Radan neprekidno kovao i šiljio; bilo je 7 vrsta dlijeta, neka tanja i špicasta i nekoliko vrsta „gradina“, t.j. zubastih dlijeta; zatim nekoliko vrsta zubača, ili, kako su ih tata i meštari nazivali, „sikirica“, grubljih i finijih; zubača izgleda kao zubasti čekić, donijela sam nekoliko primjeraka. Nakon obrade dlijetima i sikiricama, uslijedilo je brušenje kamena, brusevima različite finoće i na kraju poliranje.

Postojala su i dva dlijeta izrađena od specijalnog, tzv. Wiedia-stahl čelika, s kojima je radio samo moj otac. To dlijeto izgleda kao debela čelična olovka puntarica. Ima umetak iz Wiedia-stahl čelika, a ostali dio je obični čelik. To se dlijeto ne može kovati, već samo brusiti i služilo je za izvlačenje finih crta lica, ruku i drugih finih detalja.

U atelieru je bilo mnoštvo punktir-mašina za prenošenje točaka s gipsanog modela na granitni kip. Prema tim točkama meštari su znali koliko kamena trebaju otklesati s granita. Ni do dana današnjeg, iako mi je to tata pokušao objasniti, ne razumijem, kako su to meštari-klesari znali, baš koliko kamena moraju skinuti s kipa. To je, vjerojatno, tajna zanata. Sve u svemu, otklesali su oko 15 tona „škaje“ s monolita“.

*KULTURNO-UMJETNIČKO DRUŠTVO „MATKO BRAJŠA-RAŠAN“ IZ
PULE ZA VRIJEME POSJETA CRNOJ GORI POKLONILO
KONCERT KOTORU*

Glazbeni izraz istarskog podneblja

U organizaciji Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore dana 23. listopada 2015. godine organiziran je koncert mješovitog zbora Kulturno-umjetničkog društva „Matko Brajša-Rašan” iz Pule.

Piše:

Dijana Milošević

U sklopu planiranih gostovanja KUD-a „Matko Brajša Rašan“ iz Pule Crnoj Gori tajnica Irena Gužvan - Orlić stupila je u kontakt s dopredsjednicom HGDCG Dijanom Milošević i najavila posjet Kotoru i održavanje koncerta kao poklon gradu Kotoru.

Nakon dolaska u Kotor članovi KUD-a posjetili su Pomorski muzej Kotor, a zatim katedralu svetoga Tripuna. Skladni glasovi članova zbora ispunili su katedralu prekrasnim zvucima skladbe „Oče naš“ skladatelja Matka Brajše Rašana, po kome KUD i nosi ime.

Bogatu povijest grada Kotora predstavio je gostima naš član Ivica Biskupović, uz šetnju ulicama staroga grada i pričama o svakom kutku ovoga grada.

Nakon obilaska grada, u ugodnoj atmosferi hotela „Vardar“, upriličen je razgovor Marija Brguljana, predsjednika i Dijane Milošević, dopredsjednice HGD CG, s članovima Upravnog odbora KUD-a „Matko Brajša Rašan“ o nastavku započetog prijateljstva i planovima za buduću suradnju, uz razmjenu prigodnih poklona. Razgovorima su prisustvovali poznata kotorska sopranisti-

ca Nada Baldić, tajnik Srednje pomorske škole Kotor Ivica Biskupović i Aleksandra Sindik, članica zbora „Jedinstvo“.

U koncertnoj dvorani muzičke škole „Vida Matjan“, crkve sv. Duha, održan je jednosatni koncert, uz pozdravne riječi Ane Jergović, predsjednice KUD-a „Matko Brajša-Rašan“, koja je zahvalila organizatorima i predstavila povijest i dje latnosti Društva.

Pod dirigentskom palicom Irene Vladislavljević i korepetitorice Maurizije Brajković, zbor se predstavio bogatom glazbenom baštinom istar-

skih, hrvatskih i međunarodnih skladatelja.

Pjevači zbora njeguju vokalni glazbeni izraz istarskog podneblja i djela istaknutih skladatelja iz drugih krajeva Hrvatske, kao i djela starih majstora. Kolopletom skladbi bogatog i visoko kvalitetnog repertoara izveli su sakralne, crnačke duhovne, istarske, dalmatinske i druge skladbe.

Velikim pljeskom mnogobrojne publike popraćene su sve izvedbe, a poseban dojam ostavila je ravnateljica zbora Irena Vladislavljević.

KUD „Matko Brajša-Rašan“ djeluje bez prekida pune 63 godine. Zbor je osnovan 17. listopada 1951. godine. Osnivači Društva dali su mu ime „Matko Brajša-Rašan“ po istoimenome istarskom skladatelju koji je bio i skupljač narodnih pjesama. Glazbenik Matko Brajša-Rašan autor je poznate istarske svečane pjesme „Krasna zemljo“.

Zbor njeguje vokalni glazbeni izraz istarskoga podneblja, ali i drugih poznatih hrvat-

skih i svjetskih skladatelja. Predstavljao je Pulu, Istru i Hrvatsku na mnogobrojnim natjecanjima i gostovanjima u mnogim europskim zemljama: Italiji, Češkoj, Rumunjskoj, Poljskoj, Austriji, Nizozemskoj, Slovačkoj, Ukrajini, Sloveniji, Bosni i Hercegovini, Švedskoj. Primio je više nagrada i odličja u zemlji i u inozemstvu.

KUD „Matko Brajša-Rašan“ uz mnogobrojne nagrade dobitnik je i Povelje Općine Pula

i Ordena zasluga za narod te je 2006. godine u Njemačkoj na međunarodnom natjecanju zborova u Pohlheimu osvojio srebrnu plaketu za plasman i prvu nagradu za interpretaciju suvremene skladbe.

KUD „Matko Brajša-Rašan“ organizira i susret pjevačkih zborova pod nazivom „Brajši u spomen“.

**SVETKOVINOM SVI SVETI 1. STUDENOGA SLAVE SE SVI SVECI,
A DAN KASNIJE 2. STUDENOGA JE SPOMEN SVIH VJERNIH
MRTVIH ILI DUŠNI DAN**

„Za života, brate, za života“

Sjećanje na one koji su stazu života završili prije nas

Svetkovinom Svi sveti 1. studenoga slave se svi sveci. Upovijesti se spomen mučenika, zajednički različitim crkvama, počeo slaviti od IV. stoljeća. Prvi tragovi općeg slavlja Svih svetih zabilježeni su najprije u Antiohiji, i to u nedjelju nakon Duhova. Papa Grgur III. (731. - 741.) premjestio je ovaj blagdan na 1. studenoga. U vrijeme Karla Velikog blagdan je već bio iznimno proširen, a kralj Luj Pobožni proglasio ga je 835. zapovjednim blagdanom. Proglas o tome izdan je na zahtjev pape Grgura IV. uz pristajanje svih biskupa. Narod ovaj blagdan obilježava obilaskom groblja i spomenom na mrtve.

Spomen svih vjernih mrtvih ili Dušni dan obilježava se dan kasnije, 2. studenoga. Nastao je inicijativom sveca, benediktinskog opata iz Clunyja, svetog Odilona. Preko benediktinaca k"blagdan se proširio po Europi, a Vatikan ga je službeno potvrdio 1311. Uz spomendan vjernih mrtvih, kao i za dan Svi sveti, običaj je obilazak grobova i paljenje svijeća za pokojne.

Poruka Uredništva časopisa „Hrvatski glasnik“

Prošli su Svi sveti, prošao je Dan mrtvih. Bog nam je podario lijepo vrijeme te je svatko od nas barem jednom posjetio svoje drage po grobljima. I one bliže i one dalje.

Grobovi su nakićeni cvijećem. Na večer groblje plijeni svojom tišinom i odaje neki mistični znak života u plame-

nu cvijeća i lampiona. Sjećanje na one koji su stazu života završili prije nas.

Zašto to nije barem slično svaki dan, a ne samo na blagdan Svih svetih? Da, nemamo vremena niti sredstava, a ni Svi sveti ne bi bili Svi sveti kad bi bili kao svaki drugi dan. Dobro je, dakle, i lijepo da je taj dan osobit znak sjećanja i zahvalnosti i molitve. Dobro je da bar toga dana ili tih dana

obiđemo, pohodimo i sjetimo se pokojnika. Ali, nameće se jedna druga misao koja istodobno smiruje i uznemiruje; nekoliko pitanja i tvrdnji koje je zapisala Ana Maria Rabatte, a glase ovako:

„Želiš li usrećiti nekoga kome želiš puno dobra, učini to danas, za života, brate, za života. Želiš li darovati cvijet, daruj ga danas s ljubavlju, za života, brate, za

života. Želiš li reći 'volim te' svojim ukućanima, prijatelju bliskom ili dalekom, reci to za života, brate, za života. Ne čekaj dok ljudi umru da im očituješ dobrotu, da osjete tvoju ljubav, za života brate, za života. Bit ćeš vrlo sretan naučiš li dijeliti sreću svima koje poznaješ, za života, brate, za života. Umjesto cilja da posjećuješ groblja, umjesto da puniš grobove cvijećem, ispuni srca ljubavlju, za života, brate, za života."

Kada bismo ove riječi ostvarivali dok su naši bližnji živi, onda bi sjećanje na dane u vrijeme Svih svetih bilo posve drukčije.

Na grobu pokojnika mnogi se susretnu s osjećajem nemoći, ako su iskreni, i s grižnjom

savjesti. Teško je pitanje: Što smo propustili učiniti onima čija smo groblja posjetili?

Zaboli neiskrenost i licemjerje onih koji sahranjuju osobu koja je uistinu za života zaslužila biti poštovana i trebala bi takva biti oplakana, a ipak u životu je silno patila baš radi nepažnje, prezira, osjećaja suvišnosti do potpunoga ignoriranja, pa i želje da što prije umre.

Lijepo je ovo što se događa oko Svih svetih, ali je tužno ono što se događa u našim međuljudskim odnosima. Stariji su tako često prepušteni samima sebi, odbačeni, vrijeđani, isključeni iz zajedništva i tako im je često dano na znanje da se „ni u što ne razumiju” i da „ih se ništa ne

tiče” i posve im je jasno da su smetnja na nečijem životnom putu. A na sahrani „silna bol i žalost” radi odlaska. Zašto nemamo snage sebi priznati da je tako i zašto nemamo snage na sahrani reći istinu da je sreća i za onoga kojega sahranjujemo i za njegove najbliže da je otišao s ovoga svijeta. A eto, i njegov grob je na blagdan Svih svetih okićen i zapaljena je svijeća. Je li to svjetlo koje uistinu rasvjetljuje ili svjetlo koje barem pobuđuje na pokajanje i na ispit savjesti: što smo za života propustili učiniti za toga pokojnika?

Treba poštovati mrtve, ali treba živjeti život sa živima.

Naše vrijeme je do te mjere opterećeno da se osjeća kako je društvo u raslojavanju. Obi-

telj je u rasipanju. Ljudi se osjećaju osamljeni. I ono malo što je zajedno, često je opterećeno međusobnim sukobima i neprihvatanjem. A doći će čas kada ćemo svi na jedno od tih groblja biti smješteni na počinak u nadi Uskrsnuća. Hoće li se netko i nad našim grobom zamisliti što su nam propustili dobra učiniti pa poživimo u žalosnom grobu?

Poruka je stoga iz razmišljanja Ane Marije Rabatte posve jasna - Za života, brate, za života!

Ne mogu usrećiti nekoga nakon smrti osim svojom molitvom. Ne mogu nikog darovati nakon smrti osim svojom molitvom. Ne mogu na grobu govoriti volim te, osim samo molitvom. Ne mogu čekati smrt da bih dokazao ljubav, osim samo molitvom. Ne mogu učiniti sretnim i podijeliti sreću na groblju, osim samo molitvom i ne mogu postaviti cilj svoje životne angažiranosti posjećujući groblja osim molitvom. Da, ali me hvata strah da ono veliko mnoštvo koje

je ovih dana prošlo grobljima ne zna moliti. Stoga se bojim i za život na ovoj zemlji i bojim se za život mnogih na drugome svijetu. Ovdje nisu primili ljubav, a onamo ih ne prati molitva. To je dilema i to razara srce jer je sve više onih koje posjet grobljima uvrštava

među ljude običaja uz uobičajenu frazu "takav je red". Ne!

Umjesto da cilj bude posjećivati groblja i ispuniti ih cvijećem, neka cilj svih nas bude ispuniti srca ljubavlju i molitvom, ali zapamtimo: Za života, brate, za života!

Campo Santo

Kotorski Campo Santo najstarije gradsko groblje ne samo u Kotoru, već i mnogo šire, danas je zapušteno arheološko nalazište. Ipak ovo zapušteno franjevačko groblje "nije samo arheološko nalazište ili spomenik kulture, ima tu nešto mnogo dublje, tu počivaju naši preci, naši Kotorani, dio našeg identiteta, dio našeg nasljeđa, dokaz da nismo od juče. Zato ne smijemo dozvoliti da izgubimo identitet Kotora, da izgubimo onaj 'genius loci' ili duh mjesta koji je stvaran stoljećima i čiji su dio i oni koji počivaju na franjevačkom groblju, da izgubimo građane Kotora i onu nematerijalnu kulturnu baštinu, jezik i običaje čiji su oni nosioci." (Aleksandar Dender)

Tako su ovog 2. studenog Kotorani zapalili lumine za duše onih koji su kotorskim pločnicima gazili mnogo prije nas, koji su stvarali našu povijest i naš identitet.

DA SE NE ZABORAVI

Prije 24 godine počeo je napad na Dubrovnik

Dubrovčani se s tugom sjećaju 1. listopada 1991. godine, dana kada su pripadnici Jugoslavenske narodne armije potpomognuti rezervistima napali Dubrovnik i njegovu širu okolicu.

Priredio:

Dario Musić

Toga dana, 1. listopada 1991. godine, u ranim jutarnjim satima krenuo je opći napad na područje općine Dubrovnik. Više od 13.000 pripadnika jugoslavenske vojske uz pomoć rezervista iz Srbije i Crne Gore točno u 6 sati ujutro napali su dubrovačko područje i jug Hrvatske, od Prevlake do doline Neretve, s kopna, iz mora i iz zraka. Među neprijateljskim snagama bili su pripadnici užičkog, podgoričkog i mostarskog korpusa, te pripadnici 9. vojno-pomorskog sektora Boke, uz značajnu potporu zrakoplovstva te više od 120 teških topničkih oružja, oko 100 tenkova i 50 oklopnih transportera. Isto jutro zrakoplovi Jugoslavenskoga ratnog zrakoplovstva raketirali su odašiljač na brdu Srđ te Dubrovnik doveli u komunikacijsku blokadu, a u Komolcu je uništeno postrojenje trafo-stanice i stanice za opskrbu Dubrovnika vodom pa su stanovnici Dubrovnika već prvoga dana napada ostali bez električne energije i vode. Krajem listopada agresorske postrojbe izbile su na same prilaze gradu u kojem je bez struje, vode i redovite opskrbe hranom ostalo oko 50.000 ljudi. Jedina veza Dubrovnika sa svijetom su radioamateri koji probijaju komunikacijsku blokadu. Početkom oružanih sukoba na dubrovačkom području, s pripadnicima odreda Narodne zaštite i dragovoljcima, bilo je ukupno od 700 do 750 branitelja. Hrabri dubrovački branitelji uspjeli su spriječiti ulazak srbocrnogorskih postrojba u grad te su učvrstili crtu obrane.

U studenome i prosincu Dubrovnik je pretrpio najteže dane u svojoj višestoljetnoj povijesti. U napadima agresora od 8. do 14. studenoga i 6.

prosina na uže gradsko područje palo je više od 5.000 topničkih projektila, a u napadu 6. prosinca više od 600 ih je palo na povijesnu jezgru. Uništeni su mnogobrojni spomenici kulture i stambene zgrade.

Na Cetinju je 3. prosinca 1991. Liberalni savez Crne Gore organizirao antiratni prosvjed, na čijem čelu je bio crnogorski političar Slavko Perović, koji je okupio nekoliko tisuća Cetinjana. Pjesmom *Sa Lovćena vila kliče - oprosti nam Dubrovniče* i porukom odaslanom Slobodanu Miloševiću okupljeni su prosvjedovali zbog sudjelovanja crnogorskih vojnika u napadima na Dubrovnik i njegovu okolicu.

Tijekom ratnih djelovanja u Dubrovniku, njegovoj okolini i prilikom čišćenja dubrovačkog zaleđa te aktivne obrane poginulo je 184 branitelja i 11 pripadnika Narodne zaštite iz Dubrovačko-neretvanske županije, 235 branitelja iz postrojbi pristiglih iz drugih krajeva Hrvatske te 92 civila, a ranjeno je više od 1.500 osoba. Također, bilo je više od 33.000 prognanih i izbjeglih, a 7.771 obitelj ostala je bez doma. Grad i veći dio dubrovačke općine pretrpjeli su goleme materijalne štete, uništeni su mnogi spomenici kulture, gospodarske i civilne zgrade.

Mnogobrojni su branitelji i civili (423 osobe) tijekom ratnih operacija zarobljeni i odvedeni u srpske

koncentracijske logore Bileće u BiH i Morinj u Crnoj Gori koji su u tu svrhu osnovani u listopadu 1991. godine, gdje su ih svakog dana tukli, zlostavljali i mučili na razne druge načine.

Napadi na grad Dubrovnik prestali su tek u listopadu 1992. godine nakon oslobođenja Cavtata i Konavala.

Kotorani i Peraštani u bici kod Lepanta

U povodu 444. godišnjice Bitke kod Lepanta želimo se podsjetiti na povijesni događaj - simbol masovnog stradanja naših davnih pomoraca iz Boke, koji su i na Lepantu pronijeli njezinu slavu. U njihovu čast Hrvatsko građansko društvo Crne Gore postavilo je 2007. godine spomen-ploču na palači Bizanti u starome gradu.

Piše:
Marija Mihaliček

„I kada su se borili na svojim komunalnim galijama za čast crveno-žutog barjaka svetog Marka, borili su se za čast svoga grada, svoje komune i za svoju slobodu. Svaki naš primorski grad dičio se cijelom serijom tih neustrašivih boraca i pomoraca, a od svih se najviše istaknuo Perast. I kod Lepanta 1571., i kod Patrasa 1645., i kod Kandije 1646., i kod Santa Maure i Preveze, u Arskom zalivu 1681., kod Herceg-Novog 1687., kod Navarna, Modona, Argosa, Korinta, Atene i Negropontea (Eubeje) 1687. i bezbroj drugih pomorskih bitaka Venecije bili su naši mornari među najhrabrijim i najistaknu-

tijim, a u prvom redu sinovi Perasta, Trogira, Hvara, Kotora i Šibenika, Korčule, Zadra i Raba.“

(akademik Grga Novak)

Ratovi koje je Venecija vodila protiv Turske, posebno Ciparski rat (1570. - 1573.) obilježeni su junaštvom i stradanjem pomoraca iz Boke. Najveća i najpoznatija pomorska bitka na Sredozemlju iz vremena jedrenjaka i galija odigrala za vrijeme Ciparskoga rata 7. listopada 1571. na ulazu u Korintski zaljev kraj Lepanta, današnjega grada Nafpaktosa u Grčkoj. Sam sukob, koji je uslijedio poslije opsežnih priprema dvije moćne pomorske armade, kršćanske i osmanske, trajao je samo jedan dan. Pobjeda

koju je izvojevala flota država: Španjolske, Papinske države Venecije, Đenove, Malte, Savoje i Toskane, koje su činile flotu Svete Lige u borbi s puno jačom flotom Otomanskog Carstva srušila je dotadašnje uvjerenje europskoga svijeta o nepobjedivosti osmanske sile na moru. Ipak, okončanjem Ciparskoga rata 1573. Mletačka Republika izgubila je otok Cipar i gradove Bar i Ulcinj. Turska i Venecija vodit će i kasnije u XVII. i XVIII. stoljeću ratove i mnoge bitke na moru i kopnu, ali se Lepantska bitka smatra velikom prekretnicom

jer ona definitivno označava početak slabljenja otomanskog imperija i definitivne prevlasti Republike sv. Marka na moru. Ovaj veliki povijesni događaj značajan je i za našu povijest jer su na strani Venecije ratovali i stradali njezini podanici s prostora Boke kotorske.

Glavni zapovjednik flote koja je izvojevala pobjedu kod Lepanta bio je Španjolac Don Huan Austrijski, polubrat španjolskoga kralja Filipa II. U toj velikoj pomorskoj bici sudjelovalo je više brodova Dubrovačke Republike, dok su gradovi s istočne obale Jadrana pod

vlašću Venecije sudjelovali galijama, koje su morali opremiti oružjem i posadom, pomorcima i veslačima *galijotima*.

Galije iz gradova Istre, Dalmacije i Boke kotorske koje su se borile na Lepantu u sastavu Venecijanske ratne flote bile su: *Lav* - zapovjednik Ivan Dominik de Tacco (Kopar), *Sveti Nikola* - zapovjednik Nikola Dražić (Cres), *Uskrsli Krist* - zapovjednik Ludovik Cikuta (Krk), *Sveti Ivan* - zapovjednik Ivan Dominis

(Rab), *Sv. Jeronim* - zapovjednik Ivan Balčić (Hvar), *Sveti Juraj* - zapovjednik Krsto Lu-

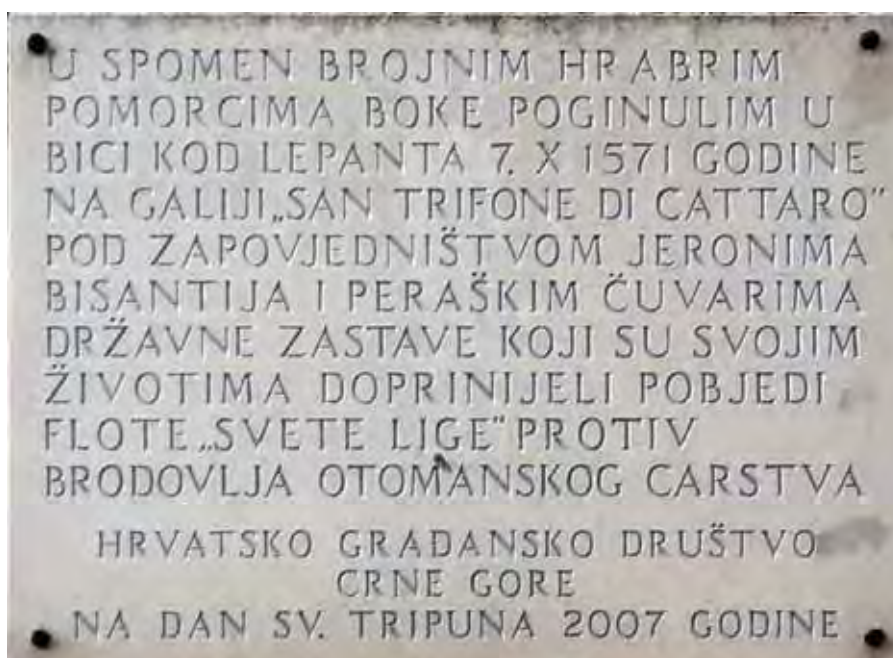

Bitka kod Lepanta

čuć (Šibenik), Žena - zapovjednik Ludovik Cipiko (Trogir). S njima je bila i galija San Trifone di Cattaro, kojom je zapovijedao plemić Jerolim Bizanti (Kotor, 1533. - Lepant, 7. X. 1571.). Jedan je od nekoliko zaslužnih pomoraca-vojnika poteklih iz poznate kotorske obitelji koja je dala nekoliko istaknutih pomoraca u XV. i XVI. stoljeću. Jerolim Bizanti je u okršaju protiv četiriju turskih galija poginuo u Bici kod Lepanta, zajedno sa svim članovima posade među kojima je bilo dvadeset Peraštana.

Mnogi Peraštani tada su se nalazili i na drugim brodovima mletačke flote, a posebno značajnu ulogu imali su oni odabrani, predstavnici 12 peraških bratstava, kojima je pripadala velika počast zastavničke službe - čuvanja barjaka svetoga Marka. Poznato je da jedna važna stranica pomorske i vojničke prošlosti grada Perasta svakako pripada zastavnicima, čuvarima venecijanskoga stijega - *gonfalonieri*ma, kojima je u doba vladavine Venecije (1420. - 1797.) bila iskazana počasna dužnost čuvanja ratne zastave na brodu glavnoga zapovjednika - admirala Mletačke mornarice. Zapravo činjenica da moćna *Serenissima*, gospodarica mora - Venecija, priznaje Perastu tu počast, najrječitije govori o tome koliki je bio značaj ovoga grada čije stanovnike mletački dokumenti nazivaju *čuvarima Kotorskog zaljeva*, apostrofirajući obrambeno-strateški položaj prema turskom teritoriju Boke kotorske. Zasluge Peraštana u ratovima i pomorskim okršajima i bitkama na kopnu, požrtvovnost prilikom čuvanja interesa svoga grada i Mletačke Republike dovode Perast u red najistaknutijih gradova-komuna na istočnoj obali Jadrana.

U Lepantskoj bici na mletačkome admiralskom bro-

Spomen ploča u Kotoru

du, zapovjednika Sebastiana Veniera (kasnijega mletačkog dužda), gine sedam peraških *gonfaloniera*, braneći stijeg republike sv. Marka. Gine i poznati peraški pomorac Petar Stjepković Marković - predak poznatoga Marka Martinovića, kao pilot glavnom brodu Don Huana Austrijskog.

U slavu Lepanta ispisane su mnoge povijesne stranice, pobjeda i stradanje bili su inspiracija za mnoga literarna i glazbena djela. U katoličkom svijetu Europe odmah nakon bitke javljaju se mnogobrojni primjeri glorifikacije pobjede i isticanja Bogorodičine uloge, kao zaštitnice i pomoćnice kršćanske vojske. Papa Pio V. odredio je da se u spomen na tu bitku svake godine 7. listopada slavi dan Gospe od Rozarija (Blažene Djevice Marije od Krunice).

Kult Gospe od Rozarija prisutan je na prostoru Boke kotorske, o tome svjedoče mnogobrojne crkve, kapele, oltari, kipovi i slike, a zvono u sumrak poziva na *Zdravo Marijo*, molitvu krunice upućene za spas duša stradalih pomoraca.

Obljetnica ovoga povijesnoga događaja obilježava se svake godine u Nafpaktosu (Lepantu) okupljanjem predstavnika europskih država iz kojih su potjecali pomorci sudionici Lepantske bitke. U ovome grčkom gradu postavljena su spomen-obilježja za poginule iz Španjolske, Italije, Austrije i Hrvatske, osim iz Boke kotorske - Crne Gore. Hrvatsko građansko društvo Crne Gore s Pomorskim muzejom priprema inicijativu za postavljanje spomen-obilježja u Nafpaktosu. Treba svakako spomenuti grad Krk, gdje se već nekoliko godina uspješno njeguje sjećanje na krčke pomorce, ali i na sve druge pomorce iz gradova od Boke do Istre. Pomorski muzej Crne Gore prigodnom izložbom pomorske tematike svake godine uveliča ovu svečanost.

Na žalost, Bokelji malo znaju o Lepantu, čija slava motivira druge gradove da obilježe ovaj datum. Skloni smo isticanju čuvanja vlastite tradicije, a zaboravljamo da vlastitom pričom o Lepantu promoviramo vlastitu povijesnu baštinu.

Grad Krk njeguje sjećanje na jednu od najvećih pomorskih bitaka u povijesti čovječanstva

Otvaranje izložbe u galeriji Decumanus

Od godine 2007. grad Krk u organizaciji Centra za kulturu organizira višednevnu komemoraciju jedne od najvećih pomorskih bitaka u povijesti čovječanstva koja se dogodila 7. X. 1571. godine u Korintskom zaljevu u blizini Lepanta - Naupaktos. Bio je to sukob križa i polumjeseca, u kojem je sudjelovalo više od 500 brodova i više od 150.000 ljudi s jedne i druge strane. U toj bitki kršćani su pobijedili i tako zaustavili prodor Turske na Mediteranu.

Ovogodišnja proslava započela je 6. X. 2015. u galeriji Decumanus u Krku s izložbom „Blago iz bokeljskih baula“ s kojom se predstavio Pomorski muzej Crne Gore iz Kotora u sklopu međunarod-

ne kulturne suradnje Hrvatske i Crne Gore.

Na otvorenju izložbe govorili su: Maja Parentić, ravnateljica Centra za kulturu grada Krka; Mileva Pejaković Vujošević, direktorica Pomorskog muzeja u Kotoru; Jelena Karadžić, kustosica, a izložbu je otvorio u ime Primorsko-goranske županije Anđelko Petrinić, ravnatelj županijske Lučke uprave - Krk.

Sutradan 7. X. krčka i kotorska delegacija sudjelovale su u obilježavanju 444. godišnjice od Lepantske bitke na Rabu. Bilo je to u organizaciji grada Raba i udruženja pomorskih kapetana Hrvatske. Za tu prigodu u 9 sati otkrivena je spomen-ploča uz prigodni govor kap. Marija Babića, predsjednika zajednice

hrvatskih udruga pomorskih kapetana. Marko Sandalić, inspektor sigurnosti plovidbe, u maniri dobrog domaćina na poseban je način pozdravio pristigle goste na Rab iz Kotora i iz susjednog otoka Krka. Zatim su s rapske rive u more položeni vijenci. U ime Pomorskog muzeja iz Kotora učinio je to kap. Anton Palma; grada Krka - Mladen Bastijanić, potomak zapovjednika krčke ratne galije Ljudevita Čikute; kap. Mario Babić kao predsjednik Udruge kapetana Hrvatske, a u ime grada Raba predsjednik Udruge kapetana otoka Raba kap. Branko Pahljina.

Na svečanosti je bio prisutan i doministar pomorstva prometa i infrastrukture Republike Hrvatske Zdenko

Predstavnici gradova Kotora, Krka i Raba

Antešić. Nakon toga u rapskoj katedrali održana je sveta misa za sve poginule, a zatim povijesni sat i predavanje o Lepantskoj bitci u velikoj vijećnici grada gdje je promovirana brošura prof. Iva Barića „Bitka kod Lepanta 1571.“. Bio je upriličen i prijem kod gradonačelnika grada Raba Nikole Grgurića. Istoga dana u 19 sati molila se u krčkoj katedrali krunica i vodila koncelebrirana sveta misa za poginule. Koncelebriranu svetu misu slavio je dr. Franjo Velčić, prepozit Stolnog kaptola. Koncelebrirali su i predstavnici Kotorske biskupije: don Anton Belan, generalni vikar i don Ante Dragobratović, župnik. Misi

je nazočio i umirovljeni krčki biskup mons. Valter Župan.

U maloj vijećnici grada Krka 8. X. u 18 sati Mladen Ba-

stijanić održao je predavanje: „Galijoti - braća po veslu“. U 20 sati u crkvi sv. Kvirina izvedena je monodrama „Zapisi iz nevremena“ u gostovanju kazališta iz Splita, prema tekstu don Branka Sbutege, a tekstove je govorio glumac Trpimir Jurkić. Sljedećega dana sve se završilo uz Galijotsku večer

i nastup klape „Sinj“ iz Sinja u konobi „Volsonis“.

Slavko Dabinović

Komemorativna ploča u spomen bitke kod Lepanta

*ANA ŠARČEVIĆ- PROFESORICA HRVATSKE NASTAVE U CRNOJ
GORI NA ZAVRŠNOJ GODINI SVOGA MANDATA*

Racionalna sam, ali i duboko emocionalna

Ana sa sestrom

„Boka je podneblje prikladno za jačanje vjere i približavanje Bogu. Brojne crkve podsjećaju nas na našu duhovnu dimenziju, a svećenici ovdje više razumiju, a manje osuđuju“

Piše:
Snježana Akrap-Sušac

Listopad 2013. god. Polumračno, ali toplo jesensko predvečerje. Ispred OŠ u Tivtu dočekuje me zgodna, mlada profesorica Hrvatske nastave za pripadnike manjine u Tivtu i Kotoru. Na Ani prvo primjećujem osmijeh, pravi mladenački, nepatvoreni i iskrenu želju da se što bolje osjećam. Na tim temeljima učvrstilo se jedno poznanstvo, koje je zahvaljujući obostranim simpatijama postajalo sve više nalik prijateljstvu.

Čim sam ušla u učionicu, osjetila sam ozračje ljubavi i povjerenja, što je preduvjet za svaki dobar rad s djecom. Razgovor s Anom i započinjem pitanjima o motivaciji za ovaj posao, kao i njegovu smislu i svrsi. „Željela sam raditi u struci, a u Hrvatskoj je bilo teško naći posao. Javila sam se na natječaj Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske te dobila ovaj posao u Crnoj Gori. Imala sam jasnu viziju svoga rada i njegova smisla. Narav-

Boka- podneblje prikladno za jačanje vjere i približavanje Bogu

no, u praksi vas mnoge stvari iznenade i morate se 'brjemenu akomodavat', kako reče Držićev Pomet, ali ništa mi nije bilo teško. Moj je osnovni cilj bio upoznati učenike s prirodnim i kulturnim ljepotama RH, najznačajnijim povijesnim zbivanjima te sadašnjicom i

na taj način probuditi ljubav prema Hrvatskoj, hrvatskom jeziku i narodu kojemu i sami pripadaju. Zadovoljna sam postignutim, a posao su mi uveliko olakšale moje prethodnice, kao i terenska nastava koja je riječi pretvarala u slike. Iz prekrasne Boke u prekrasnu Dalmaciju, Istru, Slavoniju, Zagreb... Znači, moj je glavni cilj razvijati ljubav prema Hrvatskoj, ali i svijest o pripadnosti hrvatskom nacionalnom biću čija je domovina Crna Gora.“

Povod našem prvom susretu bila je knjiga za djecu „Mala zb(i)rka priča“, koju sam s Fedorom Gubaš Štifanić objavila u suradnji s nakladničkom kućom iz Pule - Medit. Anu i njezine učenike upoznala sam i s pričama koje su nastale kasnije i još nisu bile tiskane. Tada se rodila ideja o suradnji. Anini učenici su pristali, uz mentorstvo svoje profesorice, postati ilustratori knjige koja će, dok vi budete čitali ove retke, biti u tisku nakladničke kuće Gospa od Škrpjela, koju u Perastu godinama vodi don Srećko Majić. Bokeljskim

Ana Šarčević- prof. Hrvatske nastave upoznaje domovinu svojih učenika

Razvijanje kreativnosti kroz radost učenja

ilustratorima pridružili su se i pulski osnovci, a Ana se prihvatila i lektorskog i uredničkog posla. Tako će naša „mic-kasta knjiga“, pod naslovom „Mic po mic“, uskoro ugledati svjetlo dana.

Čovjek zaboravlja duhovnu dimenziju

Možda je s najviše žara Ana govorila u ovom dijelu razgovora. Zanimalo me je postoje li ličnosti koje su posebice utjecale na formiranje njena svjetonazora. Iako negira tako snažne utjecaje, Ana ipak progovara o mnogim istaknutim Bokeljima. Prvo izdvaja one koji više nisu među nama, a obavlja ih aura posebnosti. Voljela bi da je mogla upoznati don Branka Sbutegu i g. Miloša Miloševića, ljude koji su još za života postali legende, čiji je intelekt izazivao divljenje.

Viktora Vidu i Franju Alfirevića smatra onima koji i danas svojim djelom nadahnjuju čitatelja.

Od suvremenika živom legendom smatra g. Darija Musića. Hrvat je srcem, pokreće ga iskonska potreba da se očuva hrvatstvo u Boki. Fascinira njegova borba sa životnim

problemima i predanost radu, naglašava Ana.

Za slikara Momčila Macanovića, Ana će reći da je primjer velikog umjetnika u maloj sredini te dokaz da je presudan talent za velika umjetnička djela.

Rado razgovara i s nekim svećenicima. „Boka je podneblje prikladno za jačanje vjere i približavanje Bogu. Brojne crkve podsjećaju nas na našu duhovnu dimenziju, a svećenici ovdje više razumiju, a manje osuđuju“, kaže govoreći o svojoj religioznosti. Objema nam istodobno pada na pamet jedna biblijska mudra izreka: „Što gledaš trun u oku brata svojega, a brvna u vlastitom ne vidiš!“ Odavno je spoznala da su najgori oni koji stalno kritiziraju druge jer time najviše kazuju o sebi. Često sami posjeduju mane koje pripisuju drugima.

Anina najvažnija postignuća

Nije lako doći u novu sredinu i dokazivati se. Ljudi te, što je za očekivati, osobito kad si

Terenska nastava- riječi se pretvaraju u slike

mlad, u početku gledaju s pozorenjem. Međutim, upravo nam mladost daje krila da letimo nespustano ni ne znajući koje nas sve prepreke čekaju. Prepoznam u svojoj mladoj sugovornici taj mladenački „let“, to bezrezervno uključivanje u rad i društveni život, ali i ožiljke od razočaranja u neke ljude od kojih nisi očekivao negativne reakcije. Ožiljci ostaju, život se nastavlja i sve to smatramo dijelom iskustva koje nas jača. Ana će za sebe reći da je racionalna, a s druge strane duboko emocionalna pa iz svega nastoji izići jača. „Spuštavah se ja niz vaše uže. Umalo se uže ne pretrže. Od tada smo viši prijatelji.“- misao velikog Njegoša koja nas opet ujedinjuje u literarnom ukusu, a istodobno na pravi način izražava jednu životnu istinu.

Neću govoriti o onom što je medijski dosta popraćeno- sve aktivnosti učenika Hrvatske nastave, već ću istaknuti još jednu poveznicu između Ane i vaše novinarkе : što god radile, mi ćemo uvijek u duši biti „prosvjetari“ koji respektiraju učenike više nego što je uobičajeno. Na taj način nećemo uvijek biti prihvaćene, ali ono što je najvažnije takvom tipu profesora je stjecanje znanja, vještina i razvijanje kreativnosti kroz „radost učenja“.

Da je bila na pravom putu, Ani je potvrdila prošlogodišnja pozivnica iz MZOS- a. Ukazana joj je čast da , kao jedan od najuspješnijih predavača, održi izlaganje na pripremnom seminaru za buduće nastavnike Hrvatske nastave.

Zbogom „Nevjesto Jadra- na“

Za sam kraj razgovora, Ana se prisjeća svog prvog susreta sa zaljevom ljepšim od svoje primorkinje vile, da parafriziram poznate stihove. Nema

potrebe ponavljati se. Svi moji sugovornici, pa i Ana, dijele oduševljenje ljepotom Boke. Ali, Ana se veseli i povratku u „Lijepu Našu“ gdje će, nadamo se i želimo joj, naći posao dostojan njezinih sposobnosti.

Sretno Ana i hvala za osmijeh na licima naše djece!

Nešto posve osobno

Ani

Bosonoga dotrčah

Jutro se uvlači u moju sobu
Svojom vedrinom miluje mi lice

Vlažno od suza

„Ustani!- kaže
Udahni svjetlost
Slušaj savršenstvo jutarnje tišine“

Bosonoga dotrčah do prozora
Priroda se pospano proteže
I cvrkutom oglašava dan

Osuši moje suze
Jutarnji povjetarac
Osmijeh izmami
Poljubac sunčeve zrake

I miris mora
Ispuni moje nosnice
A jedna ruža
Miluje mi ruku

Duša mi sva se
Mirom ispuni
Ljepota cvijeta
Očima sjaj vrati
I gledam nebo sunce
More ptice
Od njih naučih
Oslobodit dušu

Bez mračnih okova noći
Misao radosno
Pohrli u novi dan

Uzvine se do neba
Poput ptice
Sjuri se do hridi
I pozdravi more

U zagrljaju sa suncem i morem
Spozna da snažna može biti tako
Jer ljubi svijet i ljude u njemu
Jer radije se raskošnome svjetlu

Što priroda ga nesebično daje

Nazočna na svim kulturnim zbivanjima

*SVEČANI KONCERT
CRNOGORSKOG SIMFONIJSKOG ORKESTRA*

GLAZBENA SNAGA DRŽAVE

Od 2006. godine kada je ponovno osnovan i ovako koncipiran Crnogorski simfonijski orkestar u sklopu Muzičkog centra Crne Gore, postao je reprezentativna glazbena snaga države s vizijom napretka, ostvarenja viših ciljeva i profesionalnih zadataka.

Piše:
Marina Dulović, profesor

Svečanim koncertom u povodu otvaranja devete sezone Crnogorski simfonijski orkestar pokazao je da je riječ o ansamblu koji je kvalitetom opravdao svoje postojanje i pokazao da ima svoje mjesto na kulturnoj mapi kada su ovakvi orkestri u pitanju. Sjajan predstavnik kulture i glazbene tradicije to je i pokazao tijekom prethodnih godina svojim nastupima, kao i mnogobrojnim suradnjama s istaknutim glazbenicima svjetskoga glasa. Svečanim koncertom na Velikoj sceni Crnogorskoga narodnog pozorišta koji je ansambl imao 20. listopada pred publikom koja je uživala u doživljaju glazbe, potvrdili su se kao ansambl na čijem repertoaru se nalazi zahtjevan program i širok profesionalni repertoar.

Kada je osnovan, upravo u godini kada je Crna Gora dobila svoju samostalnost, 2006. godine, sa samo 19 stalno angažiranih članova, pod okriljem države i novoutemeljenog Muzičkog centra Crne Gore, ovaj orkestar je rastao, borio se za opstanak i stasao u ansambl koji sada ima 65 članova i sve manji broj gostujućih glazbenika. Zahvaljujući dobro i pravilno kreiranoj politici uprave Muzičkog centra i direktora Žarka Mirkovića, koji ima jasnu viziju i cilj koji vodi k visokokvalitetnim glazbenim programima i profesionalnim izvođenjima, napredak CSO-a sigurno će ići uzlaznom linijom. "Povezivanje svih koji muziku smatraju potrebom svakodnevnog života bio je i ostao jedan od strateških ciljeva CSO-a", kaže Mirković. Vrlo značajna činjenica koja "san pretvara u realnost" i koja će obilježiti kraj prvog desetljeća rada orkestra jest dobivanje novih uvjeta za rad, stvaranje

i izvođenje. Naime, riječ je o adaptaciji bivšeg Doma JNA u kojem će od sljedeće godine biti smješten Muzički Centar Crne Gore. Poslije deset godina napustit će podstanarski prostor Studija RTVCG, kao i Veliku scenu CNP-a, uz zahvalnost za pružene uvjete i ambijent u kojem je stasavao ovaj mladi orkestar. Priznanje se svakako mora odati i državi koja je u vremenu krize našla načina da stvori uvjete za epohalnu vrijednost koju predstavlja ambijent za rad i prostorni kapacitet, na čemu bi im mogle pozavidjeti i razvijenije sredine. Sigurno će povoljniji uvjeti privući nove članove orkestra i dati mogućnost zaposlenja nadolazećim generacijama. Vjerujem da će novi dom dati krila i poticaj za rad i umjetničko stvaranje, što će svakako rezultirati razvojem kulture i unaprijeđenjem muzičkog ambijenta koji je i do sada imao svoje značajno mjesto i ugled. S novim tendencijama nameću se i nova estetska mjerila i viši standardi kulturnih dostignuća. CSO je na dobrom putu jačanja i promoviranja glazbene kulture, vrednovanja naslijeđa i vlastitih potencijala, učvršćujući svoje mjesto u naprednoj Europi.

Kako je sve počelo?

Počeci rada orkestarskih udruženja u Crnoj Gori sežu

još u drugu polovinu XIX. stoljeća. Prvi sastav pod patronatom države u formi puhačkog orkestra nosio je ime "Prva crnogorska vojna muzika" i osnovan je sedamdesetih godina prethodnog stoljeća. Nakon toga je knez Nikola, sa željom da pridonesu dugoročnom razvoju crnogorske kulture, utemeljio i prvu školu Vojne muzike, na čijem čelu je bio Čeh Anton Šulc. Škola nije dugo opstala zbog poznatih razloga, Crnogorsko-turskog rata, a ponovni počeci vezuju se za sam kraj XIX. stoljeća i glazbenika, također češkog podrijetla, dirigenta Franja Vimera. Pojačani s gudačima iz Italije, Vojni orkestar dobiva formu prvoga simfonijskog orkestra i postaje sastavni dio kulturnog, dvorskog i vojnog života Cetinja. Uskoro i ovaj ansambl prestaje s radom zbog materijalnih razloga i tek nakon Drugoga svjetskog rata članovi bivših sastava, kao i ratni zarobljenici glazbenici, udruživanjem u jedinstveno orkestarsko tijelo osnivaju ansambl kojim je rukovodio glazbenik Jovan Milošević. Simfonijski orkestar Radio televizije Titograd službeno je osnovan 1959. godine, a tijekom tridesetpetogodišnjeg rada vodili su ga sljedeći dirigenti: Cvjetko Ivanović (1959. – 1974.), Aleksandar Vujić (1978. – 1979.)

i Radovan Papović (1980. – 2005.).

Od 2006. godine kada je ponovno osnovan i ovako koncipiran CSO u sklopu Muzičkog centra Crne Gore, postao je reprezentativna glazbena snaga države s vizijom napretka, ostvarenja viših ciljeva i profesionalnih zadataka. Od samog osnivanja ovako koncipiranoga glazbenog tijela, dirigent je bio ruski glazbenik Aleksej Šatski. Pod njegovom dirigentskom palicom, u anamali glazbene povijesti ostat će zabilježeno izvođenje prve crnogorske opere "Balkanska carica", Dionizija de Sarna San Đorđa. Nakon 117 godina od postanka opera je prvi put izvedena u povodu Dana državnosti 13. srpnja 2008. godine i doživjela je veliku popularnost, kao i više repriznih izvođenja. Njega je naslijedio umjetnik, također ruskog podrijetla, širokoga glazbenog obrazovanja, kao i velikoga radnog iskustva Grigorij Krasko. Maestro Krasko je prije dolaska na čelo CSO-a dugo godina bio koncertni majstor Moskovske filharmonije i vođa Komornog orkestra "Moskovski filharmoničari", profesor violine na Specijalnoj školi i akademiji "Gnesin" u Moskvi. Pod njegovom dirigentskom palicom ovaj orkestar sada u svome repertoaru izvodi najzahtjevnija profesionalna ostvarenja, što je do sada bilo nezamislivo. U prilog tome idu njegove riječi prilikom jednog razgovora: "Ovaj orkestar se razlikuje od drugih jer zbog svoje mladosti piše svoju historiju – od nule."

Prethodnu sezonu obilježila su izvođenja osam (od ukupno devet) simfonija Ludwiga van Beethovena, dok će ova sezona biti u duhu simfonija njemačkoga skladatelja Johanna Brahmsa. Najavljujući mnogobrojna gostovanja solista i dirigenta, po riječima

direktora Žarka Mirkovića, ove godine šansu da nastupe kao solisti imat će i članovi orkestra koji su svojim zalaganjem i trudom to i zavrijedili. Među njima naći će se Marija Đurđević ilić, Marko Radonić, Uroš Lapčević, Petar Garić i drugi. Također je najavio nastavak suradnje s austrijskim dirigentom Uve Tajmerom, kao i makedonskim mladim dirigentom Borjanom Canevim. Kao uvodni dio u novu sezonu CSO je održao dva koncerta gostujući u crnogorskim gradovima Nikšiću i Herceg Novom. Kao i do sada, mnogobrojna publika također je pokazala raspoloženje za kvalitetnim muzičkim događajem i stvarnom kulturom. Na prvom koncertu izvedena su djela Rodriga, Straussa i Beethovena sa solistom na gitari, mladim talijanskim umjetnikom Davideom Giovannijem Tomasijem, dok je u Herceg Novom publika uživala također uz Beethovena i Webera sa solistkinjom iz Hrvatske, Marijom Pavlović, na klavirinu. Na svečanom koncertu otvaranja sezone izvedena je višestavčana Suita za orkestar Johanna Sebastiana Bacha, br. 3 u D-duru. Zahtjevno je to djelo pisano za oboe, trube, timpane, gudače i basu continuo. Vedrog je karaktera s poznatim II. stavkom, popularnom Arijom koja predstavlja jedan od najljepših komada baroknog stvaralaštva. Vrlo intonativne zahtjevnosti, ovo djelo izvedeno je na korektan način, obojen baroknim stilom i prepoznatljivim tempom.

U drugom dijelu koncerta maestralnim izvođenjem pedesetminutne Brahmsove simfonije br. 1 u C-molu, op. 68, CSO je ostavio publiku bez daha, onako kako ozbiljni ansambli mogu i znaju. Veliki izvođački aparat s kvalitetom koju posjeduje, raskošnom širinom raspjevanje melodije, uvježbanošću i prepoznatom

interpretacijom romantičarskog djela, na publiku je prenio pozitivnu energiju i zanos glazbenog doživljaja. Odslušana glazba ostavila je upečatljiv dojam ne samo u smislu tehničke dotjeranosti, već i stvarne duboko umjetničke promišljenosti i slobode umjetničkog kreiranja. Na sceni je ostao dojam da ovaj ansambl vjeruje u vlastiti potencijal te da s maestrom Grigorijem Kraskom utire siguran put koji će sigurno ostaviti kreativni trag. Kao poklon podgorička publika je uz zvuke popularne Mađarske igre br. 5 Johanna Brahmsa ispratila Crnogorski simfonijski orkestar.

Tijekom dosadašnjeg rada s ovim ansamblom, upoznavajući mentalitet i sredinu, maestro Krasko je u jednom intervjuu dao jasnu poruku mladim naraštajima: "Onima koji se tek spremaju otići u koncertnu dvoranu, želim poručiti - Život je toliko raznolik u svim svojim manifestacijama i ne bi trebalo ograničavati se samo na razonodu. Proširite svoja znanja i iskustva. To će vas učiniti duhovno bogatijim i uveličati vas u vlastitim očima. Uostalom, složiti ćete se, upravo intelektualni rad razlikuje čovjeka od ostalih živih bića. Dakle, taj dio treba poboljšavati. Ozbiljna umjetnost, osobito glazba, dobra je hrana za um i za srce."

Vjerujući u sigurnu budućnost Crnogorskoga simfonijskog orkestra, mnogobrojna publika željno očekuje sljedeći koncert, glazbeno zadovoljstvo i duhovno okrepljenje. Najavljeni su koncerti u Tivtu 17. studenoga i u Podgorici 18. studenoga. S ovakvim težnjama vrlo je evidentan kulturni napredak i jačanje svijesti da samo prave i istinske vrijednosti opstaju, a glazba uz sve teškoće pronalazi svoj put do slušatelja.

Stevanu Kordiću prva nagrada na natječaju „National Geographica”

Fotografija školskog broda „Jadran” i dupina koji ga prate, pod nazivom „Army of Montenegro”, čiji je autor poznati bokeljski umjetnički fotograf Stevan Kordić, osvojila je prvo mjesto u kategoriji *Pejzaži* na međunarodnome fotografskom natječaju *Biodiverzitet*, koji su organizirali *Zavod za zaštitu prirode Srbije* i *Global Scientific Research Foundation*. Sponzor ovog natječaja bilo je ugledno američko istraživačko društvo *National Geographic* i poznati proizvođač fotografske opreme „Canon”.

Prosudbena komisija u čijem sastavu su bili ugledni fotografi i stručnjaci, predstavnici društva *National Geographica*: Igor Rill, Tino Soriano i Robin Moore, izabrala je nakon višestruke selekcije gotovo 2.000 fotografija s motivima iz cijeloga svijeta. Pobjednički radovi proglašeni su po kategorijama: *Divlje vrste*, *Crvena lista*, *Pejzaži* i *Ljudi*.

Nagrađeni radovi prikazani su na otvorenju *III. svjetskog kongresa biodiverziteta* u galerijskom prostoru Mećavnika u Parku prirode „Šargan – Mokra Gora”, 26. listopada 2015. godine.

Kordićeva nagrađena fotografija „Army of Montenegro” nastala je tijekom „Plovidbe 2013.”, školskog

krsterenja jedrenjaka „Jadran” koga su za svoje studente prije dvije godine organizirali Fakultet za pomorstvo Kotor u suradnji s Vojskom Crne Gore.

Krstarilo se na ruti Kotor - Bari - Kotor, u cilju praktične obuke studenata na školskom brodu „Jadran”, a koje je Kordić, kao jedan od profesora kotorskog Fakulteta, ovjekovječio svojom kamerom i napravio neke od najljepših snimaka „Jadrana” u njegovoj 82-godišnjoj povijesti.

„Želim da ‘Jadran’, koji se već dvije godine nalazi u Bijeloj, što prije bude remontiran i da nam što prije zaplovi u svoj svojoj ljepoti! Ova nagrada je samo sićušan prilog tome što sve školski brod ‘Jadran’ može značiti za promociju Crne Gore, njezina pomorstva i njezine Mornarice. Ništa manji je njegov značaj za obuku budućih generacija pomoraca, što je i osnovna namjena tog broda. Zato ovom prilikom molim sve nadležne da poduzmu sve potrebno kako bi se njegov dugogodišnji remont što prije završio”, rekao je Stevan Kordić zahvalivši Fakultetu za pomorstvo Kotor, Vojski Crne Gore, „a posebno svojim studentima i cjelokupnoj posadi školskog broda ‘Jadran’, koji su omogućili da nastane ova fotografija”.

Boka News

Ugodno poslijepodne u Gornjoj Lastvi

U Domu kulture „Ilija Marković” u Gornjoj Lastvi organizirano je 18. listopada zanimljivo druženje uz „vrmački čaj” i mnogobrojne delicije koje je prezentirao Mašo Čekić. Događaj je inspiriran projektom „Baština - pokretač razvoja”.

„Svatko tko je bar jedanput prošetao Vrmcem zna da je to jedan izvrstan prostor koji nudi jako puno doživljaja, mirisa, a evo danas ćemo vidjeti i okusa. To je prostor koji svakako treba čuvati. Prostor se može koristiti i za nešto drugo, osim za gradnju“, istaknula je arhitektica Marija Nikolić iz Kulturnoga zavičajnog društva „Napredak” te potaknula nazočne na razmišljanje o očuvanju vrijednosti koje su pred nama, a kojih svakodnevno nismo svjesni.

Mašo Čekić pozdravio je mnogobrojne mještane i ljubitelje ovakvih događaja: „Mi već godinama pažljivo, ponovno, ali stalno propagiramo pijenje čaja i to ne bilo kojeg. Ova čajanka, ovo druženje u Gornjoj Lastvi, jednostavno je potaknuto projektom 'Baština - pokretač razvoja' i onim što je prema mome mišljenju u ovom projektu najvažnije. Vrmac je postao

središnje plućno krilo Boke kotorske. To bogatstvo koje Vrmac nudi i akcija koju godinama vodimo ponukala nas je da napravimo ovo druženje u Gornjoj Lastvi.”

Mašo Čekić istaknuo je da je golema nematerijalna kulturna baština oko nas i da bi kruna projekta bila da se Vrmac proglasi parkom prirode. Ovo je zaštićeni dio Boke kotorske, a mnogi nisu svjesni koliko „ljekovitih biljaka raste na Vrmcu jer čak 95 biljnih vrsta tu raste“. Te biljke mogu nam pomoći u liječenju. Ne trebamo zanemarivati prirodu i ono što nam pruža jer je jedina koja nam bezuvjetno pomaže. Čekić je najavio i pripremu slične večeri - predstavljanje knjige poznatoga travara Popovića iz Bijele.

U glazbenome dijelu programa nastupila je sopranistica Milica Lalošević, flautistica Bruna Matijević i Oleksij Molčanov na klaviru.

Posjetitelji su uživali u mnogobrojnim delicijama i darovima koji su pripremljeni za dame koje su bile na čajanki.

Radio Dux

Franjevci 750 godina u Kotoru

U crkvi svetoga Pavla u Kotoru, u organizaciji Provincijalata franjevačke provincije svetoga Jeronima u Dalmaciji i Istri iz Zadra i franjevačkoga samostana svete Klare iz Kotora, održan je 9. listopada znanstveni skup kojim je otpočela proslava 750 godina prisutnosti franjevaca u Kotoru i Boki kotorskoj.

Sudionike skupa pozdravio je i uputio im izraze dobrodošlice kotorski biskup mons. Ilija Janjić.

Mnogobrojne goste i uzvanike u svome uvodnom izaganju pozdravio je fra Filip Karadža, predstojnik samostana svete Klare u Kotoru.

O povijesti franjevaca govorio je fra Josip Sopta iz samostana Rožat u Hrvatskoj.

„Dolazak franjevaca u Boku vezuje se za 1265. godinu, a vjerujem da su tu bili još ranije. Analogija Dubrovnika i Zadra s Kotorom je slična, sve je gotovo isto – i raspored samostana, dolazak dominikanaca, franjevaca, klarisa. Red franjevaca je bio jedinstven sve do polovine 15. stoljeća kada su se podijelili na dvije struje”, rekao je uz ostalo Sopta.

Kulturnu baštinu franjevačkog samostana svete Klare u Kotoru predstavio je dr. Vinciye Lupis iz Dubrovnika. Arhitektica iz Kotora Zorica Čubrović govorila je na temu „Djelatnost fra Vita Kotoranina u zadužbini kraljice Jelene”.

Na skupu su govorili prof. Saša Brajović, slikarica-konzervatorica Jasminka Grgurević i arheologinja Vilma Kovačević, povjesničarka umjetnosti Nevenka Šarčević te prof. dr. Meri Zornija sa Sveučilišta u Zadru.

Prvi pisani arhivski tragovi o franjevcima i njihovom životu u Kotoru potječu iz 1265. godine i govore kako su braća Bogdan i Picineg, sinovi Dragana de Scelpa, darovali 1265. godine Maloj braći kuću za stanovanje u Kotoru. Godine 1268. papa Klement IV. imenuje Tomu Basilijeva Kotoranina prokuratorom i sindikom Provincije Sklavonije, osnovane između 1227. i 1232. godine, što svjedoči o tome

da su oni i ranije tu prisutni. Samostan je prolazio mnoga iskušenja, ali je ostao duhovno i kulturno aktivan do danas. Iako su franjevci ponajprije djelovali pastoralno, nemjerljiv je njihov doprinos na polju kulture.

U cijeloj Boki, od Herceg Novoga do Kotora, tijekom više od sedam stoljeća djelovalo je 18 franjevačkih postaja, hospicija, kao i tri samostana u Budvi. Franjevci su prvo obavljali svoju pastoralnu djelatnost, propovijedali evanđelje, slavili euharistiju, sakramente, ali su uvijek bili i kulturno aktivni. Njihov doprinos kulturi grada Kotora i Boke kotorske je nemjerljiv.

Posebno su svoj doprinos franjevci dali na polju umjetnosti, glazbe, književnosti, o čemu svjedoči i ostavština velike franjevačke biblioteke čiji korijeni sežu još u vrijeme franjevačkog biskupa Dujma koji je živio od 1352. do 1368. godine, a njegova prva donacija bila je upravo utemeljenje franjevačke biblioteke. Do danas biblioteka sadrži više od 20.000 naslova od kojih su najvrjednije inkunabule tiskane do 1500. godine. U ovoj biblioteci od posebnog značaja za povijest Kotora je prva inkunabula koju je tiskao Kotoranin Andrija Paltašić (od 1450. do 1500. godine).

Kao jedini muški red koji je preživio francusku okupaciju i devastaciju regije, 1814. godine otvara ju školu.

Nakon znanstvenog skupa služena je svečana sveta misa u crkvi svete Klare, sudionici i uzvanici obišli su arheološki lokalitet samostana na Gurdiću, a u večernjim satima upriličen je koncert klasične glazbe na kome su se publici predstavili sopranistica Vedrana Šimić i tenor Domagoj Dorotić, uz klavirsku pratnju Simona Dešpalja.

Boka News

Večer u čast velikoga graditelja Crne Gore – Josipa Slade -Šilovića

U prepunoj dvorani „Ivan Crnojević“ na Cetinju u subotu, 3. listopada, održan je Okrugli stol na temu „Svevremena ostavština Josipa Slade - Šilovića“, u organizaciji Hrvatske krovne zajednice „Dux Croatorum“, uz generalnu potporu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore i potporu Narodnoga muzeja Crne Gore.

U ime Hrvatske krovne zajednice „Dux Croatorum“ nazočne je pozdravio predsjednik Adrijan Vuksanović.

Uvodnu riječ o ovome velikom arhitektu i graditelju iz Trogira dao je Pavle Pejović, ravnatelj Narodnoga muzeja Crne Gore: „Josip Slade zaslužio je veliko poštovanje crnogorskoga naroda za svoj vizionarski rad, koji je sasvim promijenio Crnu Goru. Naša je obveza da mu se u budućnosti odužimo novim sadržajima i susretima.“

Predstavnik ministra kulture Aleksandar Dajković o Sladovu stvaralaštvu je rekao: „Stvaralaštvo dr. Slade Šilovića zabilježilo je razdoblje od prosperiteta prijestolničke i crnogorske kulture, građevinskih zahvata i gradogradnje, kada je veća pažnja pridavana stilskim detaljima i zanatskoj profinjenosti njihove izrade. Mnogobrojna poslanstva podignuta krajem XI. i krajem XX. stoljeća danas pružaju najbolju sliku naprednog društva, koje se formiralo po europskim uzorima. Slade Šilović u svojim djelima najčešće je uspijevao uskladiti funkcionalno i dekorativno, umjetničko i tehničko, pri čemu je konstrukcija dobivala formu, a pročelje simboličku ulogu. Svakako se za njega može reći da je donio novi kreativni impuls u arhitekturi i urbanizmu Cetinja i Crne Gore, posebno ističući koncept organizacije fasada i prostora, objekata povezanih s urbanim kontekstom. Tijekom svoje karijere Slade je primjenjivao razne oblikovne dijapazone, ovisno o graditeljskom i prirodnom ambijentu u koji je uklopio svoju građevinu, kao i ovisno o tipu i sadržaju objekta.“

Posjetiteljima je prikazan dokumentarni film u produkciji HRT-a o stvaralaštvu Josipa Slade u Hrvatskoj i Crnoj Gori.

O Sladovim djelima govorio je i Mileta Bajović, arhitekt, na temu „Josip Slade - Šilović i Crna Gora“. „U nabranju djela koja je Slade ostavio Crnoj Gori posebno treba naglasiti veličanstveni monumentalni Carev most na rijeci Zeti pokraj Nikšića. Ovaj most je impozantnih dimenzija i sklada; započet je 23. svibnja 1894., a završen 20. listopada iste godine, za nevjerojatnih pet mjeseci.“

Nije mali broj ni objekata koje je projektirao Slade: Zetski dom na Cetinju s čitaonicom i bibliotekom, arhivom i muzejom, zgrada austrougarskog

poslanstva s crkvom, dvorac knjaza Nikole u Nikšiću i zgrada lazaret u Meljinama kraj Herceg Novog.“

„Josip Slade, na poziv knjaza Nikole, dolazi u Crnu Goru 1877., i za 20 godina ostaje njezin najznačajniji graditelj. Po dokumentima i literaturi, Slade je u dva posljednja desetljeća crnogorske kneževine izgradio kolne putove u nepristupačnoj vrleti i skratio udaljenost među mjestima. U Nikšiću radi moderni urbanistički plan i gradi najveće objekte u gradu: hram svetog Vasilija Ostroškog, dvorac kralja Nikole, a na Cetinju gradi građevine koje danas čine arhitektonsku iznimku. Tu, prije svega, treba istaknuti Zetski dom na Cetinju, koji je po interijeru bio sažetak šibenskog kazališta, kompleks austrijskog poslanstva s crkvom i eksterijerom, kao i dvorac knjaza Nikole. Najmonumentalniji pothvat, koji je nezaobilazan u povijesti crnogorske culture, je kolni put Cetinje - Njeguši, započet 1877., i dalje do Kotora, završen 1887., s veličanstvenih 25 serpentina Cetinje - Rijeka, Crnojevića - Podgorica i put Rijeka Crnojevića - Virpazar“, istaknuo je u svom izlaganju crnogorski pisac Mladen Lompar.

Publicist Vlatko Simunović osvrnuo se na Sladov utjecaj na nikšićku arhitekturu naglasivši njegovu jedinstvenost: „Predstavnik kulturnog preporoda Crne Gore, nakon priznanja njezine suverenosti na Berlinskome kongresu, rame uz rame s Cetinjem, bio je grad Nikšić. Uloga Josipa Slade Šilovića, koji je na ruševinama toga Onogošta izradio prvi revolucionarni plan, od neprocjenjivog je značaja za ono što je Nikšić bio i što danas jest. A bio je prepoznatljiv kao grad kulture i prosvjete. Josip Slade projektirao je grad koji je bio građen po ljudskim mjerilima. U tom Nikšiću čovjek se mogao slobodno kretati, slobodno shvaćati prostor i druge ljude; mogao se prilagođavati tom gradu. Bio je to grad građen u jednom kolektivnom, laganom, sistematičnom procesu suradnje građana i gradske uprave. Bila je uspostavljena jedna fina ravnoteža između čovjeka i fizičke strukture. Taj grad zadovoljavao je sve ljudske potrebe. Slade je napravio revolucionarni plan za grad od otprilike 40.000 stanovnika.“

Dr. sc. Fani Celio Cega, ravnateljica trogirskoga Gradskog muzeja, na izvrstan način pripremila je

predavanje koje se odnosilo na Josipov najznačajniji opus - rad u Crnoj Gori, prikazujući nam njegove nacрте koji se čuvaju u Državnome arhivu u Splitu.

Na samome kraju publici se obratio potomak Josipa Slade - Radovan Slade Šilović, koji je svoje izlaganje započeo o manje poznatim činjenicama iz života njegova strica: „Koliko je god bio tvrdoglavo odlučan, bio je savjestan i odgovoran pa je tako opravdao povjerenje završivši uspješno studij u najkraćem roku. Na padovanskom sveučilištu u razdoblju od 1850. do 1853. položio je niz ispita iz graditeljstva, prakse, zakonodavstva te ga je rektor tog sveučilišta proglasio doktorom filozofije, inženjerstva, arhitekture i matematike. Svoje doktorske teze posvećuje svome očuhu za iskazano mu dobročinstvo i tako već tada Josip pokazuje svoju pravednost kojom se nije bilo jednostavno nositi, beskompromisno i bez dodvoravanja u mnogim životnim okolnostima koje su mu se nametale za života.“

Radovan Slade - Šilović ističe da je Josip Slade bio istaknut i kao veliki domoljub te da je često bio prisiljen reagirati na nepravdu koja je bivala činjena njegovu narodu.

„Potpuno sada shvaćam strica Josipa Sladu - Šilovića koji je radeći uvijek gledao na opće dobro i bio je vrijedan načelnik svoga grada, ali često nije dobivao simpatije okoline jer, kako je zapisao, 'oko njega su bili i lijenčine i dangube, sebičnjaci i profiteri koji brane svoje sitne koristi i ometaju opći napredak i razvoj općine'. Nije se ulizivao ni razbacivao obećanjima, a na neizvršena obećanja suradnika reagirao bi rigorozno. Deklarirao se javno u tisku i na skupovima, bez zadržke“, istaknuo je Radovan Slade - Šilović.

Okruglom stolu nazočili su: crnogorski mitropolit Mihailo, veleposlanica Republike Hrvatske u Crnoj Gori Ivana Sutlić Perić, direktor Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore Safet Kurtagić, ministrica u Vladi Crne Gore Marija Vučinović, predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore Zvonimir Deković.

Večer je svojim nastupom uveličala klapa „Veterani vazda mladi“.

Radio Dux

Kotor – grad koji treba posjetiti

Vodeći svjetski turistički vodič „Lonely Planet“ dodijelio je značajno priznanje crnogorskom turizmu uvrstivši Kotor na prvo mjesto liste deset najboljih gradova koje 2016. godine treba posjetiti. Kako je priopćeno iz Ministarstva održivog razvoja i turizma, Tom Hol, jedan od urednika tog izdanja, za Kotor je rekao da je destinacija koja se mora posjetiti.

„S dramatičnim pejzažima, povijesnim gradskim zidinama i safirnim zaljevom, Kotor zaslužuje da bude prepoznat.

Sljedeća godina je pravo vrijeme da se posjeti ovaj grad – posjetite ga dok još možete osjetiti njegov tradicionalni način života“, istaknuo je Hol. Priznanje će biti dodijeljeno Crnoj Gori tijekom predstojećega Svjetskoga turističkog sajma – WTM u Londonu.

„Lonely Planet“ godišnje izda više od 500 publikacija na osam svjetskih jezika. Ova medijska grupa obuhvaća tematske publikacije o putovanjima, TV-programe o svjetskim destinacijama, iznimno posjećenu web stranicu, mobilne aplikacije, kao i mjesečni magazin „Lonely Planet Traveller“ koji izlazi na pet jezika.

Radio Kotor

„Istorija bokeljskog pomorstva” – Bokeljsko pomorstvo je vječno i beskrajno...

„Istorija bokeljskog pomorstva” naziv je knjige autora Predraga V. Kovačevića, koja je predstavljena čitalačkoj publici u petak u Pomorskom muzeju Crne Gore Kotor.

O knjizi i autoru govorili su u ime izdavača Nikola Malović, urednik edicije „Bokeljologija” (edicija koja njeguje zaljevske, morske i pomorske teme) herceg-novske knjižare „So”, Adela Barba, autorova unuka i Siniša Luković, novinar i publicist. U glazbenom dijelu programa nastupila je Vjera Radulović, učenica muzičke škole „Vida Matijan”.

U ime domaćina uzvanike i goste pozdravila je direktorica mr. Mileva Pejaković Vujošević, koja je podsjetila da je Muzej ustanova koja čuva sve ono što je vezano uz more, morske pučine, pomorce, mape, dokumente, kao i mnogobrojne fotografije koje su oplemenile knjigu profesora Predraga V. Kovačevića. „Naša biblioteka ima više od 17.000 jedinica, a od večeras je bogatija za još jednu”, rekla je Pejaković Vujošević.

„Ružica Danilović, upraviteljica Pomorske biblioteke još od 2009. godine, pružila mi je drugo izdanje knjige ‘Istorija bokeljskog pomorstva’ iz 1984. godine. Skromno prvo izdanje izašlo je 1967. godine. Listajući knjigu utvrdio sam da važnost bokeljskog pomorstva leži i u tome što je opisana povijest Boke kotorske jer se unutar korica kazuje sve kroz povijest drevne i najvitalnije privredne grane jednog fjorda na Mediteranu, Boke. Autor, koji je bio profesor Više pomorske škole, vremenski je obuhvatio razdoblje od Ilira do prve polovine XX. stoljeća”, rekao je uz ostalo izdavač Nikola Malović.

U „Istoriji bokeljskog pomorstva” autor nam, polazeći od opisa Boke kao prirodne luke, približava vremena od najstarijeg doba do Nemanjića, govori o Boki pod Bizantom, pod dukljansko-zetskim vladarima, i tijekom samostalnosti Kotora; o Herceg Novom u vrijeme kralja Tvrtka; o mletačkom i turskom razdoblju; razvitku i usponu Perasta, Dobrote i Prčanja; padu Mletačke Republike i bokeljskom pomorstvu za vrijeme Napoleonovih ratova; tijekom prve austrijske okupacije, tijekom ruske uprave, francuske okupacije, engleske intervencije, narodne vlade, ponovo Austrije, s pobunom mornara; piše o pomorstvu Paštrovića i Budve; Bokeljima koji su zadužili rusku mornaricu; i onima koji su pridonijeli pomorstvu kneževine Crne Gore...

Povezujući teme pomorstva autor kazuje i o lazaretima u Boki, o slavnim pomorskim školama u Boki, o Bokeljskoj mornarici, i tipovima jedrenjaka u zaljevskoj prošlosti...

Vrlo zanimljivu priču o životnom putu i fascinantnoj biografiji Predraga V. Kovačevića ispričala je njegova unuka Adela Barba.

Profesor Predrag V. Kovačević proveo je djetinjstvo u Carigradu. Školovao se u jezuitskoj gimnaziji na njemačkome jeziku, a zatim u klasičnoj ruskoj gimnaziji. Maturirao je u Pragu. Pravni fakultet upisao je u Beogradu. Tijekom studija dodijeljena mu je engleska stipendija pa je prešao na studije ekonomskih znanosti u Cambridgeu. Diplomirao je na Sveučilištu u Edinburghu.

Veći dio Drugoga svjetskog rata proveo je u njemačkome koncentracijskom logoru Osnabriku. Godine 1945. oslobodili su ga Englezi, a kako je dobro govorio engleski, ruski, njemački i francuski jezik, angažiran je kao tumač Sovjetske službe za repatrijaciju. Na tom je položaju značajno pridonio uspjehu akcije u kojoj su Saveznici uhvatili njemačkoga ratnog zločinca, SS saajhsfirera Heinricha Himmlera. Nakon povratku u Jugoslaviju Kovačević je radio kao profesor stranih jezika u kotorskim pomorskim školama. Uz veliki broj prijevoda i stručnih radova iz područja lingvistike, napisao je nekoliko knjiga koje obrađuju povijest Boke, Grblja i Paštovića. Za iznimne radne zasluge ukazom predsjednika SFRJ, Josipa Broza Tita, odlikovan je 1972. Ordenom rada sa zlatnim vijencem.

Novinar i publicist Siniša Luković, koji je napisao pogovor za novo izdanje „Istorije bokeljskog pomorstva”, predstavljajući knjigu podsjetio je na činjenicu da baštinimo jedno veliko pomorsko blago.

„Sve to staviti na jedno mjesto u jednoj novijoj, inoviranoj, dopunjenoj ‘Istoriji bokeljskog pomorstva’ je pothvat u koji, siguran sam, nitko od nas prisutnih ne bi imao hrabrosti upustiti se. Profesor Kovačević je imao tu hrabrost da prije pedest godina uđe u objavljivanje knjige koja je sublimirala impresivnu i bogatu povijest onoga što mi baštinimo u Boki kotorskoj, onoga što su nam donijeli pomorci. U to vrijeme nije bilo Interneta, autor je bio erudit, znao je nekoliko svjetskih jezika, imao je kontakte

diljem svijeta te je na taj način obogatio ovo svoje djelo koje nije dovoljno eksploatirano. Na žalost, danas naše pomorske škole nemaju predmet 'Istoriju pomorstva' jer o tome se odlučuje u Podgorici.

Kadrove imamo, manjka nam samo velikih bokeljskih brodova koji bi nastavili tradiciju Spledida, Leona Coronate, Nemirne, Libertasa, Boke, i niza naših drugih poznatih brodova. I dok u zaljevu ne stasa ponovno jedna domicilna velika brodarska kompanija, višestoljetnu čast bokeljskog pomorstva na svjetskim oceanima brani kompanija Dabinović shipping, koja već šezdeset godina plovi svjetskim morima i oceanima, čiji brodovi nose imena mjesta iz Boke, i zapošljava pomorce iz Boke.

Svojevrsna simbolika našeg, bokeljskog pomorstva je u brodu 'Pomorac' bivše Jugooceanije, koji je prije nekoliko dana završio u rezalištu u Indiji, ali pod imenom 'Infinity', što će reći beskonačnost, beskraj, što je i svojevrsna potvrda da je bokeljsko pomorstvo vječno i beskrajno", završio je svoje izlaganje Siniša Luković.

Luksuzno izdanje „Istorija bokeljskog pomorstva” većeg srednjeg formata, s tvrdim koricama i s više od 100 stranica reprodukcija brodova u ulju, portreta kapetana, mapa, gravira i veduta – potpomogle su sve tri zaljevske općine - Kotor, Herceg Novi i Tivat, zatim Ministarstvo kulture Republike Srbije, Fakultet za pomorstvo – Kotor i Boka Pilot.

Boka News

Festival „Muzika ljeta 2015.”

Festival crnogorskoga muzičkog naslijeđa „Muzika ljeta 2015.”, koji je održan tijekom rujna i listopada u Petrovcu i Budvi, privukao je veliku pažnju turista.

Ovogodišnji festival otvorila je Gradska muzika Budve, u srijedu 2. rujna, a u subotu 31. listopada na Trgu pjesnika u Starome gradu u Budvi održana su posljednja dva u nizu koncerata. Tom prilikom nastupili su klapa „Harmonija” i Gradska muzika Budve.

Program se tijekom rujna održavao srijedom i subotom na Trgu pjesnika u Starome gradu u Budvi i petkom na šetalištu pokraj JU „Crvena komuna” u Petrovcu, a tijekom listopada subotom na Trgu pjesnika u Starome gradu.

Ova tradicionalna manifestacija, koja se organizira već deset godina zaredom, podrazumijeva gostovanje folklornih ansambala i kvalitetnih klapa te glazbenih sastava s područja čitavog primorja, a njezin cilj je predstavljanje glazbenoga naslijeđa nešeg podneblja svim gostima.

„S obzirom na to da se tijekom svih ovih godina organizacije i trajanja pokazala vrlo atraktivnom, posebno za strane goste, ove godine pomaknuli smo Festival u vrijeme postsezone, što se pokazalo kao odlična odluka budući da su mnogobrojni turisti, ponajprije gosti iz zapadne Europe i općenito strani turisti u velikoj mjeri posjećivali koncerte”, rekli su iz TO Budva.

Boka News

4. hrvatske svjetske igre – zajednički projekt od nacionalnog interesa

U petak, 9. listopada 2015., Daria Krstičević, predstojnica Državnoga ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, sastala se s Vinkom Sabljom, glavnim tajnikom Hrvatskoga svjetskog kongresa.

Na sastanku se razgovaralo o modalitetima suradnje Ureda i Hrvatskoga svjetskog kongresa na projektu organizacije 4. hrvatskih svjetskih igara – amaterskoga sportskog natjecanja na kojemu sudjeluju Hrvati i njihovi potomci iz cijeloga svijeta, a koje će se održati od 18. do 22. srpnja 2017. u Zagrebu.

Predstojnica Krstičević naglasila je još jedanput kako su Hrvatske svjetske igre projekt od nacionalnog interesa za Republiku Hrvatsku. Da je tako pokazalo se već i na prošlim Igrama koje su prvi put, zahvaljujući zakonskom i institucionalnom okviru, organizirane u punom zajedništvu domovinske i iseljene Hrvatske. „Hrvatske svjetske igre su ne samo manifestacija sportskog duha, već događaj koji ujedinjuje matičnu domovinu, hrvatsko iseljeništvo, hrvatsku nacionalnu manjinu i Hrvate iz Bosne i Hercegovine. Uz pomoć Igara Hrvati koji dolaze iz dalekih krajeva, a koji do sada nisu imali takvu priliku, moći će upoznati sve ljepote naše domovine, hrvatsku kulturu i povijest. S druge, pak, strane, i mi u Republici Hrvatskoj uz pomoć Igara ostvarujemo veliki strateški cilj – čuvamo i njegujemo hrvatski identitet i hrvatsko kulturno zajedništvo”, naglasila je predstojnica Krstičević i dodala kako projekt Igara treba nastaviti i dodatno unapređivati.

U cilju još uspješnije i kvalitetnije realizacije ovoga značajnog događaja kojemu je cilj povezivanje Hrvata iz cijeloga svijeta, zaključeno je kako je nužno sljedeće, četvrte po redu, Hrvatske svjetske

igre realizirati u punom zajedništvu na način da će Državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske koordinirati i organizirati dio vezan uz program Igara u Republici Hrvatskoj, a Hrvatski svjetski kongres dio vezan uz organizaciju timova mladih u iseljeništvu.

Gospodin Sabljio zahvalio je Državnome uredu na dosadašnjoj potpori u organizaciji Igara te naglasio kako, prema saznanjima Hrvatskoga svjetskog kongresa, već sada vlada veliko zanimanje među pripadnicima hrvatskoga naroda izvan Republike Hrvatske za sudjelovanjem na 4. hrvatskim svjetskim igrama.

Podsjećamo, 3. hrvatske svjetske igre održane su u Zagrebu od 21. do 26. srpnja 2014. godine. Okupile su 750 sudionika iz 25 zemalja svijeta, s pet kontinenata, koji su se natjecali u 16 sportskih disciplina.

Prvi put organizirane su u punom zajedništvu domovinske i iseljene Hrvatske. Realizaciju Igara poduprle su sve institucije Republike Hrvatske – od predsjednika Republike Hrvatske i Hrvatskoga sabora, Vlade Republike Hrvatske, Grada Zagreba do Hrvatskoga olimpijskog odbora.

Premijerno prikazan „Modri kavez“ – dokumentarac o životu pomoraca

Dokumentarni film o pomorcima „Modri kavez“, mlade splitske redateljice Brune Bajić, premijerno je prikazan splitskoj publici u potpalublju brodatrajekta „Marko Polo“ 24. listopada.

Prepun autentičnih snimaka, neobičnih i običnih priča, radosti i tuge, sudbina, vjere, razmišljanja što im je more dalo, a što uzelo, njihovih nadanja, priče o onima koji ih doma čekaju, film je progovorio o životu na moru, kruhu sa sedam kora...

Na premijeri je bilo smijeha i suza, autentičnih ispovijesti koje nikoga od gledalaca nisu ostavile ravnodušnim, što je potvrda da je redateljica Bruna Bajić uspjela ‘ugurati’ odličan dokumentarac u „Modri kavez“, priču koju je posvetila svome ocu, pomorskome kapetanu Nenadu Bajiću, za koga kaže da ga je more otimalo punih trideset godina.

Mnogi protagonisti „Modrog kaveza“ otkrili su tajne svojih pomorskih života, strepnje i radosti porodica, sjetili se snova i nadanja, otkrili svoje talente i nebrojene pustolovine...

Dio ovoga multimedijalnog projekta bila je i knjiga „Put u Modri kavez“ - redateljski memoari redateljice Bajić, koja je također predstavljena publici. Za potpuni ugođaj u ovome posebnom ambijentu pobrinula se producentica i slikarica Žana Bajić, koja je napravila malu izložbu slika ulja na platnu inspiriranu morem, „Modri san – dubina rastanka“.

Boka News

„Na granici mora i neba“ – Zbirka maritimnog slikarstva predstavljena u Zagrebu

U četvrtak, 22. listopada, u Hrvatskoj matici iseljenika u Zagrebu predstavljena je dvojezična monografija autora Željka Brguljana „Na granici mora i neba“ – Zbirka maritimnog slikarstva iz župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije u Prčanju/At the Border of Sea and Sky – The Collection of Marine Painting from the Parish Church of the Nativity of the Blessed Virgin Mary in Prčanj.

O knjizi su, uz autora, govorili ravnatelj HMI-ja Marin Knezović, recenzenti akademik Tonko Maroević i Ivana Mance te urednica Grozdana Cvitan.

Željko Brguljan je u monografiji, na 277 stranica, ispisao burnu kroniku malog mjesta u Bokokotorskom zaljevu, dramatične plovidbe njegovih pomoraca po morima i oceanima svijeta, na slikama pohranjenima u Zbirci župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije u Prčanju. Monografiju je izdala NIP „Gospa od Škrpjela“ iz Perasta.

Boka News

Vincenzo del Monaco – prepoznao sam znakove Italije i Crne Gore

„Zapazio sam te tople boje i prepoznao znakove Italije i Crne Gore. U jednom trenutku te fotografije su me otele, na isti način kao i trenutak koji je bio potreban umjetniku da ih stvori“, rekao je veleposlanik Italije u Crnoj Gori, Vincenzo del Monaco, prilikom otvorenja izložbe fotografija „The act of seeing with one's other eyes“, autora Damira Murseljevića, u kotorskoj Galeriji solidarnosti.

„Kad sam upoznao Damira Murseljevića, odmah sam prepoznao njegovu skromnost. Svoje fotografije predstavio mi je prirodno i jednostavno. Zašto Kotor? Kotor sažima sve ono što ove fotografije žele poručiti. Kotor u svom DNK sadrži instinkt da njegovi ljudi gledaju preko, da se suoče s dalekim zemljama i mediteranskim narodima. Kotor je najbolji znak prijateljstva Italije i Crne Gore, a dokaz tog prijateljstva ste i svi vi koji ste došli večeras“, rekao je uz ostalo veleposlanik del Monaco.

Mnogobrojne goste i uzvanike u ime domaćina OJU „Muzeji“ Kotor pozdravio je direktor Andro Radulović, koji je podsjetio da izložba predstavlja nastavak uspješne suradnje koju ova ustanova ima s veleposlanikom Italije u Crnoj Gori.

„Nakon Kunelisa, izložbe o Trstu, i Pistoleta, predstavljamo Murseljevićeve radove, umjetnika koji je godinama živio i radio u Italiji“, rekao je Radulović.

Predstavljajući autora, njegovu umjetnost i biografiju, povjesničarka umjetnosti mr. Marija Mihaliček rekla je da su fotografije rađene analognom tehnologijom, višestrukom ekspozicijom, preklapanjem kadrova portreta djevojaka s prirodnim crnogorskim i talijanskim ambijentom.

„Na mojim fotografijama na neki način isprepleteni su Italija i Crna Gora, u jednome specifičnome sociološkom kontekstu.

Zahvaljujem svima koji su pomogli da se ova izložba realizira, a posebno bih zahvalio jednoj humanističkoj komuni u Italiji, koja se zove San Patrignano. Izložba je na neki način posvećena i tim ljudima koji tamo žive i rade“, rekao je autor Damir Murseljević.

Damir Murseljević je rođen 1979. godine u Podgorici. Diplomirao je na Fakultetu likovnih umjetnosti na Cetinju na Odsjeku za grafički dizajn. U ljeto 2001. godine sudjelovao je u radionici stripa na Cetinju, koju je vodio istaknuti francuski dizajner Pascal Rabaté, i napravio strip „Tago Mago na Hot Rock“ objavljen 2002. godine i predstavljen u gradu Angoulêmeu, u Francuskoj, na Međunarodnom festivalu stripa. Ljubav prema fotografiji rodila se još na samom početku studija i s vremenom prerasla u njegov glavni umjetnički izražaj. Priredio je tri samostalne izložbe fotografija (2007. i 2009. u Podgorici te 2007. u Kotoru) i sudjelovao na neko-

liko kolektivnih. U proljeće 2015. godine realizirao je audio-vizualni multimedijalni projekt pod nazivom „Life’n’perspectives on abstract travels of a genuine crossover“ koji je predstavio autorov fotografski rad od 2000. godine. Damir je bio jedan od dvaju predstavnika Crne Gore na drugim Svjetskim umjetničkim igrama „World Art Games 2015.“ u rujnu ove godine u Bratislavi, Slovačka. U sklopu Međunarodnoga festivala alternativnog teatra FIAT 2015., održanog u Podgorici, predstavio je radove iz serije „Analog troublebath“. Proteklih 15 godina Damir se posvetio i marketingu, kazalištu, filmskoj kritici, radijskoj produkciji, a u posljednje vrijeme i socijalnom radu.

Boka News

Humanost i umjetnički dar Dijane Dike Saveljić

Ujedinjenim umjetničkim talentom i humanitarnim radom Kotoranke Dijane Dike Saveljić nastala je izložba ručno rađenog nakita s mirisom Afrike, zemlje brončanih boja, pod nazovom „Đirotondo“, koja je sredinom listopada otvorena u galeriji Centra za kulturu „Nikola Đurković“ u Kotoru.

Izloženi nakit rađen je posebno za humanitarnu modnu reviju Dike Saveljić koja je održana ovoga ljeta na kotorskoj citadeli.

Nakit odiše bojama i atmosferom Afrike i u tom stilu je bila čitava revija, a materijal je različit, od kože do konopa u kombinaciji s perlama, cirkonima.

Kuriozitet je i taj da je većina narukvica rađena od papira koji, kada se preša i boji, bude plastificiran, istaknula je autorica i dodala da je za jednu ogrlicu potreban rad od minimalno 20 sati, a jedna haljina sigurno je rađena godinu dana.

Kotor je grad mode, a Kotoranke su žene sa stilom i ovaj nakit naći će svoje mjesto i zasigurno osvježiti garderobu, od toaleta do svakidašnje odjeće, pa i do sportske odjeće.

Humanitarni rad Dijane Saveljić, što samostalno, što u NVO „Šjore od mota“ i NVO „Aspida“ Kotor, do sada je pomogao mnogima kojima je pomoć bila potrebna, posebno akcijama čiji je prihod bio namijenjen kotorskoj Općoj bolnici.

Dika i u sljedećem razdoblju najavljuje humanitarne akcije, od kojih izdvaja pomoć za izgradnju i adaptaciju dječijih igrališta u Kotoru.

Autoricu i posjetitelje ove originalne izložbe pozdravila je Karolina Radulović, a pjesmom je oplemenila ženska klapa „Maris“ iz Kotora.

Radio Dux

„Legende svjetla“ kroz film, fotografiju i knjigu

U palači Grgurina predstavljen je 29. listopada projekt „Legende svjetla“ u organizaciji Pomorskog muzeja Crne Gore i udruženja „Lux Mediterraneum“ iz Zagreba. „Večeras imam zadovoljstvo da uz domaće pozdravim i prijatelje naše institucije iz Zagreba, Zadra i Rijeke. Okupili su nas svjetionici koji su vjekovima pravili put pomorcima, a spajaju nas i Mediteran i kultura. Projekt koji predstavljamo odnosi se na historijski značaj svjetionika – lanterni na istočnoj obali Jadranskog mora. Nekad davno mjesec i zvijezde su pokazivali jedine svjetlosne puteve mornarima, ali čovjek, svjestan da je nebo varljivo, otpočeo je gradnju svjetionika koji su postali svjetlosni čuvari i orijentiri brodovima i njihovim posadama“, rekla je u uvodnoj riječi direktorica Pomorskog muzeja Mileva Pejaković Vujošević. Kako stoji u najavi projekta, jadranski svjetionici nepravdom prošlih vremena ostali su po strani u stručnom istraživanju njihove historijske uloge, kao i ljudi čijom su brigom opstali do današnjih dana.

„Razlog leži u vojno-strateškom značenju tih objekata, gdje više od stoljeća civili (osim svjetioničarevih obitelji) nisu imali pristup, a većina arhivske građe o planiranju i njihovoj gradnji nalazi se u Beču i Trstu. Impresivni arhitektonski objekti svjetionika spomenici su ne samo hrvatske, nego i europske kulturne baštine jer dijele zajedničku prošlost i interes u očuvanju najsigurnijega plovnog puta prema srednjoeuropskom kopnu. Zanimanje svjetioničara izumire, a s njima i svjesnost o plemenitosti svjetla i sigurnosti što pomorcima i danas, posebno u olujnim noćima, ulijevaju nadu“, objavilo je udruženje „Lux Mediterraneum“ iz Zagreba koje je sinoć predstavilo projekt Kotoranima, ali i prikazalo dokumenarni film „Legende svjetla“. Profesor Mithad Kozličić,

historičar pomorstva, govorio je o teškoćama pomoraca tijekom stoljeća. „Ne može se uvijek isplivati. Imao dva temeljna vjetrova, buru i jugo. Instrumenta tijekom povijesti više nije bilo nego što je bilo, a instrument je jako skup. Vi ste kartu u 14. ili 15. stoljeću tako mogli dobiti što ste otišli u Barcelonu ili Mletke, položili kauciju i zatražili kartu koja je koštala 100-200 dukata. Tko je mogao izdvojiti toliki novac za komad relativno neupotrebljivog papira? Eto kako se plovilo stoljećima“, rekao je Kozličić. Profesor Jurica Gašpar istaknuo je publici da je dijete svjetioničara i da je djetinjstvo proveo uz svjetionik Svetoga Andrije pokraj Dubrovnika. „Htio sam predstaviti život na mjestu gdje je nevera, zima, nestašica hrane i vode, gdje je strah i borba za goli život. I mi smo u radu na projektu tu i tamo znali imati glavu u torbi, ali nismo se bojali jer more najprije treba poštovati. Htjeli smo pokazati razglednicu svjetionika. Svjetionik postoji da spašava ljudske živote. Znači, mora biti tu cijele godine i svake noći davati svjetlo. Nesigurnost nije samo onome pomorcu koji bježi iz oluje, nego i onom koji mora dočekati ovoga koji bježi“, rekao je Gašpar pokazujući fotografije. O svojim iskustvima na izradi filma govorio je redatelj Igor Goić, a u glazbenome dijelu programa nastupit će učenici Škole za osnovno i srednje muzičko obrazovanje „Vida Matijan“ Kotor.

Radio Kotor

1. 10. 2015. POSJET DELEGACIJE OSVIT

Hrvatsko građansko društvo Crne Gore Kotor uspostavilo je novi vid suradnje na polju socijalne integracije osoba s invaliditetom s predstavnicima zagrebačke Udruge „Osvit“ koja je od 30. rujna do 2. listopada za svoje članove organizirala studijsko putovanje u Crnu Goru.

Udruga „Osvit“, odnosno Udruga ustanova, drugih pravnih osoba i građana koji provode profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom Hrvatske, ima cilj unaprijediti profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom. Također se bave i organiziranjem savjetovanja, simpozija i predavanja, praćenjem zakonskih propisa te predlažu potrebne izmjene i dopune.

Njihove aktivnosti uključuju i organiziranje kreativnih radionica osoba s invaliditetom, sportskih i društvenih aktivnosti, izdavanje publikacija, zbornika i priručnika te suradnju s domaćim i međunarodnim institucijama i udrugama. Baveći se profe-

sionalnom rehabilitacijom i zapošljavanjem osoba s invaliditetom unaprjeđuju kvalitetu života najugroženije skupine ljudi, vodeći brigu o njihovim potrebama i željama u skladu s njihovim mogućnostima.

Prilikom obilaska Boke kotorske sudionici studijskog putovanja i predstavnici Udruge „Osvit“ susreli su se i s članovima Upravnog odbora HGDCG.

Tijekom razgovora naglašena je i činjenica da je Kotor prvi crnogorski grad koji je izradio vodič o pristupačnosti za osobe s invaliditetom.

Višnja Majsec Sobota, rukovoditeljica Službe za rehabilitaciju - URIHO, istaknula je prepoznatljivost Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore „kao vrlo aktivnog na afirmaciji naših sunarodnjaka koji žive u Crnoj Gori“. Dijana Milošević - dopredsjednica HGDCG i Tijana Petrović - urednica Hrvatskoga glasnika, predstavile su rad Društva i mnogobrojne aktivnosti u lokalnoj zajednici i na međunarodnoj razini te dogovorile buduće susrete edukativnog karaktera i proširenje suradnje i na pojedine osnove škole. Buduća suradnja koja je ovom prigodom utemeljena odnosila bi se ponajprije na poboljšanje kvalitete živo-

ta i rada osoba s invaliditetom na području Boke kotorske, uključivanjem u društveni život zajednice, kao i organiziranjem zajedničkih sportskih i kulturnih manifestacija.

Ovom prigodom razgovaralo se i o partnerstvu u provedbi zajedničkih EU projekata i nastavku komunikacije i preciziranju zajedničkih aktivnosti elektroničkom poštom.

Uz razmjenu prigodnih poklona dogovoren je i sljedeći susret u Zagrebu krajem listopada ove godine.

10. 10. 2015. GOSTOVANJE LZD „VILA VELEBITA“

Ličko zavičajno društvo „Vila Velebita“ iz Požege ponovno je bilo u Kotoru, u uzvratnom posjetu Hrvatskome građanskom društvu Crne Gore Kotor.

Susreti s Ličkim zavičajnim društvom „Vila Velebita“ održavaju se već nekoliko godina s ciljem da postanu tradicionalni uz razmjenu glazbenih iskustava u interpretaciji glazbenih amatera.

Gostovanjima i programima *Boka u Požegi* i *Požega u Boki* duh tradicije i kulturne baštine Slavonije i Boke pronosi se kako Bocom tako i Hrvatskom.

Predsjednik Društva „Vila Velebita“ u Požegi od osnivanja do danas je prof. dr. sc. Josip Fajdić.

U sklopu posjeta Kotoru članovi LZD „Vila Velebita“ posjetili su Katorsku biskupiju, katedralu sv. Tripuna, Pomorski muzej i ostale znamenitosti Kotora, uz vodičku pratnju našeg člana Ivice Biskupovića. Upriličen je posjet Hrvatskome nacionalnom Vijeću u Donjoj Lastvi i razgovor s predsjednikom Zvonkom Dekovićem.

U večernjim satima 10. listopada u koncertnoj dvorani muzičke škole „Vida Ma-

tjan“ održan je koncert Ličkoga zavičajnog društva „Vila Velebita“ s bogatim repertoarom izvornih ličkih pjesama i napjeva, praćenih uz tambure, kao dio izvornoga tradicijskoga zavičajnog folklora.

Skladbom „Šjora Mare“ Tripa Tomasa dječji mandolinski orkestar HGD CG „Tripo Tomas“ uputio je dobrodošlicu gostima iz Požege.

U znak zahvale prisutnima i gostima, a u domaćinskom duhu naše Boke, mandolin-ski orkestar HGDCG „Tripo Tomas“ s poznatom solisticom Nadom Baldić poklonili su svima još jedan emocionalni ugođaj pjesmom „Bokeljska noć“.

Voditeljica programa Tea Grgurović i dopredsjednica Društva Dijana Milošević uputili su završne riječi sa željom da se i dalje pronose zvuci *Požege u Boki* i *Boke u Požegi*.

Nakon koncerta uslijedila je večera uz zajedničku pjesmu i igru.

Zajedničko druženje uz pjesmu i ples nastavilo se dugo u noć uz zvuke gitare, harmonike i tamburica.

Još jedan lijepi susret kulture i tradicije obogatio je kulturnu scenu grada Kotora i programske sadržaje djelatnosti Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore i Ličkoga zavičajnog društva „Vila Velebita“.

19. 10. 2015. SASTANAK REDAKCIJE

Na redovitome mjesečnom sastanku izvršena je analiza časopisa iz mjeseca rujna te su razmatrane moguće teme za sljedeći broj koji bi trebao izaći iz tiska do parlamentarnih izbora u Hrvatskoj.

20. 10. 2015. PROJEKT EU – SE – OPĆINA - HGD CG

Projekt „Odnos lokalne samouprave prema manjinskim zajednicama u Općini i upotreba jezika hrvatske manjine“ već je u poodmakloj fazi pa je održan sastanak predstavnika Općine: Tijane Čadenović i Madalene Jovanović, koordinatora na realizaciji projekta u ime HGD CG Tripa Schuberta s Emirom Adžović, koordinatorom projekta sa sjedištem u Beogradu, Vladanom Majstorovićem, službenikom projekta za BiH, Hrvatsku i Crnu Goru, sa sjedištem u Sarajevu i Nedom Sindik, konzultanticom u monitoringu projekta. Izvršena je analiza učinjenog do sada te su dogovorene sljedeće aktivnosti, kao i dostavljanje izvješća i primjeraka časopisa Hrvatskoga glasnika.

23. 10. 2015. INTERVJU ZA RTCG

Prema dogovoru s Darijem Musićem, autorom monografije „SLIKOM KROZ PROŠLOST“, nakladnika HGDCG, novinarka Mirsada Sredanović, urednica Znanstveno-obrazovnog programa RTCG, posjetila je

sa snimateljem 23. 10. 2015. sjedište našega Društva u Kotoru. Tom prilikom imala je intervju s autorima spomenute knjige, Darijem Musićem i Miroslavom Ulčarom. Razgovaralo se o tematici knjige, starim razglednicama nastalim prije 120 godina, fotografima u Boki od kraja 19. stoljeća i početkom 20. stoljeća, razlozima tiskanja ove zanimljive knjige, postojećoj kolekciji kolekcionara Miroslava Ulčara i drugim detaljima vezanim uz ovu priču. U dogledno vrijeme, do kraja ove godine, ovaj razgovor bit će uvršten u jednu od emisija Znanstveno-obrazovnog programa RTCG. Ugodno smo iznenađeni zanimanjem RTCG za našu izdavačku djelatnost.

23. 10. 2015. DONACIJA KNJIŽNICI DRUŠTVA

Naš vjerni čitatelj i simpatizer Društva gosp. Srećko Šutić, nastanjen u Sloveniji, inače Kotoranin, prilikom posjeta rodbini našao je vremena da dođe i u naš ured te je tom prilikom poklonio knjižnici Društva djela hrvatskog pisca Vjenceslava Novaka (13 knjiga), tiskana u Zagrebu 1933. godine. Zahvaljujemo gosp. Šutiću na tako vrijednom poklonu.

23. 10. 2015. GOSTOVANJE KUD-a „MATKO BRAJŠA-RAŠAN“ IZ PULE

U sklopu planiranih gostovanja KUD-a „Matko Brajša-Rašan“ iz Pule Crnoj Gori, tajnica Irena Gužvan-Orlić stupila je u kontakt s dopredsjednicom HGDCG Dijanom Milošević i najavila posjet Kotoru i održavanje koncerta kao poklon gradu Kotoru.

U koncertnoj dvorani muzičke škole „Vida Matjan“, crkve sv. Duha, održan je jednosatni koncert, uz pozdravne riječi Ane Jergović, predsjednice KUD-a „Matko Brajša-Rašan“, koja je zahvalila Hrvatskome građanskom društvu Crne Gore koji je organizirao koncert i izvijestila prisutne o povijesti i djelatnosti Društva.

Pod dirigentskom palicom Irene Vladislavljević i korepetitorice Maurizije Brajković, Zbor se predstavio bogatom glazbenom baštinom istarskih, hrvatskih i međunarodnih skladatelja.

24. 10. 2015. SUDJELOVANJE NA LUČINDANSKIM SUSRETIMA U ZAGREBU

Od svog osnutka i uspostavljanja suradnje s Nacionalnom zajednicom Crnogoraca Hrvatske pozivani smo na Lučindanske susrete. Ove godine pozvan je mandolinski orkestar HGD CG „Tripo Tomas“ da svira crnogorsku i hrvatsku himnu. U odsutnosti predsjednika Marija Brguljana i zbog zauzetosti dopredsjednice Dijane Milošević, Društvo je predstavljao prof. Ivo Brajak.

Manifestacija je, tradicionalno, započela intoniranjem himni Republike Hrvatske i Crne Gore u izvođenju mandolinskog orkestra „Tripo Tomas“, uz ravnanje prof. Iva Brajaka. Svoje umijeće na mandolinama mladi članovi orkestra pokazali su svojom interpretacijom pjesme „Bokeljska noć“, za što su zaslužili veliki pljesak prisutnih u dvorani.

Oko tisuću uzvanika, gostiju, Crnogorki, Crnogoraca i prijatelja Crne Gore na sedamnaestim Lučindanskim susretima u Zagrebu pod pokroviteljstvom gradonačelnika Grada Zagreba, 24. 10. 2015. u kinodvorani Studentskoga centra obilježili su jedan od najznačajnijih crnogorskih praznika - Lučindan.

Prekrasna atmosfera, prepuna pozitivne energije, izvrsni sudionici programa - dječji mandolinski orkestar Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore „Tripo Tomas“ iz Kotora, Folklorni ansambl KIC-a „Budo Tomović“ iz Podgorice sa solistom Šukrijom Žutim Serhatlićem i Zbor „Montenegro“ iz Zagreba učinili su da Lučindanski susreti 2015. prerastu u vrhunski kulturni događaj i najbrojniju crnogorsku manifestaciju u Republici Hrvatskoj u 2015. godini.

30. 10. 2015. OMAŽ ANDRIJI KRSTULOVIĆU

U zajednici s Maticom Crnogoraca i Hrvatskom maticom iseljenika, ogranak Split, organizirano je večer sjećanja na velikoga hrvatskog kipara Andriju Krstulovića, u Galeriji solidarnosti, palači Pima u starome gradu.

Prikazan je film o Krstuloviću, koji je komentirala Branka Bezić Filipović, a o Krstulovićevu životu i djelu govorila je njegova kćerka Tihomila Krstulović Becker.

Vesna Vičević govorila je o povijesti Njegoševa mauzoleja i odnosima s Meštrovićem, autorom mauzoleja.

U muzičkom dijelu večeri sudjelovala je violinstkinja Dušica Kordić.

Folkloriši pokazali svoje umijeće

U organizaciji Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore i Dječjeg ansambla KUD „Boka“ 9. listopada održan je folklorni koncert na kome je sudjelovao KUD „Mate Balota“ iz Rakalja (Istra), kao i KUD „Boka“.

U prepunoj dvorani Doma kulture ljubitelji folkloru imali su prigodu vidjeti igre iz različitih krajeva.

U ime KUD-a „Boka“ iz Tivta nazočne je pozdravio Lazar Božović, koji je izrazio zahvalnost Hrvatskom nacionalnom vijeću na ustupljenom prostoru i prilici da mladi pokažu svoje talente.

Tajnik Saveza Crnogoraca Hrvatske istaknuo je da je Zajednica Crnogoraca Istarske županije inicirala ovaj su-

sret te da su aktivni u organiziranju mnogobrojnih kulturnih događaja.

Predsjednik KUD-a „Mate Balota“, Josip Percan, pozdravio je nazočne ne skrivajući pritom zadovoljstvo što je ovaj nastup održan upravo u lijepoj Boki te je ovo još jedan dokaz da su međususjedski odnosi na zavidnom stupnju.

Zadarski zbor oduševio Tivćane

U organizaciji Centra za kulturu Tivat, uz potporu Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore, 8. listopada u Velikoj dvorani tivatskog Centra za kulturu održan je koncert Hrvatskoga pjevačkoga glazbenog društva „Zoranić“ iz Zadra.

Na početku večeri nazočne je pozdravila tajnica Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore, Ana Vuksanović, koja nas je ukratko izvijestila o povijesti i djelovanju Zbora.

Zbor „Zoranić“ nazočne je oduševio svojim nastupom, izvodeći 15 poznatih skladbi svjetovne i duhovne glazbe. Iskustvo, tradicija i hrvatska kulturna povijest osjećala se tijekom cijele večeri te su posjetitelji zaista uživali.

Dirigent Zbora Jurica Šoša za naš Radio istaknuo je da je ovo prvi dolazak Zbora u Boku te da Zbor postoji 107 godina i da je ovo jedinstvena prilika za njihov dolazak. Zbor ima pedesetak članova, uglavnom studenata i sred-

njoškolaca, ali i onih starijih, s velikim pjevačkim iskustvom. Zbor inače ima vrlo širok repertoar, počevši od duhovne i klasične glazbe preko tradicijskih, dalmatinskih napjeva i svjetski popularnih izvođača, što smo bili u prilici čuti prethodne večeri.

Druženje se nastavilo u Domu kulture „Josip Marković“ u Donjoj Lastvi gdje su se gosti upoznali s ostalim predstavnicima hrvatske nacionalne manjine i približili nam svoj rad.

Posjet domoljubne koalicije

Hrvatsko nacionalno vijeće u Donjoj Lastvi posjetili su 29. listopada kandidati Domoljubne koalicije za X. izbornu jedinicu iz Dubrovačko-neretvanske županije: Sanja Putica i Branko Bačić.

Sastanku su nazočili i Nikola Dobroslavić, župan Dubrovačko-neretvanske županije; Blaž Pezo – šef ureda župana Dobroslavića; Antun Banovan, ravnatelj Lučke uprave Dubrovačko-neretvanske županije; Željko Dadić, ravnatelj Županijske lučke uprave Dubrovnik, kao i savjetnica za protokol i odnose s javnosti u Županiji, Zrinka Raguž.

Zvonimir Deković, predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća i Ilija Janović, predsjednik Općinskog odbora HGI-ja Tivat i član HNV-a pozdravili su nazočne izrazivši zahvalnost zbog posjeta.

„Svjesni smo našeg brojčanog stanja, naših limita u tom pogledu, ali nam je vrlo važno da smo probili neke barijere koje su postojale desetljećima prije, kada se o Hrvatima ovdje govorilo samo jednom ili dva puta godišnje i to u kontekstu povijesti Boke ili kada bi uglednici iz Republike Hrvatske dolazili u Boku na razne komemoracije, pa je ovo naše zalaganje ovdje otkad smo napravili svoju političku stranku, otkad su Hrvati u Crnoj Gori odlučili da žive svoj politički život, a ne samo kulturni, promijenilo

i odnos Republike Hrvatske prema nama, a posebno naš status ovdje u Crnoj Gori. Što se tiče nas u Crnoj Gori i što se tiče vrha vlasti da smo tu napravili jedan izniman uspjeh, mi smo jedna od najmanjih zajednica u jednoj državi izvan Republike Hrvatske, ali uspjeli smo se izboriti“, istaknuo je Zvonimir Deković.

Ilija Janović iskazao je iznimno zadovoljstvo zbog kandidature na XI. izbornu jedinicu Domoljubne koalicije: „Vrlo je važan svaki vaš posjet. Mi smo osjećali da je HDZ stranka koja je nama najbliža jer jedino domoljubna koalicija može stvoriti jaču Hrvatsku, odnosno nama jaču sigurnost da branimo, štitimo i radimo na onome što jesmo. Samo ovo pozivanje za kandidaturu je izlazak iz te jedne političke izoliranosti što se tiče Hrvata u Crnoj Gori. Nadam se da će, uz tu političku, i medijska biti puno aktivnija.“

„Mi smo danas kao kandidati na listi 10. izborne jedinice za Hrvatski sabor posjetili Hrvatsko nacionalno vijeće u gradu Tivtu. Došli smo vidjeti svoju nacionalnu zajednicu, pitati za njihove probleme koji su nam već unaprijed poznati, ali pred ove parlamentarne izbore očekujemo da će se nova hrvatska Vlada još bolje i kvalitetnije pobrinuti za Hrvate izvan domovine. I mi ćemo kao budući saborski zastupnici raditi na tome. U prvo me redu možete očekivati da ćemo naporno i sustavno raditi na obnovi Hrvatske u demografskom i gospodarskom smislu, a na taj način, jačajući našu maticu i zemlju, pomoći i hrvatskome narodu izvan svoje zemlje, pa tako i hrvatskome narodu u Crnoj Gori“, rekla je Sanja Putica.

„Često sam dolazio u Boku. Ja sam, po majci, vaš susjed iz Konavala i često sam kao

dijete bio u Igalu i Herceg Novom, a kao član Vlade dolazio sam često i u Podgoricu, Kotor i Tivat. Moj zadnji dolazak u Tivat bio je prigodom posjeta naše predsjednice, tada kandidatkinje, gospođe Kolinde Grabar Kitarović, kada smo također posjetili Hrvatsko nacionalno vijeće u Donjoj Lastvi“, rekao je Branko Bačić.

Ovaj posjet je još jedan dokaz dobre suradnje Hrvata iz Crne Gore s matičnom državom Republikom Hrvatskom.

Posjet direktora Direktorata za medije u Vladi Crne Gore Željka Rutovića

Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore 10. listopada posjetio je gospodin Željko Rutović, direktor Direktorata za medije u Vladi Crne Gore i pomoćnik ministra kulture za

medije. Zvonimir Deković, predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore, predstavio je gospodinu Rutoviću rad hrvatske nacionalne manjine u Crnoj Gori, a sastanku je

nazočio i direktor Skala radija, gospodin Slavko Mandić. Knjižnici „Ljudevit Gaj“ gospodin Rutović je darovao knjige te je sada bogatija za mnoga vrijedna izdanja. Direktor Direktorata

za medije posjetio je i prostorije Dux radija te je imao priliku promotriti i rad ovog radija. Gospodin Rutović bavi se publicističkim radom u području teorije i kulture medija. Njegovi radovi su objavljeni u časopisu „Matica“, „Sociološka luča“, „Ars“, „Medijski dijalozi“, „Medijska politika“, „Link“ i dr. S gospodinom Rutovićem porazgovarali smo o pitanju me-

dijske pismenosti, kvaliteti medija u Crnoj Gori, ulozi medija u demokratskom društvu, kao i profesionalnom standardu medija i putu da ispunimo očekivanja europskoga standarda.

Posjet članova Ličkoga zavičajnog društva „Vila Velebita“

Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore posjetili su 10. listopada članovi Ličkoga zavičajnog društva „Vila Velebita“ iz Požege. Predsjednik Vijeća Zvonimir Deković predstavio je gostima kulturni rad koji hrvatska nacionalna manjina u Crnoj Gori pokušava, u skladu s financijskim mogućnostima, što više održavati i animirati mlade.

Povod za dolazak je koncert koji je iste večeri održao u crkvi sv. Duha u Kotoru. Predsjednik Društva „Vila Velebita“, prof. dr. sc. Josip Fajdić, rekao nam je kako je ovo njihov drugi dolazak u Boku, dok je njihov prvi dolazak bio nastup u Donjoj Lastvi prije dvije godine. Fajdić je naglasio da „želi slavonsku kulturu približiti Kotoru“ te da je vrlo bitna „kultivirana razmjena glazbene kulture između Požege i Kotora, odnosno Tivta“. On je istaknuo kako Društvo egzistira već punih 19 godina i nastoji čuvati kulturu,

tradiciju, povijest i jezik svoga kraja.

Uz mnogobrojne nastupe, Društvo bilježi i vrlo česte humanitarne nastupe. Svoje najzapaženije nastupe Društvo je imalo za Dan državnosti Hrvatske 25. lipnja 2011. u Varšavi, gdje su tom prigodom predstavili glazbenu kulturu Hrvatske i otvorili nova glazbena vrata.

Deković i Fajdić razmijenili su prigodne darove i dokazali kako glazba povezuje ljude ma gdje se oni nalazili.

Susretu je nazočila Danijela Milošević iz Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore, Miro Franović - nekadašnji predsjednik HNV-a, kao i tajnica Društva Mirjana Javora.

VRIJEDNA FOTOGRAFSKA GRAĐA -
SVJEDOČANSTVO JEDNOG VREMENA

Izložba Crna Gora 1914. - 1918. iz albuma fotografija Bele Maćasovskog

Dr Bela Maćasovski 1891.-1960.

Portreti žena i djevojaka, staraca i djece prave su studije karaktera. Objektiv ih hvata spontano, u obavljanju svakidašnjih ženskih poslova i u muškoj dokolici (uz čibuk davana), često u pozi gdje su žene u svečanim nošnjama, ukrašenim čemerima, a djeca u najljepšoj odjeći. Čini se kao da se osjeća naklonost autora za sve te ljude, koji mu uzvraćaju povjerenjem.

Piše:
Marija Mihaliček

Crna Gora je svojom prirodom i patrijarhalnim životom općinila mnoge Europljane koji su je pohodili. U XIX. stoljeću otkrivaju je

mnogi putopisci, književnici, slikari, ostavljajući svjedočanstva nastala u romantičarskom traganju za neobičnim i egzotikom, junaštvom... Ispisane su mnoge stranice osobnog doživljaja nepristupačne prirode, teškog življenja, junaštva i gostoprimstva Crno-

goraca. Likovno su ovjekovječene u bakrerezima i slikama ljepota Crnogorki i stasitost Crnogoraca, živopisnost nošnje i snaga oružja. Isto zanimanje pokazuju i prvi profesionalni fotografi u drugoj polovini XIX. stoljeća.

Da ta golema dokumentarno-povijesna i umjetnička građa o Crnoj Gori u prošlosti nije konačna, već da se još uvijek otkriva svjedoči nam 40 fotografija prikazanih na ovoj izložbi, čiji je autor **dr. Bela Mačašovski** (Budimpešta, 1891. - Bajmok pokraj Subotice, 1960.).

Poslije završenog studija medicine u Budimpešti, ratni vihor Prvoga svjetskog rata s austrijskom vojskom, u koju je bio regrutiran, vodi ga u Italiju, Dalmaciju, Albaniju i Crnu Goru. Mladi liječnik bavio se izvan obveza u vojnoj bolnici amaterski fotografijom.

Fotografska ostavština dr. Bele Mačašovskog broji više od 700 fotografija koje se kao legat čuvaju u Istorijском arhivu u Subotici. Treba istaknuti kako su pozitivi dobro sačuvani zbog toga što ih je autor većinu umetnuo u knjige, koje su poslužile kao albumi. Naslove: imena mjesta, ponekad imena ljudi i datume, ispisao je vlastitom rukom. Ovu vrijednu fotografsku građu obradila je historičarka Tatjana Segedinčev, viša arhivistkinja iz Istorijского arhiva u Subotici. Dio fotografija sadržajem je vezan uz ratnu tematiku i dokumentira događaje na frontu, austrijsko-ugarsku vojsku, zarobljenike i bolnice, ratne brodove, oružje, dok drugu veliku skupinu čine fotografije krajeva u kojima je boravio, s motivima prirode, gradova i stanovnika...

Zbirku fotografija tematski vezanih uz Crnu Goru u vrijeme Prvoga svjetskog rata Istorijски arhiv iz Subotice ustupio je na korištenje Nacionalnom

savjetu crnogorske nacionalne manjine iz Vrbasa. Skenirani originali preneseni su na platno, a njihov izbor od 40 tako priređenih fotografija imamo priliku vidjeti, kao i panoe na kojima su reproducirane fotografije u izvornom obliku.

Izložba je prikazana u Vrbasu, nedavno u Dvorcu kralja Nikole u Nikšiću. Ljubaznošću Nacionalnog vijeća iz Vrbasa i Centra za kulturu u Nikšiću omogućeno nam je da prikazemo ovu vrijednu izložbu u Kotoru.

Postavom su obuhvaćene fotografije na kojima se nalaze vojni objekti i fortifikacije, scene iz vojničkih logora austrijske vojske...

Ali najimpresivnije su one iz svakidašnjice koju žive stanovnici Njeguša, Krivošija, Dragalja, Dvršnika... iz vremena od kojeg nas dijeli cijelo stoljeće. Maćašovski nam okom kamere otkriva „normalan“ život, koji se doživljava gotovo idiličnim. Ovaj stranac u neprijateljskoj uniformi želio je fotografskim aparatom sačuvati živopisnost crnogorskog pejzaža, gorštacku izražajnost ljudi i njihova jednostavnog života, toplinu obiteljskog ognjišta. Života koji postoji istodobno sa stradalništvom ljudi na frontovima i bitkama 'Veljeg rata'.

Portreti žena i djevojaka, staraca i djece prave su stu-

dije karaktera. Objektiv ih hvata spontano, u obavljanju svakidašnjih ženskih poslova i u muškoj dokolici (uz čibuk duvana), često u pozi gdje su žene u svečanim nošnjama, ukrašenim čemerima, a djeca u najljepšoj odjeći. Čini se kao da se osjeća naklonost autora za sve te ljude, koji mu uzvraćaju povjerenjem.

Kadrovi snježnih pejzaža, arhitekture (crnogorskih kuća pokrivenih slamom i crkava), vedutama primorskih gradova, pokazuju visoku razinu ne samo fotografske zanatske vještine koja je ravna profesio-

noj, nego i evidentnu estetsko-likovnu komponentu.

Ove fotografije rječito nam svjedoče o ličnosti autora, koji je bio sigurno širokog obrazovanja, imao interes za etnografiju i antropologiju, a posjedovao umjetnički senzibilitet (zabilježeno je da je svirao violinu), kao i njegovu sklonost kraju i ljudima koje fotografira, gdje je bio zatečen ne svojom voljom, nego kao pripadnik neprijateljske vojske u ratu koji će donijeti kraj njegovoj Austro-Ugarskoj i njihovoj Crnoj Gori.

ANTO BAKOVIĆ

Priredio:
Joško Katelan

Nastavljamo naš serijal o fotografima-amaterima, zaljubljenicima u ono što stane u mali prostor objektiva, o onima koji uspijevaju zaustaviti vrijeme, pokret, ovjekovječiti ljepotu, tugu. Ovaj put predstavljamo vam Anta Bakovića.

Rođen je u Splitu 1947, živio u Prizrenu, a od 1977. u Baru. Bavi se novinskom i dokumentarnom fotografijom.

Fotografijom se počinje baviti u šestom razredu osnovne škole, u Prizrenu, gdje je njegova porodica prešla da živi. Profesionalno ulazi u svijet fotografije krajem šezdesetih godina, kada su mu prvi rado-

Fotograf ima znanje, softver u glavi koji koristi da foto-kamerom kao hardverom zabilježi na dokumentaran, kreativan ili neki drugi način dio događaja, scene, života u vremenu ekspozicije koju odredi sam, ili mu to kamera automatski odradi.

vi objavljeni u splitskoj „Slobodnoj Dalmaciji”. Od siječnja 1977. godine živi u Baru, a tzv. „slobodni” fotograf postaje 1986. godine. Dvije godine kasnije pokreće čuveni “Yugophoto”, foto-video studio koji je iz korijena izmijenio shvaćanje ovog dijela Crne Gore o fotografiji i videu kao vizuelnoj umjetnosti. Imao je i nekoliko on-line izložbi. Njegove fotografije objavljivali su svi važniji dnevni i revijalni listovi Jugoslavije.

O sebi kaže: „Odavno sam u vodama novinske fotografije, a znanje sam stekao kroz nekadašnje foto-klubove, uz rad, praksu i samoinicijativno, na raznorazne načine“.

Kao kroničar grada, Baković je fotoaparatom bilježio svaki važniji događaj. „Fotograf,

kaže Anto, ima znanje, drugim riječima softver u glavi koji koristi da foto-kamerom kao hardverom zabilježi na dokumentaran, kreativan ili neki drugi način dio događaja, scene, života u vremenu ekspozicije koju odredi sam, ili mu to kamera automatski odradi.“

U Crnoj Gori fotografi, a samim tim i fotografija nikada nisu bili tako zastupljeni kao zadnjih godina. Tehnološki napredak, automatika klasičnih foto kamera, digitalna tehnika i napokon mobilni aparati sa ugrađenim kamerama, koje su odlične kvalitete, učinili su da je prosječno svaki čovjek sa foto kamerom - fotograf.

„Međutim, ističe Anto, zaista ogroman broj urađenih fotografija po meni nije mjerilo zastupljenosti fotografije, jer

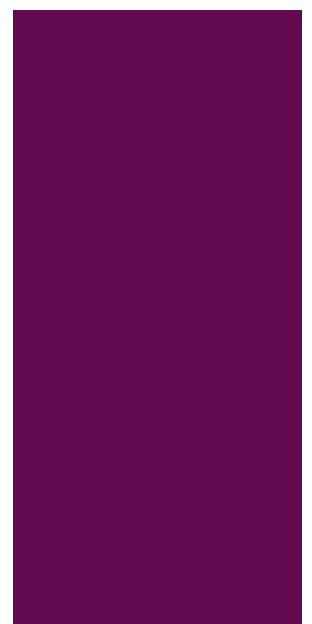
odvajam fotografije koje nešto znače za društvo ili širi krug ljudi od onih namijenjenih uskom krugu društva. Hoću reći da foto kamera digitalnih nikada nije bilo više od ovog trena, ali nedostaju znanje i informacije koje čovjek

mora imati da bi se upustio u avanturu stvaranja i svojim fotografijama dao autorsko obilježje. Fotografi, ljudi koji snimaju fotke, moraju poštivati kodeks i etiku. Svoje fotografije moraju koristiti civilizirano, bez zloupotreba. Svi jako

dobro znamo da tu i tamo ima situacija u kojima se upravo fotografijama manipulira kako bi se neki događaj predstavio u dnevno-političkom ambijentu, ili pak da bi se nekome lično naškodilo.“

*PRIJE 200 GODINA RODIO SE JEDAN OD NAŠIH
NAJISTAKNUTIJIH GRAĐEVINSKIH INŽENJERA,
ANTON LUKOVIĆ SA PRČANJA*

ČOVJEK KOJI JE GRADIO SUESKI KANAL

Svečano otvaranje kanala 1869.

Piše:
Siniša Luković

Početkom kolovoza ove godine svečano je otvoren prošireni Sueski kanal – jedan od ključnih objekata svjetskoga pomorskog prometa i globalne ekonomije. Ova ruta kojom se godišnje obavi oko osam posto ukupnoga svjetskoga pomorskog prometa važna je i za globalni transport nafte pa je egipatska Vlada lani pokrenula masivan, osam milijardi dolara vrijedan projekt proširenja kanala kako bi omogućila plovidbu većih brodova. Stoga je obavljeno proširenje kanala u ukupnoj dužini od 72 kilometra, čime je skraćeno vrijeme čekanja brodovima na prolaz s 19 na 11 sati, kao i omogućena dvosmjerna plovidba kanalom, što do sada nije bio slučaj jer su brodovi u konvojima propuštani naizmjenično u pravcu sjever - jug. Kanal koji značajno skraćuje pomorski put iz Europe u Aziju ključni je izvor prihoda za Egipat koji će samo ove godine, naplaćujući taksu trgovačkim brodovima koji se služe ovom „prečicom“ između Mediterana i Crvenog mora, inkasirati oko 5,3 milijardi dolara.

Sve to, međutim, počelo je prije skoro stoljeće i po, kada

Izgradnja Sueskog kanala

je završen prvobitni Sueski kanal i time napravljena prava revolucija u tokovima svjetske trgovine i pomorskog prometa. Zanimljivo je da je u tom do tada neviđenome građevinskom pothvatu, na vrlo istaknutome mjestu sudjelovao i jedan stručnjak iz Boke kotorske, građevinski inženjer Anton Luković de Ascrivio.

Počasna topovska paljba s obale u Port Saidu i s mnogih ratnih brodova iz cijelog svijeta pozdravila je tog 16. studenoga 1869. godine francusku carsku jahtu „Aigle“. Na brodu je bila carica Euženi (Eugénie

de Montijo), supruga imperatora Napoleona III., dama kojoj je pripala čast da otvori najveličanstveniji graditeljski objekt koji je svijet do tada vidio – Sueski kanal, umjetni morski put kroz egipatsku pustinju koji je, spojivši Sredozemno i Crveno more, učinio plovidbu iz Europe ka Dalekom istoku puno lakšom, kraćom i jednostavnijom.

Francusku caricu na obali je dočekaao domaćin – Ismail Paša Veličanstveni, otomanski vicekralj (khedive) Egipta i Sudana, kao i njegovi ugledni gosti, predstavnici europskih carskih i kraljevskih porodica i diplomatski zastupnici velikih sila u Egiptu. Među njima bio je i austrougarski car Franjo Josip I. koji je imao veliki razlog za zadovoljstvo zbog sudjelovanja svojih podanika u ostvarenju impozantnog cilja kojem su težili još stari egipatski faraoni – spajanju Mediterana i Crvenog mora. **Naime, jedan od glavnih inženjera prilikom izgradnje Sueskog kanala – morskog puta koji je spojio Istok sa Zapadom, bio je austrijski arhitekt i građevinski inženjer Anton Luković sa Prčanja u Boki**

Jedan od parnih bagera koji su kopali kanal

Plan grada Aleksandrije s kraja 19. stoljeća

kotorskoj, a cijeli pothvat u osnovi se temeljio na idejnom projektu koji je svojedobno koncipirao austrijski inženjer, baron Alois fon Negreli (1799. – 1858.). **Slučaj je htio da cara Franju Josipa na državnoj jahti „Aurora” na svečanost inauguracije Sueskog kanala dovede još jedan Bokelj – Lukovićev sumještanin iz Prčanja, kapetan Vicko Gjurović koji je zapovijedao tim brodom.**

Impozantna borba čovjeka protiv prirode i goleme egipatske pustinje s ciljem izgradnje morskog kanala počela je 1859. Tadašnji egipatski poglavar Said Paša iskoristio je svoje prijateljstvo s francuskim diplomatom Ferdinandom de Lesepsom (Ferdinand de Lesseps) koji je već dulje vrijeme razrađivao ideju o prokopavanju kanala koji će povezati Mediteran s Crvenim morem. Leseps je u studeno-

me 1854. dobio koncesiju da gradi kanal i nakon godinu i po dana formirao je „Suez kanal” (Compagnie universelle du canal maritime de Suez) kompaniju s kapitalom od 200 milijuna franaka podijeljenih u 400.000 dionica od po 500 franaka. Zanimanje za akcije te kompanije bilo je golemo i za manje od mjesec dana prodano je 314.494 dionica, od čega više od 200.000 u Francuskoj. Otomansko Carstvo kupilo je 96.000 dionica, akcije su kupili i Amerikanci, Britanci, Austrijanci i Rusi, dok je ostatak od nešto više od 85.000 dionica pripao egipatskom khedivu.

Gradnja kanala službeno započinje 21. travnja 1859. kada je Ferdinand de Leseps osobno prvi udario pijukom u prašnjavu zemlju na sjevernom kraju budućeg kanala, na obali Mediterana, gdje će ubrzo niknuti nova luka – Port Said. Epski graditeljski pothvat je započeo. U sljedećih skoro deset godina prava armija od nekoliko desetina tisuća radnika u krajnje teškim uvjetima, često bliskim onima u kojima su radili egipatski robovi, iskopavala je milijune kubika zemlje i stijenja slijedeći planove inženjera koji su zamislili da iskoriste postojanje nekoliko manjih jezera na ovom području, povezujući ih međusobno i s vodama Sredozemlja i Crvenog mora. Jedan od vodećih inženjera bio je Bokelj, Anton Luković, koji se u Egiptu našao desetak godina prije početka ovoga monumentalnoga graditeljskog pothvata.

Anton Luković rođen je 1815. na Prčanju gdje je u tamošnjem franjevačkom samostanu 1824. završio osnovnu školu. Mladi i talentirani Luković zatim je izučavao klasične znanosti u Veneciji, tehničko obrazovanje nastavlja u Padovi gdje je stekao diplomu inženjera arhitekture, nakon čega se stručno usavršavao u

Detalj iz Ismailije

Beču. Do 1850. inženjer Luković živio je i radio mahom u Veneciji, odakle odlazi u Egipat gdje u Aleksandriji razvija plodnu projektantsko-građevinsku djelatnost.

Prema raspoloživim podacima, inženjer Luković je, uz ostalo, u Aleksandriji podigao jednu od najljepših tamošnjih crkava – grčko-pravoslavnu crkvu sv. Spiridona, a po njegovim nacrtima građene su mnoge palače i zgrade u tom i drugim egipatskim gradovima koji su, pod utjecajem Ismail Paše školovanog u Francuskoj, tada ubrzano „europeizirani”. Luković je i glavni projektant anglikanske crkve i jedne od džamija u Aleksandriji te tvrđave koja služi za obranu ulaza u aleksandrijsku luku. Za vrijeme radova koji su trajali od 1853. do 1860. godine, u iskopima na gradilištu tvrđave bokeljski inženjer našao je tri velika staroegipatska stupa koje je kasnije na ceremoniji otvorenja Sueskog kanala poklonio austrougarskom caru Franji Josipu I. Stupovi su od crvenoga granita, a svaki od njih predstavlja skup od osam lotosovih stabljika, čije cvijeće čini kapitel. U sredini stupova, u dva reda, vide se hijeroglifima ispisana imena faraona: Thutmosa IV. (18. dinastija, 1600. – 1400. g. prije Krista), Meremptaha I. i Setysa II. (19. dinastija, 1400. – 1260. g. prije Krista). Ovi stupovi i danas su inkorporirani kao noseće kolonade u Egipatskoj sobi Muzeja lijepih umjetnosti u Beču. Zahvalan na ovako jedinstvenom i vrijednom poklonu, imperator Franjo Josip I. zauzvrat je bokeljskom inženjeru dodijelio nasljednu plemićku titulu Luković de Ascrivio. Tijekom rada u Aleksandriji Luković je, uz ostalo, bio i profesor na tamošnjoj Vojnoj akademiji – smjer inženjerija, angažiran je od egipatskih velikodostojnika da projektira i uređuje njiho-

Detalj s kanala krajem 19. stoljeća

ve palače i privatne parkove, a Generalni konzulat Austrije u Aleksandriji angažirao ga je kao svoga stalnog konzultanta i zastupnika pred Trgovačkim sudom Egipta. Za vrijeme jednog od tada čestih ratova na Mediteranu, nekoliko austrijskih trgovačkih brodova zateklo se i bilo blokirano u aleksandrijskoj luci. Inženjer Luković tada je priskočio u pomoć njihovim posadama koje su ostale bez novca i hrane, osiguravši im najhitniju pomoć i privremene poslove na

kojima su mornari mogli zaraditi nešto novca do ukidanja blokade i odlaska na svojim brodovima iz Egipta. Zbog organiziranja pomoći austrijskim pomorcima Luković je dobio službenu zahvalnicu od austrijskog konzula u Egiptu Larsa Schreinerera.

Talentirani bokeljski graditelj 1860. priključio se koloniji naših ljudi iz Boke, ali i Dubrovčana, Dalmatinaca i Istrana, koji su bili angažirani na De Leseptovome velikom projektu – izgradnji Sueskog

Sujetionik u Port Saidu

Brodovi u Sueskom kanalu

kanala. Luković ubrzo postaje jedan od najbližih Lesepsovih suradnika i glavnih inženjera koji rukovode do tada neviđenim opsegom radova. Projektirao je mnogobrojne segmente kanala i njegove prateće objekte, među kojima se posebno ističe prvi svjetionik kraj Port Saida.

Desetine tisuća ljudi radili su na kopanju kanala koji je povezao dva mora i tri jezera (Timsa, Veliko i Malo gorko jezero), podignuta su tri potpuno nova grada – Ismailija, Suez i Port Said, od kojih su u dva posljednja izgrađene i potpuno nove luke. Izgrađena je i složena mreža kanala za slatku vodu iz rijeke Nil, čime su veća prostranstva pustinje uz Sueski kanal pretvorena u plodnu zemlju, a napravljen je i kolni put od Kaira do Ismailije.

Da bi se, međutim, napravio planirani plovni kanal za brodove dug 164 kilometra, širok 70 metara i s dubinom od 8 metara, trebalo je iskopati i ukloniti ukupno 75 milijuna kubika materijala. Gradnju Sueskog kanala konstantno su pratile financijske teškoće i

nesporazumi s egipatskim vlastima, pogotovo Ismail Pašom koji je, uz ostalo, inzistirao i na raskidanju prvobitnoga koncesijskog ugovora, a kojim je Lesepsova kompanija dobila mogućnost da kanal eksploatira 99 godina.

Prilikom izgradnje ovdje su primjenjivane pionirske nove metode u graditeljstvu i prvi put u tako masovnom opsegu nove mašine kojima je zamijenjen rad tisuća ljudskih

ruku, pijuka, drvenih kanti i deva kojima je do tada odnošen iskopani materijal. Na scenu su stupile parne dizalice i bageri, kao i specijalna plovila – jaružala. Na njima su primijenjena mnogobrojna tehnička unapređenja i inovacije, poput beskrajnih traka i dugačkih cjevastih ispusta koji su omogućavali da se materijal iskopan s dna kanala odmah odbacuje i po nekoliko desetina metara sa strane, na

obalu. Čitav pothvat uključivao je i gradnju desetina pratećih objekata – nastambi za radnike, magazina, radionica, brodogradilišta, bolnica i ostaloga, a kao administrativno sjedište „Suez kanal” kompanije podignut je na obali jezera Timsa čitav novi grad nazvan Ismailija. Iako usred egipatske pustinje, Ismailija je napravljena po europskim urbanističko-arhitektonskim pravilima, njezine zgrade i odjeća stanovnika bile su kopija onih u Parizu, a koliko se mislilo na detalje svjedoče mnogobrojni drvoredi podignuti s već velikim sadnicama, radi zaštite prolaznika na ulicama od užarenoga pustinjskog sunca.

Poduzimane su i opsežne sanitarne mjere pa su tako čak izgrađene posebne plovne barže – karantene za izolaciju oboljelih od zaraznih bolesti.

Napokon 15. kolovoza 1869. vode Mediterana i Crvenog mora su se spojile, Sueski tjesnac je presječen, a s njime Afrika i fizički odvojena od Azije, uz ukupan trošak od 432.807.882 franaka, više nego duplo u odnosu na prvobitnu procjenu. Čitavo čovječanstvo divilo se dostignuću graditelja kanala jer je kanal unio revoluciju u pomorski transport, ekonomiju, ali i vojno-političku sliku planeta. Iste godine, 17. studenoga, u sklopu ceremonije otvorenja, jedne od najraskošnijih priredbi koju je svijet do tada vidio, nakon što je Ismail Paša o kamenu obalu Port Saida simbolično razbio bocu šampanjca – kroz novoizgrađeni Sueski kanal prva je krenula francuska carska jahta „Aigle” s caricom Euženi na palubi. Pratilo ju je šezdesetak svečano ukrašenih drugih ratnih i trgovačkih brodova na kojima su bili uglednici iz cijeloga svijeta. Flotila se uvečer toga dana usidrila na jezeru Timsa, 19. studenoga brodovi su stigli

do Gorkih jezera, a sljedećeg dana ušli su u Crveno more kraj Sueza. Povratak u Port Said trajao je samo jedan dan. Za ceremoniju otvorenja izgrađena je i nova velebna zgrada opere u Kairu, a od poznatoga talijanskog skladatelja Giuseppea Verdija naručena je za taj historijski trenutak – opera „Aida”. Verdi ipak nije uspio završiti operu na vrijeme pa je „Aida” svoju premijeru doživjela u Kairu tek godinu dana poslije otvorenja kanala.

Nakon odlaska graditelja i uglednika, kanal „preuzimaju” pomorci, među kojima opet ima dosta naših ljudi. **Kroničari tog vremena kao posebno vještog među pilotima – vodičima brodova kroz Sueski kanal izdvajaju kapetana Đurada Belafusa iz Lepetana koji se istaknuo spašavanjem posade jedne turske škune u oluji kraj Port Saida 1885. godine, a za što je, prema ovlaštenju Pomorske vlade u Trstu, dobio posebno priznaje od austrougarskog konzulata u Port Saidu.**

Inženjer Anton Luković bio je nakon izgradnje Sueskog kanala u timu koji je u Port Saidu podigao velebni spomenik nositelju te ideje – Ferdinandu de Lesepsu. U međuvremenu, pomogao je da se mnogi ljudi iz naših krajeva – ponajprije Dalmacije i Boke kotorske, zaposli u aleksandrijskoj luci gdje je bokeljski građevinski inženjer također ostavio neizbrisiv trag, sudjelujući u raznim projektima razvoja lučke infrastrukture, u što je tada uloženo više od 18 milijuna franaka. Bokeljski stručnjak zatim se posvetio implementaciji svog još 1865. godine osmišljenoga imponantnog projekta izgradnje modernoga irigacijskog sistema koji bi, korištenjem masivnih parnih strojeva i pumpi, velika prostranstva pustinje nata-

pao vodom iz Nila i pretvorio ih u plodna područja. U gradu Rašidu, na ušću Nila zapadno od Aleksandrije, Luković je podigao nekoliko tvornica za preradu pamuka, tkanine i poljoprivrednih proizvoda. Za daljnje širenje ovakvih poslova Luković je čak s početnim kapitalom od 50 milijuna franaka osnovao i posebno akcionarsko društvo nazvano „Societe Agricole”, na čijem je čelu bio. Međutim, khedive Ismail Paša, htijući da zadrži apsolutnu kontrolu nad tom potencijalno vrlo isplativom investicijom, uspio je spriječiti Lukovićev naum pa ovaj ubrzo odlazi iz Egipta i vraća se u Veneciju. Godine 1866. Luković je napravio projekt reguliranja toka i uređenja ušća rijeke Neretve, ali ni on nije realiziran zbog nedostatka novca. U kasnijim svojim projektima luksuznih građevina po Austriji i Italiji Luković je bio jedan od pionira koji su uveli opremanje tih objekata industrijski proizvedenim materijalima poput kamenih ploča iz talijanskih kamenoloma Mazzegno i Carso, te serijski u tvornicama namještaja.

Osim graditeljstva i projektiranja, inženjer Anton Luković bavio se i publicistikom. Autor je zapaženih privredno-prosvjetnih radova i u Parizu objavljene studije na francuskome jeziku „En Dalmatie”. Luković je u Veneciji bio vlasnik monumentalne palače „Dario” na Kanalu Grande, gdje je i umro krajem 1880. Jedna od najljepših palača u gradu, „Dario”, izgrađena je u venecijansko-gotičkom stilu, s renesansnim elementima na fasadi, a o njezinoj atraktivnosti govori i podatak da ju je 1908. naslikao slavni francuski slikar Claude Monet. To Monetovo platno danas se čuva u Muzeju umjetnosti u Chicagu.

EMPRESS OF CANADA I

EMPRESS OF CANADA je rijetko poduzimao kružna putovanja Sredozemljem, a na jednom od njih je 1. ožujka 1928. sa 520 putnika iz Venecije i Dubrovnika doplovio i u Boku kotorsku. Usidrio se pred Kotorom u ranim poslijepodnevni satima i otplovio navečer prema grčkim jonskim otocima.

Piše:
Neven Jerković

U floti Canadian Pacifica plovila su tri putnička broda pod imenom EMPRESS OF CANADA. Prvi brod ovoga imena je 1920. kao novogradnja 528 porinut u more sa navoza brodogradilišta Fairfield u škotskom mjestu Govan kod Glasgowa koji je na svoju prvu komercijalnu vožnju zaplovio 5. svibnja 1922. iz luke Falmouth preko Sueza i Hong Konga do kanadskog Vancouvera. Tu je preuzeo redovnu transpacifičku prugu iz Kanade prema Japanu, Kini i Hong Kongu.

Prva EMPRESS OF CANADA je imala 21.517 GT, bila je duga 199 metara a mogla je prihvatiti 488 putnika u prvom, 106 u drugom i 238 putnika u trećem putničkom razredu. Za putovanja iz Azije u pomoćnim prostorima, uglavnom teretnih skladišta, posebno je organiziran provizorni smještaj za dodatnih 926 putnika, sirotinjskih emigranata u obećanu zemlju. O svim tim putnicima brigu je vodilo 530 članova posade. Curtis-Brown parne turbine ukupne snage 23000 KS su joj omogućavale plovību brzinom od 20 čvorova.

1. rujna 1923. EMPRESS OF CANADA u luci Yokohama, zajedno sa još jednim CP (Canadian Pacific) linerom, EMPRESS OF AUSTRALIA, skoro postaje žrtvom velikog tsunamija, uzrokovanog razornim potresom u dubinama Tihog oceana nadomak japanskih obala. Bio je to jedan od najjačih potresa u svjetskoj povijesti, jačine 8 stupnjeva po Richteru ali izuzetno dugog trajanja od oko 10 minuta, u kojem je život izgubilo preko 140 tisuća stanovnika Tokija i Yokohame. Oba broda su ostala u Yokohami u velikoj humanitarnoj organizaciji pri-

hvata i smještaja tisuća stradalnika. EMPRESS OF CANADA je kasnije sudjelovao i u evakuaciji tisuća izbjeglica iz kineskog Šangaja 1937. prilikom početka japanske okupacije.

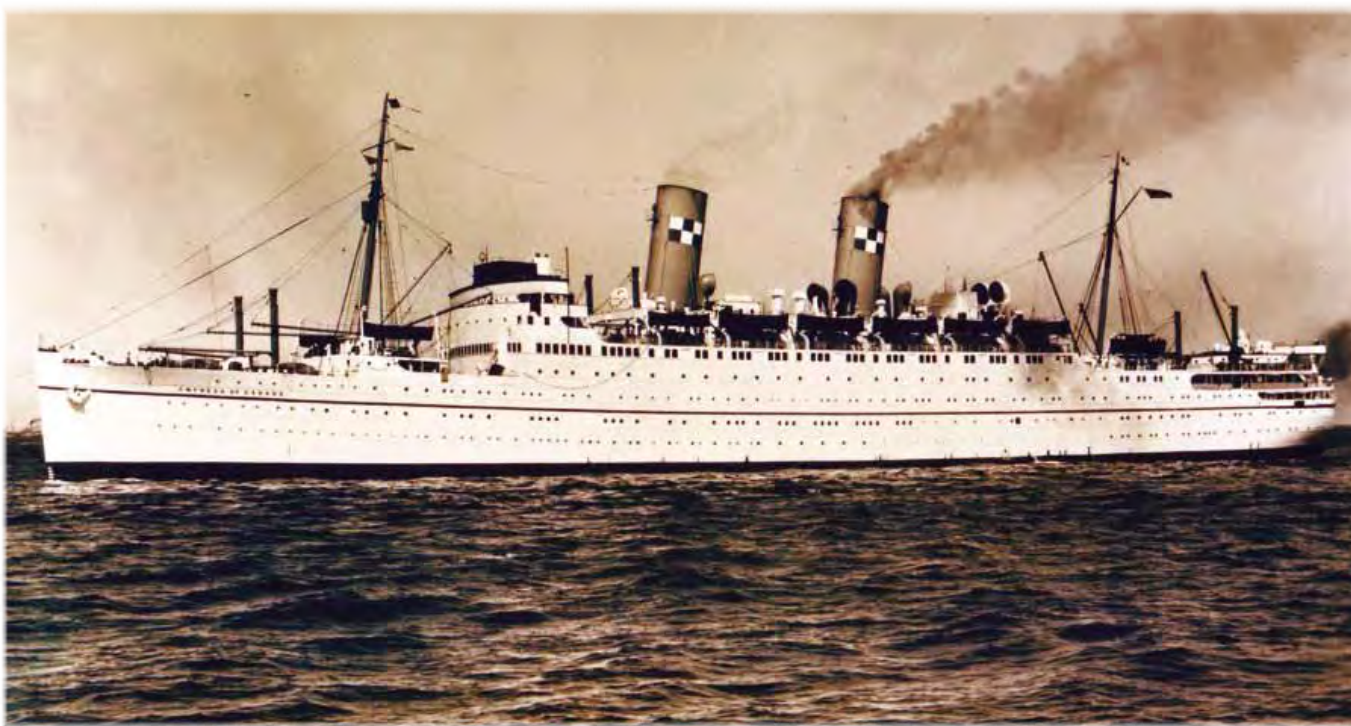
Nakon šest godina dugih dalekoistočnih plovidbi EMPRESS OF CANADA se 1928. vraća u Govan na potpuno preuređenje, nakon kojeg odmah poduzima kružno putovanje iz Southamptona i Cherbourga do Quebeca te dalje do Vancouvera preko Panamskog kanala i New Yorka. Ponovo se vraća svojoj ustaljenoj pruzi iz Vancouvera do Yokohame na

kojoj plovi sve do 1939. Na samom početku Drugog svjetskog rata, 29. studenog 1939., nakon ukupno 200 transpaci-fičkih putovanja, EMPRESS OF CANADA prelazi u vojnu službu i prevozi savezničke vojnike.

U plovidbi iz Durbanu koju je sa oko 1800 putnika, među kojima 400 talijanskih zarobljenika, poduzeo 1. ožujka 1943., te nakon što je u Gani usput ukrcao još 300 Talijana, ironijom sudbine u noći 14. ožujka ga susreće talijanska podmornica LEONARDO DA VINCI te ga sa nekoliko torpeda šalje na morsko

dno. Najviše poginulih od njih ukupno 392 je bilo baš među talijanskim zarobljenicima. Ostale preživjele su spasili prateći britanski razarači, koji su ih prebacili do najbliže luke Freetown u Sierra Leoneu.

EMPRESS OF CANADA je rijetko poduzimao kružna putovanja Sredozemljem, a na jednom od njih je 1. ožujka 1928. sa 520 putnika iz Venecije i Dubrovnika doplovio i u Boku kotorsku. Usidrio se pred Kotorom u ranim poslijepodnev-nim satima i otplovio navečer prema grčkim jonskim otoci-ma.

Franz Thiard de Laforest (1838. – 1911.)

Franz Thiard de Laforest, ugledni fotograf, rođen je 1838. godine u Beču, ondašnjoj Austro-Ugarskoj. Potomak je burgundijske obitelji Thiard de Bussy. Njegova obitelj doselila se početkom 19. stoljeća iz Francuske u Beč. Uspješno je završio trgovačku školu i oduševljen novim izumom – fotografijom, odabire je za svoje zanimanje. Sa željom za snimanjem putovao je cijelom Europom i bio očaran Mediteranom. U četrdesetoj godini, u Beču, oženio se Gabriellom von Lachmann, kćerkom bečkoga ljekarnika. Na svojim putovanjima oduševio se Bokom kotorskom i odlučio tu dovesti svoju obitelj. Doselio se u Kotor 1873. godine gdje je osnovao svoj atelijer i tu je ostao do smrti. Umro je u Kotoru od srčanog udara 1911. godine. Volio je ljude i Boku i o tome pisao u svojoj knjizi „Bocche di Cataro“, koju u cjelini prenosimo u nastavcima.

Priredio: **Dario Musić**

LEGENDA O GOSPINOM OTOKU

Na mjestu gdje danas stoji Gospin otok prije četiri i po stoljeća iz mora su stršile samo tri male hridi. Pred Perastom nalazio se samo jedan otočić na kojem se u 9. st. benediktinci sagradili samostan i crkvu koja je bila posvećena svetom Jurju. Otok je stoga po njemu i prozvan. Samostan je postojao do polovine 15. stoljeća, a crkva je najstarija od svih crkava u Boki. Od otočića Sv. Juraj po dnu mora pruža se stjenoviti greben do Sv. Stasija u Dobroti. Taj podmorski sprud ribari nazivaju lega.

U noći 22. srpnja 1452., nekoliko godina prije invazije Turaka, dva su ribara iz Perasta, braća Mortešić, lovili ribu u zaljevu. Tako loveći, na jednoj od hridi ugledali su tračak svjetlosti. Privučeni znatiželjom, svoj su čamac usmjerili prema hridi i kad su joj se približili, ugledali su, začuđeni svjetlošću, sliku Madone. Odnijeli su je sa sobom kući i radovali se dragocjenom nalazu. Iste noći, jedan od braće teško se raz-

*Verige i otočići Gospa od Škrpjela i Sv. Juraj,
foto Laforest 1935*

bolio, smatrajući da ih je snašla kazna što su prisvojili sliku. Nalaznik slike se u ranu zoru uputio župniku, izvijestio ga o slučaju i rekao da želi predati sliku. Župnik je odmah po gradu razglasio što se dogodilo, pa su stanovnici smjesta dojurili i sliku u svečanoj procesiji odnijeli u crkvu svetog

Nikole. Kao nekim čudom, bolesnik je odmah ozdravio i potrčao u procesiju. Slika je bila oslikana na cedrovini i predstavljala je Bogorodicu s malim Isusom. S vremenom bila je toliko pokrivena srebrnim ukrasima i zlatnim privjescima da su sada ostale slobodne samo obje glave. Vrijednost svih privjesaka iznosi 2000 guldena. Na dijadi koju nosi Madona stoje gotičkim slovima

riječi na latinskom: „Ave Maria gratia plena“.

Kada je crkva sljedećeg dana otvorena, slike u njoj više nije bilo. Pomislili su da je treba tražiti na stjenovitoj hridi gdje je doista i nađena. Ponovno su je odnijeli u crkvu, no još je dva puta nestajala i pronađena. Vjerujući da iz toga valja zaključiti kako sliku treba ostaviti na mjestu gdje je nađena, odlučili su na tom mjestu sagraditi crkvu. No prostora za to nije bilo pa su pokušali to ostvariti nasipanjem kamena. Bio je to doista mukotrpan posao, jer je more na tom mjestu duboko 40 metara. Ipak je pobožna svijest stanovništva pobijedila sve teškoće. Poglavarstvo Perasta naredilo je da svi vlasnici čamaca u općini moraju donositi kamenje i spustiti ih u more kod školja. Taj posao su prihvatili s veseljem. Svi su se natjecali sudjelovanju u tom pobožnom činu. Stari neupotrebljivi brodovi natovarivani su kamenjem i potapljeni, pa su mnoge tisuće broskog tereta bačene u more. Oluje su često ometale rad, udar valova odnosio je kamenje i samo žilavom ustrajnošću u relativno kratkom vremenu uspjelo je stvoriti toliko mjesta da se mogla sažidati crkva i stražarnica. Običaj potapanja kamena nastavio se stoljećima i tako novonastali otok postajao sve veći. I još danas na dan 22. srpnja svake godine općinskim te drugim barkama iz Perasta i okolnih sela prem otoku se dovozi kamenje da bi se uokolo njegove obale spustilo u more. Greben na kojemu je pronađena slika bio je u obliku dlijeta (talij. scarpello) i točno na njemu stoji glavni oltar crkve. Stoga je i otočić dobio ime: Madonna dello Scarpello (Gospa od Škrpjela). Prvosagrađena crkva postojala je gotovo dva stoljeća, a gradnja sadašnje crkve započeta je 1628. i završena za samo dvije godine i posvećena 1630. Bogati su za to davali novčane priloge, a siromašni su doprinijeli besplatnim radom.

Nakon što je izgrađen otočić, Perast je postajao sve imućniji. Razvila se trgovina i brodarstvo i Perast je u 17. st. doživio svoj najveći procvat. Bio je tada najbogatije mjesto u Boki. Danas je napola izumro, pa osiromašen počiva na svojim ranijim lovorikama.

Otočić je dug 119m, a širok 34m, i površine 2680 četvornih metara. Iz toga se može shvatiti kako je tijekom vremena na tom mjestu obavljen golem posao koji nije stajao ni krajcera, što treba zahvaliti samo dubokim vjerskim osjećajima Bokelja. Ov-

dje se u najvećem sjaju opravdanom pokazala izreka: „Vjera snaži“, jer su se Perastani, poput stijene, čvrstim ufanjem u svoju Gospu borili kao lavovi protiv navala Turaka koji su zauzeli selo Glogovac tek kilometar udaljen od Perasta.

Crkva je sagrađena u bizantskom stilu, na nju se naslanja dvokatna kuća s velikom terasom, uz crkvu stoji elegantan zvonik s malenom kupolom, koju drži osam stupova. Crkva ima samo jedan brod koji je lukom odijeljen od apside. Uz stupove luka nalaze se dva bočna oltara. Apsida, u obliku hrama s okruglom kupolom, osvijetljenje dobiva kroz tri prozora. Unutra je glavni oltar iz prekrasnog bijelog genovljanskog mramora, a izradio ga je 1796. Genovežanin Antonio Giuseppe Capellani sin. Anđeli drže mramorni zastor usred kojega je čudotvorna slika.

Ukrašavanje crkve preuzeo je slikar Tripo Kokolja, rođen 1661., a umro na Korčuli 1713. Njegovo ime u povijesti umjetnosti uopće nije poznato, jer nikad nije nastupao u javnosti, a svoj je život posvetio samo zavičaju. Još kao dijete pokazao je sklonost prema slikarstvu pa je radi naobrazbe poslan u Veneciju. Tada je, doduše, sjajno razdoblje talijanskih slikara već davno bilo prošlo i premda njegovim slikama nedostaje završna dotjeranost, ipak su to djela značajnog umjetnika. Ona pokazuju genijalnost u kompoziciji, efektnom poretku skupina, majstorsku raspodjelu svjetla i sjene, dobar crtež i odličan kolorit. Kolike li su tisuće ljudi već proputovale pored ovog otoka, ni ne sluteći kakva je riznica umjetnosti ova mala crkva. Ovi bi redci mogli navesti prijatelja umjetnosti da je posjete. U crkvi izloženo je 49 većih i manjih slika majstora Kokolje. Iznad luka apside prikazana je krunidba Marijina, a na lijevoj strani broda Marijina smrt koja zauzima čitavu dužinu broda. Ispod ove je šest manjih slika, a na desnom bočnom zidu gore su dvije, a dolje osam manjih slika. Između gornjih i donjih slika kao i na ogradi kora, nanizan je niz srebrnih pločica sastavljenih od mnogo spojenih većih i manjih zavjetnih pločica što prikazuju brodove u olujnim opasnostima koje su tijekom vremena pomorci darivali crkvi. U desnom kutu pored vrata nalazi se Kokoljin portret. Strop broda na poseban je način podijeljen u mnoštvo manjih i većih polja, šestokutnih, petokutnih, trokutnih i u obliku križa. U sredini se nalazi dugi četvorokut, najveća slika koja prikazuje Uzašašće Marijino

*Proslava Gospe od Škrpjela 15.8.1902 ,
Franz Laforest*

u nebo. Sva ostala polja ispunjena su slikama iz Marijina života; ona u obliku križa prikazuju skupine anđela, a najmanja polja cvjetne ornamente. Ukupno ima 27 slika. U apsidi iznad oltara nalaze se četiri velike slike, prikazujući Marijino uzašašće na nebo, obrezanje Krista, Isusa kao dječaka kojeg blagoslivlja visoki prelat, te prizor iz života Marijina.

Svake godine 15. kolovoza održava se velika svečanost radi koje tijekom dana dolaze tisuće ljudi iz Boke. Crkva je svečano okićena zastavama i toga se dana služi četir do pet misa. Lokalni parobrod, krcat ljudima, pet puta dovodi na otok goste, a mnogi dolaze i barkama.

Na otoku se nalazi i jedna prizemna kuća koja je za tu prigodu pretvorena u restoran i kavanu. Tijekom dana muzička kapela svira svoje melodije, a natiskano mnoštvo vlada otokom na kojemu inače stanuje samo jedan crkvenjak. Prije je tu stanovao njen vlastiti župnik pa je službu Božju održavao svakog dana, a sada se mise služe samo ako ih netko plati.

Lokalnim parobrodom koji zimi iz Kotora svakog dana polazi u 7 sati u jutro, a ljeti u 5 sati, stiže se u Perast za tri četvrt sata. Iz Perasta se na otok barkama može stići za pet minuta. U tržne dane, utorkom, četvrtkom i subotom iz Kotora drugi parobrod polazi u jedan sat poslije podne i u Perast dolazi oko 2 sata, dok onaj koji se vraća iz Herceg Novog, u Perast stiže oko 4 sata. Tako su na raspolaganju dva sata za razgledanje Perasta i otoka. Ovaj izlet najtoplije preporučujem svakom strancu.

Kraj serijala

Natpisi na crkvi Sv. Sergija i Baha na Bojani kod Skadra

Piše:
Jovan J. Martinović

Crkva na obali Bojane posvećena Sv. Sergiju i Bahu, mučenicima iz Sirije čiji se kult širio naročito u VI vijeku, mogla je da bude prvobitno sagrađena negdje u vrijeme Justinijana, ali od nje gotovo ništa nije sačuvano. Crkva kraljice Jelene iz kraja XIII vijeka stradala je u turskom pustošenju krajem XVI vijeka. To je bila velika trobrodna i troapsidalna bazilika na četiri traveja, sa podužnim zidovima ojačanim pilastrima i slijepim lukovima i sa drvenim dvoslivnim krovom, te prednjom zapadnom fasadom sa slijepim gotičkim lukovima, portalom i dva uska gotička prozora. Vrijeme njenog nastanka opredjeljuje navedeni natpis, kao i natpis nad zapadnim portalom, koji svjedoči da je crkvu popravljao kralj Milutin 1318. godine.

U zbirci istorijskih izvora »Monumenta Montenegrina« donesen je marginalno, bez ikakvog komentara, natpis o gradnji crkve Sv. Sergija i Baha na rijeci Bojani blizu Skadra, zadužbini kraljice Jelene i njenih sinova Uroša (Dragutina) i Stefana (Milutina). Podatak je crpen direktno iz Farlatia, koji se opet poziva

U Kotoru su još 1956. godine otkriveni temelji kompleksa samostana Svetog Franja, koga je prema sačuvanim arhivskim zapisima podigla 1283. godine srpska kraljica Jelena, tačnije Helene de Courtenais (ili najčešće: d'Anjou), žena kralja Uroša i majka dvojice kasnijih kraljeva, Milutina i Dragutina, u sklopu svoje akcije podizanja franjevačkih samostana na Zetskom primorju i to, pored Kotora, još i u Baru (Bogorodica Ratačka), u Ulcinju (nepoznata lokacija) i u Svetom Srđu na Bojani kod Skadra u Albaniji.

Ostaci franjevačkog samostana, Kotor

na nepoznati »Codex Domus de Pasqualibus patritiae Catharensis«.

Tačno čitanje natpisa u deset redaka glasi
 + MEM(en)TO · D(omi)NE · FAMVL(a)E ·
 TV(a)E ·
 hELENE(a)E · REGIN(a)E · SERVI(a)E · DYO –
 CLI(a)E · ALBANI(a)E · ChILMI(a)E · DALM –
 ACI(a)E · ET MARITIM(a)E · REGIONIS
 QVE · UNA CV(m) FILIIS · SVIS · REG –
 IS · VROSIO · ET · STEP(h)A(n)O · EDIFICA –
 VIT · D(e) · NOVO ISTA · ECCL(es)IA · AD
 hONO –
 RE(m) · BEATOR(um) · MARTIRV(m) · SER –
 GII · ET
 BACHI · ET AD · FINE(m) VSq(ue) : CO(m)
 PLEV –

IT ANN(o) · D(omi)NI · M · C · C · L · X · X ·
 X · X

Prevod : Sjeti se, Gospode, sluškinje Tvoje
 Jelene, kraljice Srbije, Duk-
 lje, Albanije, Huma, Dalma-
 cijie i Primorske oblasti,
 koja sa sinovima svojim Urošem i Stefanom,
 kra-
 ljevima, sagradi iznova ovu crkvu u čast
 blaženih mučenika Sergija i
 Baha i do kraja je upotpuni
 godine Gospodnje 1290.

U literaturi se navodi da je postojao još jedan
 natpis, isklesan u tri reda na kamenoj gredi,
 prvobitnom nadvrtniku zapadnog portala,
 koji glasi:

1. red: + IN NO(m)I(n)E D(omi)NI AMEN
 EXIMINE VIRGINIS FILII ANNO MCCCXVI-
 II MAGNIFIC(us) D(ominu)S D(omi)N(us)
 VROSI(us) D(ei) G(gratia)

2. red: RASIE REX ILLVSTRIS MAGNIFICI
 REGI(s) VROSII A(tque) D(omi)NE HELENE
 REGINE EDIFICAVIT HA(n)C ECCL(esiam)

3. red: IN (h)ONOREM S(an)C(t)O(rum)
 M(artyrum) S(er)GII ET BACHI A FVNDAM-
 (en)TIS VS(que) AD FIN(em) (assi)STENTE
 ABBATE PETRO DOCHE SCVTAREN(si)

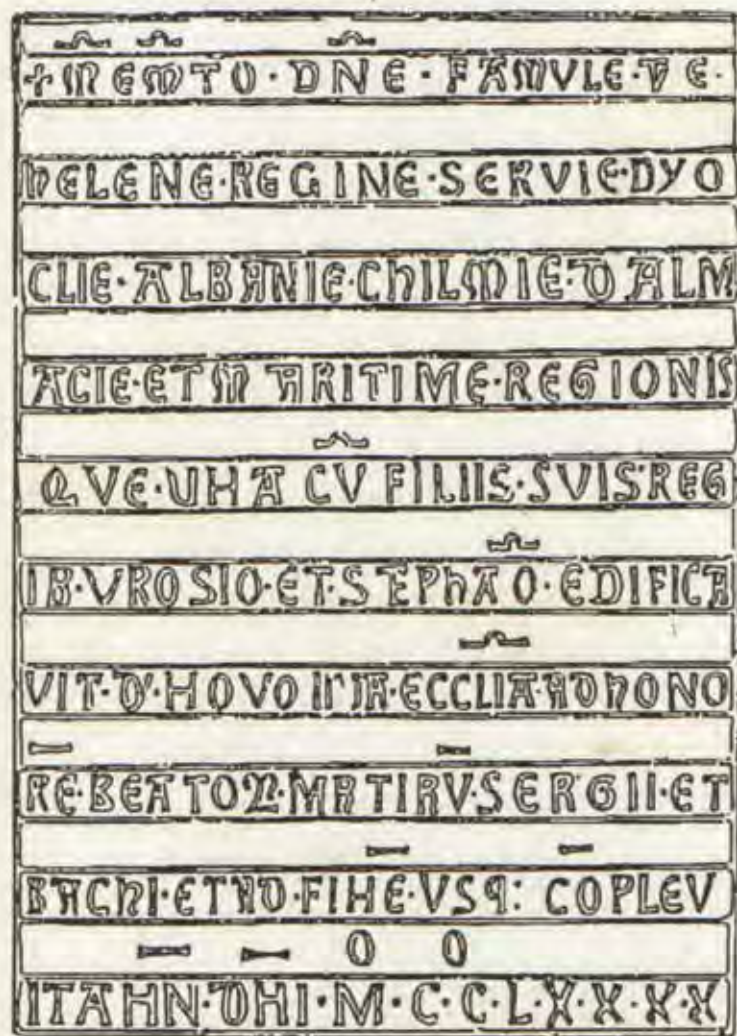
Prevod:

1. red: + U ime Gospoda amin. Od spasenja
 Djevicinog sina godine 1318, Sjajni gospo-
 din Gospodar Uroš, Božjom milošću

2. red: Raške kralj, slavnog kralja Uroša i
 gospode Jelene, kraljice, sagradi ovu crkvu

3. red: u čast svetih mučenika Segija i
 Baha od temelja do vrha, uz pomoć opata
 Petra Dohe, Skadranina

Budući da ovaj natpis po svemu pripada sre-
 dnjevjekovnoj epigrafičkoj baštini Crne Gore,
 to je obrađen u sklopu obrade latinskih i itali-

janskih natpisa od IX do XIX vijeka na tlu Crne
 Gore koja će uskoro biti objavljena u Varšavi u
 vidu korpusa.

Najmoćniji hrvatski vladar

Petar Krešimir IV. (1058. – 1075.) bio je sin kralja Stjepana I. i mletačke duždevne Hicele, a hrvatsko kraljevstvo primio je oporavljeno nakon raznih potresa koji su se dogodili početkom 11. stoljeća. Početak vladavine kralja Petra Krešimira IV. obilježio je crkveni sabor u Splitu na kojemu su donesene značajne crkvene odluke. Papa Nikola II. sazvaio je u travnju 1059. sinodu na Lateranu na kojoj je doneseno više kanona protiv simonije i svećeničke ženidbe. Ove odluke su poslone putem biskupa u sve katoličke zemlje, dok je u neke poslao svoje izaslanike, tako je i u Hrvatsku poslao opata Majnarda. Premda je hrvatska pripadala zapadnoj crkvi, među svećenstvom se osjećao i utjecaj Bizantije što se ogledalo da su neki svećenici bili oženjeni te nosili bradu ili dugu kosu. Na saboru u Splitu 1060. godine opat Majnard proglasio je zaključke prošlogodišnje lateranske sinode, a doneseni su i neki kanoni s posebnim obzirom na prigode u hrvatskoj crkvi. Povodom svećeničke ženidbe donesena je odluka: »Ako bi tko god odsada, bilo biskup, bilo svećenik, bilo đakon, uzeo ženu ili već prije uzetu pridržao, gubi svoj crkveni stupanj sve dok ne dade zadovoljštinu i ne može dalje ostati u zboru pjevajućih niti imati udjela u crkvenim prihodima.« Također, donesena je odluka povodom nošenja brade i duge kose: »Ako bi od sada koji od svećenika nosio bradu ili dugu kosu, nema više prava da ulazi u crkvu, nego se ima podvrgnuti kanonskoj kazni prema njegovom crkvenom stupnju.« Na saboru je donesen i kanon koji je u mnogo važnijoj mjeri utjecao na svećenstvo u Hrvatskoj, a to je zabrana zaređivanja svećeni-

ka ako ne znaju latinski: »Zabranjuje se pod kaznom izopćenja promovirati Hrvate na svete redove, ako nisu vješti latinskoj knjizi, a tako i podvrgavati klerika kojega god stepena bio, podložništvu ili plaćanju svetovnog poreza.«

Vrhunac moći

Za vrijeme vladavine Petra Krešimira IV. prostor Crkvene Hrvatske (Paganija, Travunija, Zahumlje) došao je pod vrhovnu vlast hrvatske krune, tako da je cijela Jadranska obala od Istre do ušća Neretve bila u sustavu hrvatske države. Bizant koji je tada ratovao u Aziji s Turcima-Seldžucima, a u južnoj Italiji s Normanima, ustupio je kralju Krešimiru IV. dalmatinske gradove i otoke. Petar Krešimir IV. tada nije uzeo naslov carskog prokonzula ili eparha te je tako tim lukavim diplomatskim potezom ostvario stoljetni san hrvatskih vladara, da spoje dalmatinske gradove i otoke s hrvatskom državom. Otada *regnum Dalmatiae et Chroatiae* nije bio samo formalni naslov, nego je označavao jedinstveni političko-upravni teritorij. Da bi čvršće vezao dalmatinske gradove za svoju državu, kralj Krešimir IV. ostavio je samostalnost gradskim upravama i obvezao se zasebnim ispravama da će im poštovati slobodu i stara prava kako ih je prije zatekao. Sve te velike promjene kojima mu je državne granice »svemogući Bog proširio na kopnu i moru« (*quia Deus omnipotenus terra marique nostrum prolungavit regnum*), odlučio je kralj Petar Krešimir IV. izraziti svoju zahvalnost u Ninu 1069. darovanjem otoka Mauna samostanu Sv. Krševana u Zadru. Prigodom tog događaja Krešimir IV. je istaknuo da je to »naš vlastiti otok što leži na našem dalmatinskom moru« (*nostram propriam insulam in nostro Dalmatico mari sitam, que*

vocatur Maun), što je ujedno i dokaz da su tada Hrvati gospodarili Jadranskim morem. Oko 1066. godine panonski prostor između Save i Drave također se ponovno našao u sklopu Hrvatskog kraljevstva, a njime je upravljao ban **Zvonimir**. Iz zapisa se može zaključiti da je uz kralja postojalo i nekoliko banova, na primorju je bano-va ban **Gojčo**, na panonskom prostoru ban Zvonimir, a Bosna i Hercegovina, koja je bila u sklopu Hrvatske, također su imale svoga bana. Granica Hrvatskog kraljevstva je išla obalom Neretve prema rijeci Drini do Zvornika, od Zvornika prema zapadu do ušća rijeke Spreče u rijeku Bosnu, od rijeke Bosne do njenog ušća u Savu, a odatle prema Đakovu pa prema rijeci Dravi. Rijekom Dravom granica je išla na zapad do Kranjske i Koruške, a potom se spuštala pored izvora rijeke Kupe do Jadranskog mora odnosno do ušća rijeke Raše u more na području Istre.

Smrt Petra Krešimira IV.

Nakon smrti 1075. godine kralj Petar Krešimir IV. pokopan je u crkvi sv. Stjepana, gdje su bile grobnice knezova i kraljeva hrvatskog roda. Petar Krešimir IV. najmoćniji je hrvatski vladar koji je Hrvatsku podignuo na visinu kakva nikada nije prije njega dosegla. Kako Petar Krešimir IV. nije imao sina nego samo kćer **Nedu**, a da mu braća nisu bila više na životu, naslijedio ga je na hrvatskom prijestolju dotadašnji slavonski ban **Dmitar Zvonimir** (1076. – 1089.). Krešimirova kćer Neda se udala za neretvanskog bana **Marijana II. Slavca** (1073. – 1076.) kojemu je rodila Krešimirova unuka i zadnjega hrvatskog kralja, **Petra II. Slavca (Petar Svačić)**.

Časopis bez granica

Časopis Hrvatski glasnik, izdavača Hrvatskog građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore. Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim... ali je i u stalnoj misiji povezivanja dvaju država Hrvatske i Crne Gore

Distribuirana se u Crnoj Gori, Hrvatskoj, Europi, SAD, Kanadi, Australiji...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe.

Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, sa raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljite Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

ČASOPIS MOŽETE PRONAĆI:

U Kotoru u Katedrali sv. Tripuna i u uredu HGD CG,

U Baru kod predsjednika podružnice Vlada Marvučića,

U Herceg Novom u župnom uredu sv. Jeronim i kod predsjednice Crnić i knjižari "SO"

Tiskanje časopisa potpomogli:

OPŠTINA KOTOR

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

* FOND ZA ZAŠTITU I OSTVARIVANJE MANJINSKIH PRAVA

* DUBROVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA

* TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA

* DRŽAVNI URED ZA HRVATE IZVAN HRVATSKE

Ledo Pizze
opasno dobre!

NOVO!

PIZZETE
šunka sir

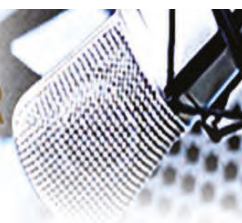
www.ledo.hr

99,0 MHz i 95,3 MHz

LOKALNI JAVNI EMITER RADIO KOTOR

S ponosom nosimo ime svoga grada!

RADIO
DUX
97,4 fm
www.radiodux.me

102 fm
SKALA
RADIO
Kotor

Nezavisni radio, Stari grad,
Trg od oružja, 85330 Kotor

88,5mhz 90,8 mhz
radio
Tivat

RADIO TIVAT

E-mail radiotiv@t-com.me
www.radiotivat.com

tel/fax-032/672-202, 670-131
marketing 032/660-100

BokaNews

www.bokanews.me
www.bokanews.com
e-mail: boka@bokanews.me

ZAGREB

HRVATSKA

grad kulture

pogledajte osluhnite osjetite

ISKORISTITE MOGUĆNOSTI KOJE VAM PRUŽA **ZAGREB CARD!** www.zagrebcard.fivestars.hr

